AATTEITA

SNELLMANIN AATTEITA

J. V. SNELLMANIN AATTEITA

J. V. SNELLMANIN AATTEITA

POIMINTOJA HÄNEN KIRJOITUKSISTAAN

TOIMITTANUT

ZACH. CASTRÉN

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PORVOOSSA, 1906
Werner Söderström Osakeyhtiön kirjapainossa

SISÄLTÖ:

LUKIJALLE.

Noudattaen kustantajan kehoitusta olen J. V. Snellmanin teoksista poiminut sellaisia lauselmia, jotka niin lyhyesti kuin mahdollista kuvaavat hänen aatteitansa ja käsitystänsä tärkeimmistä kysymyksistä.

Olen pyrkinyt valitsemaan sellaisia lauselmia, jotka sisällyksensä puolesta Snellmanin ajattelua ja käsitystapaa pääkohdiltaan valaisevat. Tarkkaavainen lukija saattaa huomata, että lauselmat toisinaan osoittavat eri ajatusvivahduksia riippuen siitä miltä puolen Snellman asiata käsittelee, mutta olen tahtonut saada senkin piirteen esiin, että Snellmanin ajattelussa todella on eri vivahduksia tavattavana. Sen pääsävy onkin siinä, että se on historiallisen, elävän ja toimivan todellisuuden käsittelemistä ja käsittämistä.

Joku toinen olisi tällaisen valikoiman tietysti eri tavoin toimittanut. Tahdon vain sanoa, että olen

koettanut valita lauselmat asiallisten näkökohtien mukaan, ajattelematta sitä, voinko itse tai jokin toinen lukija lauselmiin yhtyä. Tarkoitus on viehättää lukijaa syventymään Snellmanin itsensä ajatuksiin ja hänen teoksiinsa. Sen vuoksi on joka lauselman kohdalla mainittu, mistä Snellmanin kirjoituksesta se on otettu.

Epäilemättä J. V. Snellmanin kirjoitukset yhä vielä ja edelleen ansaitsevat sen, että Suomen kansalaiset todella niitä tutkivat ja niistä oppivat. Kehoituksena sitä tekemään pyytää tämä valikoima olla.

Otteiden suomalaiseen asuun nähden on huomautettava, että on yleensä käytetty teosta: J. V. Snellman, Valitut teokset. Werner Söderström, Porvoo.

Helsingissä huhtikuulla 1906.

ZACH. CASTRÉN.

Isänmaallisuus, kansallisuus ja kansallishenki.

— — — Kansallishengen pohja ja perustus on isänmaallisuus. Tämä on taas siinä, että saman kansan yksilöt luonnollisesti rakastavat kaikkea sitä, mikä esi-isiltä perittynä on ollut heidän ajallisen ja henkisen olemassa-olonsa elinehtona, esi-isien kieltä, isien maata, syntymämaan tapoja, lakeja ja laitoksia. Kieli ei aina kiinnitä yksilöä yksin isänmaahan, vaan heimoon yleensä. Helposti havaitaan, että tämä side ei ole mikään satunnainen, vaan että kielen ohessa myöskin joku heimonomainen ulko- ja sisäpuolinen muodostus, kansanheimon ulkomuotona ja luonteena, painaa leimansa yksilöön. Eri olopaikasta ja eri valtiollisista vaiheista huolimatta pysyy tämä heimon näköisyys itsepintaisesti sen eri osastoissa. Kukistetustakin kansasta se häviää vasta tämän fyysillisesti sekaannuttua vieraihin kansakuntiin, jommoinen sekaantumus pystyy muuttamaan sekä ulkonäön että mielenlaadun ja kielen. Heimoluonteen vaikutusta lähinnä tulee maan ja ilmanalan sekä siitä riippuvan eri elämäntavan vaiku-

tus. Sillä kaikki tämäkin luo kansallisuudelle määrätyn leiman, joka ei helpolla muutu. Sangen suuri ja monipuolinen, vaikka oman muutteliaan luontonsa takia vähemmin kestäväinen, on lakien ja valtiollisten laitosten vaikutus, kuitenkin niin, että tapa on lakia ja laitosta väkevämpi.

Mutta kaikki nämä voimat, jotka yksilön sivistymiseen vaikuttavat ja ovat sen ehtoina, ovat ilmeisesti itsekin luonnoltaan ajassa tapahtuvan kehityksen alaiset ja riippuvat ihmiskunnan yleisestä sivistyksestä. Sillä kaikkein aineellisimpiakin niistä, maanlaatua ja ilman-alaa, muuntelee kultuuri. Isänmaallisuus, jonka piti olla kansallishengen pohjana ja peränä, edellyttää siis jo kehittynyttä kansallishenkeä, kullekin kansalle omituista yleis-inhimillisen sivistyksen muotoa. Saatamme siis vain päättää sen, että kansallishenki on yhä jatkuva sivistystoimi, joka alkaa kansan alkamisesta ja loppuu isänmaallisuuden loppumiseen. Jos sanomme sitä määrättyä tietämystä ja tapaa, mikä kunakin ajankohtana on kansalle omituista, kansallisuudeksi, niin isänmaallisuus on se tahto, joka panee kansallisuuden kehityksen vireille ja pitää sen eleillä jonakin yleis-inhimillisen sivistyksen määrättynä muotona.

Kansallishengeksi sanomme taaskin isänmaallisuutta ja kansallisuutta yhtyneinä, kun esim. puhumme jonkun kansan väkevämmästä tai heikommasta kansallishengestä.

Valtio-oppi v. 1842.

— -- — Isänmaallisuus on välittömästi tunne, jonka sisällys saattaa olla muuttelehtiva, niin että epäsuuntaan eksynyt isänmaallisuus tuottaa hyljättäviä tekoja. Sentähden tulee ihmisen tässä, niinkuin yleensäkin hyvän aikomuksen toimissa, antaa isänmaallisuudelle hyvä sisällys. Tämä ei voi muuta olla kuin kansan sivistys ja tapa. Mutta ei niiden tietäminen yksistään riitä. Sivistys ja tapa eivät ole muutamia määrätyitä peruslauseita, vaan elävää tietämystä. Tämä ilmestyy toiminnassa ja on olemassa ainoastaan henkisenä kehityskulkuna; sentähden se tulee ainoastaan sen tajuttaviin, jossa tämä kehityskulku tapahtuu. Sentähden ei kukaan, jolta puuttuu isänmaallisuus, voikaan kansallishenkeä käsittää. Sitä käy sanoin märitteleminen; mutta määritelmä ei opeta ihmistä, kuinka tulee toimia; vielä vähemmin määritelmä antaa hänelle kykyä toimimaan yhäti kansallishengen kanssa yhtäpitävästi.

Valtio-oppi v. 1842.

Turve ei ole isänmaa; orjan ottelu nälkää vastaan ei ole kansalliselämää; jäljet vihollisen hevosen kavioista ei historiaa; halu kotikontuun ei isänmaallisuutta. Kotikaipuu vaivaa metsäläistä samoin kuin eläintä, mutta Englannin poika sitävastoin viihtyy kaikissa maapallon maissa ja vyöhykkeissä. Mantu, jopa niinkin rikas, niin vihanta kuin hänen iloinen saarensa, ei sido häntä. Hän vie mukanaan kaikille sen tiedon että hän kuuluu Englantiin, kaikkialla hän näkee maansa lipun, tuntee kaikkialla maansa valta-

vaikutuksen, kuulee ja lukee kaikkialla sen kieltä. Hän on vapaa; hän kantaa isänmaatansa ylpeässä sydämessään.

(Runeberg'in: »Maamme» (»Vårt land»). Ote eräästä »Fosterländskt Albumin III» Arvostelusta. Litteraturbladet'in 6 n:ssa v. 1847.)

Niinkuin yksityisen tieto on aivan ilman juurta ja ryhtiä eikä ansaitse tiedon ja sivistyksen nimeä, jos se ei ole itsenäisesti käsitetty, mietitty ja sulatettu ominaiseksi kokonaisuudeksi, samoin ei kokonaisen kansakunnankaan sivistys saa olla pelkkää matkimista, lainaa ulkomailta, vaan tulee sillä olla kansallishengestä riippuva, ominainen muotonsa. Tosin se kansakunta on enimmin sivistynyt, joka on suurimmassa määrässä omistanut yleisinhimillisen sivistyksen. Mutta tällä sivistyksellä ei ole määrättyä, muuttumatonta muotoa, vaan on itsessään elävä ja vaihtelevainen ja kehittyy jokaisena eri aikana toisenlaiseksi. Ja tämä kehitys tapahtuu juuri siten, että sivistys siirtyy kansakunnalta toiselle.

Sentähden ei sivistys, joka ei ole kansallinen, voi myöskään olla totinen, yleisinhimillinen sivistys. Se on silloin ainoastaan ulkonaista tottumusta, samankaltainen kuin apinan tai koiran koulutus. Sellainen sivistys ei voi saavuttaa mitään harrastusta kansakunnassa, siltä puuttuu kaikki itsenäisyys, kaikki kehittymisvoima. Ja kansan, joka ei koskaan pääse sen korkeampaan sivistykseen, täytyy itsensä kukistua ja hävitä kansakuntana olemasta.

Mutta itsenäisen sivistyksen jossakin kansassa täytyy tulla ilmi sen omalla kielellä. Kieli itse jo on sellaisen sivistyksen tuote, se ilmaisee, kuinka kansa omituisella tavallaan käsittää oleita ja niiden syitä, kuinka se mielessään kuvaa ja ajattelee aistillisia ja yliaistillisia asioita.

»Suomi» ja isänmaallinen kirjallisuus. Saiman 1 n:ssa v. 1844.

Kansakunnan ei tule vain passiivisesti itseensä ottaa valmiiksi muodostunutta, jo olemassaolevaa yleisinhimillistä sivistystä. Sen täytyy käyttää ehdotonta oikeutustansa itsestänsä määräämään, mikä maailmassa on oikeana, mikä epäoikeana pidettävä. Kun se näin tekee, se luo uuden muodon yleiselle inhimilliselle sivistykselle. Tätä tehdessänsä ei kansakunta voi irroittua siitä paikasta, jonka se historiassa on saanut, siitä ajasta, johon se kuuluu, siitä maailmanhistoriallisesta traditsionista, joka sillä on muiden samanaikaisten kansakuntien kanssa yhteisenä, eikä keskuudesta näiden kanssa rauhan toimissa, kaupassa ja teollisuudessa, tavoissa ja menoissa, tieteessä, kirjallisuudessa ja taiteessa. Mutta sen tulee myös torjua luotansa kaikkea vierasta; s. o. se ei saa tunnustaa oikeutetuksi sitä, mitä se ulkoa tuottaa, semmoisenaan, vaan sen täytyy muuttaa ja muodostaa sitä oman henkensä vaatimusten mukaan. Sen täytyy? — Kansakunta ei voi toisin toimia. Sillä jos se luopuisi tehtävästään vapaasti määrätä, mitä yleisinhimillinen sivistys on, niin se

herkeäisi kansakuntana olemasta, esittämästä itsessään tämän sivistyksen omituista muotoa.

Yleis-inhimillinen ja kansallinen sivistys. Litteraturbl. 1 n:ssa v. 1860.

Kaikissa tapauksissa käy ilmi, että mikään kansakunta ei voi täyttää tehtäväänsä, ell'ei se koettaessaan omistaa aikansa sivistystä samalla tee sitä myös siinä omituisessa muodossa, joka yksin voi tehdä sen ihmiskuntaan vaikuttavaksi. Tämä omituinen sivistysmuoto on sen kansallisuus. Ei olekaan ollut yhtään kansakuntaa, joka ei ole työskennellyt kansallisuutensa säilyttämiseksi, ja ne typerät yksilöt, jotka antavat tuollaisia hyviä neuvoja, että kansallisuus on poisriisuttava, saavat sentähden olla edeltäkäsin vakuutetut, että he saarnaavat kuuroille korville. Jokainenhan huomaa luonnolliseksi, että ihminen rakastaa sitä maata, jossa hän on syntynyt, saanut kasvatuksensa, nauttinut ja kärsinyt elämän vaihtelevia iloja ja suruja. Mutta vielä luonnollisempaa on, että hän rakastaa sitä henkistä olemassaoloa, joka on tullut hänen omaksensa, kansansa ajatus- ja toimitapaa, isänmaansa kieltä, tapoja ja lakeja, lyhyesti sanoen kansansa historiaa ja sen jättämää perintöä sille ajalle, jona hän elää. Ilman sellaista rakkautta on yksilön sivistyskin irralleen kiskaistu siitä paikasta, joka sitä elättää ja antaa sille voiman kantaa hedelmää, olla avullisena inhimillisen sivistyksen kehityksessä, samoin kuin kansakunta ainoastaan siten, että se on kansakunta (että sillä on varma kansallisuus), voi

niin hyvin olla ottamatta osaa toisten kansain turmeltumiseen ja kukistukseen kuin myöskin viedä ihmissivistystä eteenpäin sen kannan ohitse, jolla nämä kansakunnat ovat olleet.

Mikä kansallinen sivistys on. Saiman 2 n:ssa 1845.

Kansallishenki ei ole, kuten isänmaallisuus, ainoastaan halua, mielentekoa, pyrintöä toteuttamaan sitä mikä on kansallista, vaan sen todellinen esiintyminen työssä ja toimessa.

Monikielisistä kansoista. Litteraturbl. n:o 8 v. 1859.

Turhaa on puhuakaan toisen tahi toisen kansallisuuden oikeudesta kukistaa ja itseensä sulattaa vieraita kansallisuuksia. Kansakunnilla ei ole muuta korkeinta tuomioistuinta kuin historia; ja historia julistaa syyttömiksi kaikki ne, jotka ovat vieneet ihmiskuntaa eteenpäin siten, että ovat vuorostansa ottaneet edustaaksensa inhimillistä kultuuria. Se antaa myöskin tunnustuksensa niille kansakunnille, jotka ovat perikatoon joutuneet, sen mukaan mitä ne, ennen tuota ratkaisevaa hetkeä, ovat kyenneet ihmisyyden eduksi toimeen saamaan, toisin sanoen, niiden jälkien mukaan, mitkä niistä ovat säilyneet.

Kansallisuus; kansan lait, laitokset ja yhteiset kohtalot. Litteraturbl. 4 n:ssa v. 1859.

Se on — vanhentunut oppi, kun kuullaan väitettävän, että yleisemmin herännyt kansallinen itsetunto panisi esteitä kansojen toivotulle keskinäiselle liitolle ja yksimielisille pyrinnöille valtiolli-

seen vapauteen. Tässä se on tuo vanha oppi, joka tahtoo *fraternité, égalité* (veljeyttä, yhdenvertaisuutta) kansojen kesken. Tämä veljellisyys ja yhtäarvoisuus on samaa laatua, kuin kunnollisten miesten kesken. Ystävyys on sitä lujempi, mitä enemmin kukin veljeksistä voi saada toisilta kunnioitusta persoonallisuudellensa. Tuntehikkuudelle on vielä vähemmin sijaa kansojen kuin toiminnan miesten kesken.

Kansankielen suhde yleisinhimilliseen sivistykseen. Litteraturbl. 2 n:ssa v. 1860.

Ei mikään kansakunta voi yksin ja omassa keskuudessaan luoda sivistystään, vaan vasta vuorovaikutuksessa muiden kansakuntain kera sukeutuu se kokonaisuudeksi, ja sen sivistys saa suhteessaan niihin määrätyn muodon.

Valtio-oppi v. 1842.

Onko sitten, kysyttänee, jonkun kansakunnan mahtavuus ja maine mailmanhistorian ylin laki? Ei, mutta kansallishengen korkein kehitys, siveellisyys on sitä. Olemme nähneet tosiasiain kyllin todistavan, että tämä kehitys ei voi tapahtua kansojen olematta keskinäisissä suhteissa toisiinsa sodassa ja rauhassa. Rauha kehittelee tästä keskinäis-suhteesta moninaisia hedelmiä; mutta sota varjelee kansakuntia siitä tavan ja sivistyksen yhdenmuotoisuudesta, jonka yhden ainoan kansakunnan alituinen ylivoima tuottaisi ja josta seurauksesi tulisi seisahdus sivistyksen kehityksessä. Vallitseva kansakunta käyttäisi tyhjiin kansallis-

henkensä voimat, ja hallittujen henki tukehtuisi. Rooma hallitsi suurelta osalta jo ikäkuluksi elähtäneitä kansakuntia. Mutta sen historiasta voimme aavistaa, että samoin kävisi myöskin, jos yksi ainoa kansakunta voisi kukistaa muut, niiden kansallishengen vielä ollessa heikkenemättä; — ja sama siveellinen rappio, joka painoi leimansa roomalaiseen mailmanvaltaan, se varmaan tulisi jokaisen muunkin omituis-ilmeeksi.

Sentähden kyllä yhden ainoan kansakunnan mahtavuus tuottaa turmiota ihmiskunnalle, mutta kun kaikki kansakunnat pyrkivät mahtaviksi, niin tämä pyrkimys on sama kuin ihmiskunnan, ja kunkin kansakunnan omituinen kehkeymys on voittona tälle. Jonkun kansakunnan pyrkimys valtaan ja vaikutukseen todistaa aina elävää kansallishenkeä eikä ole muuta kuin tämän ponnistusta itsenäisesti kehittymään. Sen kehitys taas, mikäli siinä on voimaa, vaikuttaa muihin kansakuntiin ja kohottaa näiden kansallishenkeä, osittain positiivisesti, siten että tämän kansan sivistystä valuu toisille, osittain negatiivisesti, herättämällä niitä ponnistelemaan oman sivistyksensä puolesta. Näin voi ihmiskunnan sivistys ilmetä yhä uusissa muodoissa. Eipä aineellinen voima, ei tappelukuntoisten käsivarsien iso luku koskaan olekaan luonut kansaa väkeväksi ja vaikutuskykyiseksi, vaan kaiken pontena ja perusteena on ollut kansan eloa-uhkuva sivistys ja kansallishengen voima kehittyä edemmäs. Mutta toiselta puolen on myös ymmärrettävä, että aineellinen voima tietenkin suuressa määrin auttaa itse kansal-

lishengen kykyä pysymään virkeänä ja edistymään. Tämä kohta se yleensä enin painostaa toimiensa vapautta tajuavaa ihmistä. Se on luonnonpuoli, tuo mikä on välitöntä ja tosioloista kansojen esiintymisessä ja elämässä; vaikka voidaanpa maan luonnonlaadusta ja ilmanalasta riippuvaa väkilukua myös pitää kansan edellisestä historiasta lähteneenä seurauksena. Sillä ei se ole sattuman tekoa, että kansa asuu juuri tätä maata, tässä ilmanalassa. Ainoastaan sillä ajankohdalla, jolloin heimokunta esiintyy kansakuntana, valtiona, ja kun sillä jo täytyy olla kiintonaiset asuinpaikat, on tämä aineellinen puoli jotakin välittömästi olemassaolevaa. Mutta olipa niinkin — historia lohduttaa meitä ainakin sillä, että jos joku kansa todella tahtoo itsenäisyyttänsä, on sillä myös aina kykyä sitä puolustaa. Ja kun kansalla on itsenäisyys, todellinen, omin voimin hankittu, eikä lainattu, sellainen joka seuraa ulkonaisista, kansalle satunnaisista olosuhteista — silloin kykenee se myös sivistyksellään itsenäisesti vaikuttamaan ihmiskunnan sivistykseen, itsenäisesti kehittämään kansallishenkeänsä.

Valtio-oppi v. 1842.

Tosin yksilö saattaa toimia kansallishengen käskyjä vastaan. Jos hän samalla on laiminlyönyt yleisiä velvollisuuksiaan lähimmäistä kohtaan, on hän kaksinkerroin vikapää. Jos hän sitävastoin toimii niinkuin hänen tulee valtiota kohtaan, niin koettakoon hän sen ohessa täyttää siveysopin käskyt; hänellä on silloin kaksinker-

tainen ansio. Kansallishenki on usein tässäkin hänen opastajansa, koska kansainoikeuden käskyt riippuvat sen hyväksymisestä. Mutta jos hän panee ihmisrakkautensa, käsitteensä oikeudenmukaisuudesta yläpuolelle sitä minkä hän tietää olevan valtion parasta, niin kavaltaa hän isänmaansa. Jos hän tekee tämän siksi ettei tiedä isänmaan tosietuja, on hän kelvoton valtion palvelija. Kaikki tämä kuuluu kovalta, mutta sen täytyy niin olla. Kun ihminen valtion hyväksi toimivana nauttii niin korkeaa vapautta, niin siinä on hänellä myös korkea edesvastuu. Suotakoon kernaasti, että poliitillisia erehdyksiä ei milloinkaan rangaista muulla kuin tuommoisella kelvottomaksi-julistamisella, ja oltakoon lempeitä arvosteltaissa valtiollisesti toimivan moraalisuutta hänen julkisissa toimissaan; mutta siitä ei muutu tämän toiminnan luonto eikä ne vaatimukset vähene, jotka se asettaa yksilön täytettäviksi. Yksilö on heikko ja katoavainen, mutta hänessä »pitää» oikean voiman ilmestyä, ja hänen »pitää» toimia katoomattoman etehen.

Valtio-oppi v. 1842.

Suomen kansallisuuskysymys.

Meillä on maassamme kaksikielisyys, ja onpa syytä kyllin puhua siitä, kun puhumme sanomalehdistöstä. Se on tukala seikka, kun samassa maassa on asujamia, jotka puhuvat eri kieltä ja siten joutuvat toisilleen vieraiksi. Se on tukalaa, mutta kahta tukalampaa on, kun, kuten meidän maassa, korkeimmin sivistynyt osa kansasta puhuu toista kieltä, kansan suuri paljosto toista. Syvät rivit ne voiton perivät. Ajatelkoon jokainen, ken voittoa toivoo ja sen hyväksi työskentelee, miten hän on saapa äänensä syvien rivien kuuluviin. Historia on antanut meille tämänkin vaikeuden voitettavaksi; se on voitettava.

Suomen sanomalehdistön vuossatajuhlassa. Snellmanin puheesta juhlapäivällisissä 16 pnä tammikuuta 1871. (Stenogrammin mukaan »Hufvudstadsbladet'in» n:ossa 14 v:lta 1871.)

Ei mikään kansakunta voi lainata tietämistänsä eikä tapaansa toiselta. Kansalliskieli on tässä kansallistajunnan pohja ja peruste, niinkuin synnyinmaa kansallisvarallisuuden ja kansan siitä syntyneen tajunnan. Yhtyys tavassa on yhtyys

toiminnassa, teossa. Usein käsitetään tapa siinä supistuneessa merkityksessä, että se muka tarkoittaa vain kotona ja seuroissa elämisen, ruokailemisen, pukemisen ja kanssakäynnin muotoa. Mutta tavasta varsinaisesti riippuu kaikki se, mitä indiviidi tekee tahi jättää tekemättä. Perhekasvatuksen, kansalaistoiminnan laatu, isänmaallinen toimimuoto, tämä kaikki on kansallistavan määrättävissä; ja kun kansassa ei ole yhteisyyttä tavassa, kun tältä kansallistajunnan esineeltä puuttuu yhteisyyttä, silloin ei ole tarmokasta isänmaallisuuttakaan olemassa. Että tavan yhtyys taasen edellyttää tietämisen ja sivistyksen yhtyyttä, sitä ei ole epäilemistä. Ja ainoastaan ajattelemattomin tietämättömyys saattaa otaksua, että kansassa voisi olla tietämisen yhtyyttä ilman kielen yhtyyttä. Suomen kansa on tässä kohden onnettomampi kuin mikään muu, koska vielä kielenkin erotus on juovana sivistyneiden kansanluokkien ja kansan enemmistön välillä. Kieli kansallistajunnan pohjana henkisellä alalla eroaa siitä, mitä olemme sanoneet kansan tajunnan pohjaksi sen aineellisessa toiminnassa siinä kohden, että se jo itsestään on hengen tuote. Kansa ottaa synnyinmaan haltuunsa, mutta se luo kielensä. Tämä on siis jo semmoisenaan kansallistajunnan esine — ja kaikissa kansoissa, joilla tämä tajunta on vireämpi, sen rakkahin esine. Kielen arvo kansalle karttuu samassa määrin kuin se pystyy luomaan itselleen kansalliskirjallisuutta, jossa sen hengen ominaisuus on antanut itselleen olomuodon,

ja jonka nojassa se pysyy ihmiskunnan historiassa elävänä yleisen inhimillisen sivistyksen edustajana.

Tämän lehden vuoden vanha uudenvuoden tervehdys. Litteraturbl. 12 n:ssa v. 1861.

»Kieliriidasta» on tullut keppihevonen; ja sitä ei voi kummeksia.

Käsitystä, että on kysymyksessä ainoastaan kieliriita, pidettäköön hyvää uskovan vilpittömän mielen arveluna. Mutta kieltämätöntä on, että tämän käsityksen levittäminen on hyvänä aseena niille, jotka sitä ennen ovat saattaneet voimaan sen mielipiteen, että kieli on joutava seikka, ja että esim. saksalaisilla yhtä hyvin voisi olla ranska sivistyskielenään, josta ihmiskunnalla olisi se suuri etu että se pääsisi vaivastaan yhtä kielioppia ja kirjallisuutta vähemmällä kuin nykyään, jolloin sitä rasittaa myöskin tuon summattoman suuren saksalaisen kirjallisuuden painajainen. Ne, jotka meidän maassamme vaativat suomenkielelle oikeutta, ovat sentähden ainoastaan paavin parrasta riiteleviä rauhanrikkojia; jotavastoin ne, jotka käsittävät tämän kielen tarpeettomaksi muihin tarkoituksiin kuin torikauppaan, ovat »rauhan» ystäviä.

Ase on kuitenkin vaarallinen, koska se on kaksiteräinen. Sitä voidaan esim. käyttää ruotsinkieltä vastaan meidän maassa venäjänkielen hyväksi, jota kuitenkin täytyy oppia. Ja vaarallista tässä on se, että maan suurelle väestölle molemmat nämä kielet ovat yhtä vieraita ja sen-

johdosta yhtä mieluisia, ehkäpä sillä erotuksella, että ruotsalainen ja herra sille merkitsee samaa, ja herra on sille aina ollut kaikkivaltiaana kurittajana.

Monta pientä purosta. (»Morgonbladet»in n:ssa 291, v. 1878.)

Ensinnäkin täytyy Suomen kieli tulla niin kirjoissa harjoitetuksi, että sillä kielellä saattaa oppia kaikki mitä nyt Ruotsin kielellä opetetaan. Mutta ei nyt vielä herrasmiehet paljon huoli Suomea lukea. Niin on se maamiehen asia olla halullisempi lukemaan kuin hän tähän asti on ollut, että nousisi ylös usiampata Maamiehen Ystävätä hänelle lukemista tarjoamaan. Sitten vasta saatetaan oikeen selittää »mitkä Suomalaiset ovat», kuin Suomen kieli ei enään ole oppimattomain mutta myöskin oppineitten kieli, ja kuin ei kukaan enään Suomessa sano muukalaisten kieltä äitinkieleksi.

Mitä Suomalaiset ovat. »Maamiehen Ystävä» 1:ssä n:ssa v. 1884.

Jos lukija suvaitsee luoda katsauksen siihen mitä nyt on esitetty, ja edes vähän miettiä, mikä merkitys kielellä saattaa olla kansan tieteelle, semminkin sen kansalliskirjallisuudelle, sen uskonnolle ja oikeudentajunnalle, täytyy hänen kaiketi kummastella sitä pintapuolisuutta joka arvelee, että kansallista yhtyyttä voi olla olemassa ilman kielen yhtyyttä. Jokainen tieteelli-

sesti sivistynyt myöntää, että semmoinen luuleskelu, kun se esiintyy tieteen arvoa vaatien, osoittaa peräti epätieteellistä raakuutta. Yleiselle sivistykselle, kansojen yleiselle tajunnalle on se tosiaankin outo. Sillä sivistymätön puolivillikin pitää kielensä kallisarvoisena omaisuutena; ja sivistyneille kansoille on niiden kieli lempeimmän huolenpidon esineenä, niin että ne sen puhtautta, sen täsmällisyyttä, taipuvaisuutta ja kauneutta pitävät ylpeytenänsä ja kunniananska.

Kansankielen suhde yleisinhimilliseen sivistykseen. Litteraturbl. 2 n:ssa v. 1860.

Helppo pitäisi myöskin olla myöntää, kuinka turha on odottaakaan kirjallisuutta ja vakaantunutta kirjakieltä sellaisen kielen alalla, joka ei ole opetuksen eikä korkeimman sivistyksen kielenä. Ei ole olemassa mitään valtakunnan-kokousta eikä valtiopäiviä antamaan lakeja kielelle eikä mitään virastoa tarmokkaasti valvomaan näiden lakien noudattamista. Etevä kirjailija se tässä on lainsäätäjä ja hänen esimerkkiänsä noudatetaan. Mutta eteviä, erinomaisia kirjailijoita ei synny siellä, missä ei ole mitään yleisöä heidän kirjoillensa. Ken siis arvelee, että suomenkielen ensin tulee olla viljelty kirjallisuuden kieleksi, ennenkuin se voi vaatia itselleen sijaa opetus- ja virallisena kielenä, hän tietäen tai tietämättänsä tahtoo ainiaaksi tuhota nämä vaatimukset. Hän nimittäin tahtoo nähdä hedelmän ennen juurta ja kasvua. Taikka millähän kielellä on ollut kirjallisuus ja vakaantunut kirja-

kieli ennen, kuin se on ollut opetuskielenä kouluissa, lainsäätämisen ja hallinnon kielenä?

Älkööt siis suomenkielen ystävät antako itseänsä vastustajain hätähuutojen eksyttää, jotka ainoastaan ilmaisisivat, että he eivät tiedä, mitä tahtovat. Suomenkieli on tänä hetkenä yhtä sopiva kuin milloin tahansa otettavaksi opetuskieleksi kouluissa ja viralliseksi kieleksi. Kieli on tähän tarkoitukseen kyllin kehittynyt, jos vain olisi sivistyneitä miehiä sitä käyttämään. *Uusi miespolvi,* se se tarvitaan suomalaiselle kansallisuudelle ja suomenkielelle, miespolvi, joka paitsi rakkautta suomalaiseen nimeen ja suomenkieleen on hankkinut itselleen taitoa käyttää sitä kieltä.

Suomen kieli kirjakielenä. »Saiman» 5 n:ssa v. 1845.

Kysymys opetuskielestä on etupäässä kokonaan käytöllinen kysymys.

Sillä kysymykseen: mikä kieli on pantava kansan opetuskieleksi? ei voi mitään muuta vastata kuin: k a n s a n o m a k i e l i. Jos on jotain mahdollisuutta viedä kansaa sivistykseen käyttämällä jotakin vierasta kieltä opetuskielenä, niin voisi epäillä onko vastaus oikea. Jos ei, niin ei.

Jos sanottaisiin, että suomi on Suomen kansankieli, niin eitetään sitä eräältä taholta, niin järjettömältä kuin tämmöinen eittely kuuluukin ja todella onkin. Mutta suomi on kuitenkin enemmän kuin puolentoista miljoonan Suomenmaan asukkaan kieli. Tästä puolestatoista mil-

joonasta siis pysyy totena, että sillä voi olla ainoastaan suomi opetuskielenä.

Mutta mikähän on estänyt täyttämästä niin kohtuullista pyyntöä? Este on ilmi selvä. Sivistys täällä puhuu vierasta kieltä, kieltä, joka ei ole kansan.

Tämä on onnettomuus, se ei ole kiellettävissä. Se on raskain ja rasittavin osa siinä hinnassa, jolla Suomi on ostanut nykyisen sivistyksensä, yhteiskuntajärjestyksensä ja valtiollisen asemansa.

Kielikiista. Vuodelta 1873.

Koska on puhe kansalliskirjallisuudesta, tulee tässä yhteydessä myös huomauttaa, mitä sillä on ymmärrettävä. Sen alaa on määritelty eri tavalla. Mutta ilmeisesti ei tälle määrittelylle ole mitään muuta luotettavaa perustusta kuin että siihen on luettava kaikki, joka tuo ilmi kansakunnan omituisen henkisen kehittymisen. Tästä yleisestä säännöstä katsomme poikkeuksiksi ainoastaan niinsanotut eksaktiset tieteet ja filologian, viimemainitun kumminkin vain sikäli, kuin se ei sovellettuna ulotu historian eikä mietiskelyn alalle. Sillä matematiikan kaavat, luonnontieteen havainnot ovat riippumattomat tästä kehityksestä. Mutta uskonnollinen tietoisuus, oikeuskäsitteet, sekä ihmiskunnan että kansakunnan oman historian käsitys, runoilijan ajatus- ja tunnetapa, kaikki se kehittyy eri lailla eri kansoissa, ja tähän kuuluvassa kirjallisuudessa tulee sentähden ilmi kansakunnan henkinen elämä. Kan-

salliskirjallisuuteen ei siis voida lukea pelkkää muodollista kansan kielen taitoa eikä sen paljaita historiallisia aikakirjoja.

Ainoa välttämätön, eikä ainoastaan kotimaiselle kirjallisuudelle. »Saiman» 24 n:ssa v. 1844.

Sanotaan ehkä: sama isänmaanrakkaus voi saattaa itsensä ilmi myöskin vieraalla, esim. ruotsin kielellä. Mutta ei ole niin. Jos on tosi halu puheessa ja kirjoituksessa edistää kansakunnan sivistystä, niin ei sitä varten ole mitään muuta samanarvoista ilmaisumuotoa kuin kansan oma kieli. Katsotaanko omaa puuttuvaa kykyä ja sivistystä, kielen ja suomalaisen kirjallisuuden kehittymättömyyttä, voittamattomiksi menestyksen esteiksi? Tämä rohkeuden puute paraiten todistaa, että ei ole myöskään rakkautta itse asiaan. Sillä missä sitä on, siellä ei tiedetä mitään vaikeuksia, ei mitään esteitä, joita se ei jaksaisi voittaa. — Ollaanko toivottomia siitä, että ei ole olemassa samoin ajattelevaa yleisöä, jolla olisi halua ja kykyä käsittää tällaisia pyrintöjä, jos joku niihin antautuisikin? Se on taaskin rakkauden puutetta; sillä missä se elää, siellä elää myöskin horjumaton uskallus ja luottamus. Sellainen rakkaus, joka antaa luottamusta omiin voimiin, juuri sentähden että se luottaa sen asian menestymiseen, jonka hyväksi niitä käytetään, sellainen rakkaus on tosi innostusta. Ilman sitä ei ole vielä mitään suurta eikä ihmiskunnalle hyödyllistä saatu aikaan. Innostus on

sokea; se ei selvään näe pyrintönsä seurauksia. Mutta ei se siltä ole ilman tarkoitusta; se tietää, että tämä sen pyrinnön tarkoitus on jalo; se luottaa voittoon, koska se tietää, että se mikä on jaloa on pääsevä maan päällä voitolle; se ryntää rohkeasti kaikkia esteitä vastaan, koska tämä luottamus antaa rohkeutta ja voimaa; se kukistaa rohkeasti, koska se tietää, että sen harrastama asia ei ole kenenkään yksilön toiminnan varassa, vaan että se vähäinen, mitä se on vaikuttanut, on ollut työtä ijäisyyttä varten. Ja mitäpä jalompaa pyrintöä onkaan kuin kansan kansallisuuden säilyttäminen ja kehittäminen, mitä jalompaa toimintaa kuin taisteleminen tämän olemassaolosta? Ei siis ole mitään ahdasmielisempää eikä viheliäisempää kuin nuo varoitukset »innostuksesta» j. n. e., joita on kuulunut, ei mitään häpeämättömämpää kuin nuo onnentoivotukset asian menestykselle, vaikka samalla häväistään sitä henkeä, joka yksin takaa menestyksen. Nykyisen miespolven innostus suomen kieleen ja kansalliseen sivistykseen ei suinkaan ole liikanainen, se tuskin on muuta näyttänyt kuin kipunan, josta voi liekkikin leimahtaa. Ehkä se on lämmittävä vasta tulevan miespolven rintaa, jota ei turhuus ole kokoon kutistanut!

Alkulause 1845 vuoden »Kallaveteen». »Kallaveden» 1 n:ssa 18 $\frac{25}{8}$ 45.

Ei kukaan voi nyt enää epäillä, että suomenkieli yleensä on taisteleva kunnes se hankkii

itselleen kirjallisuuskielen ja senkautta kansallisen kultuurikielen arvon. Kieltämätön tosiasia taasen on, ettei mikään kansalliskirjallisuus ole kyennyt eikä kykene kasvamaan ja kehittymään ainoastaan toista uudenaikuista kirjallisuutta matkimalla, vaan että jokaisen kansakunnan täytyy se itsenäisesti rakentaa perinnäiselle, kaikille sivistyskansoille yhteiselle perustalle; jonka ohella kotimainen kansantaru ja kansanlaulu on osaltaan vaikuttamassa antaen sille kansallisen hengen ja ryhdin. Suomalaiselle kirjallisuudelle varsinkin ovat sentähden humanistiset opinnot, antiikkia koskevat niihin luettuina, välttämätön elinehto. Mutta kaiken korkeamman sivistyksen kansassa täytyy perustua samaan maaperään kuin kansalliskirjallisuuden; sillä ne ovat toisilleen keskenäisinä ehtoina. Jokaisen suomalaisen kirjallisuuden edistäjän tulee sentähden — ja hän onkin epäilemättä niin tekevä — puolustaa vanhojen kielten asemaa maan oppikouluissa Suomen kansan tulevaisuuden kultuuripallaadiona.

Humanististen opintojen erityinen merkitys Suomelle. Litteraturbladin 267 n:ssa v. 1880.

Kansallisesta tieteestä puhuminen on oikeutettua. Sillä ottamatta lukuun että esim. historia kuuluu kansalliskirjallisuuteen, voi myöskin luonnontiede kotimaisten ainesten rikastuttamana tulla kansalliseksi ja on se itse asiassa meidän-

kin maassamme yhä enemmän sellaiseksi kehittynyt.

Yhteiskunnallisesta ja valtiollisesta vapaudesta. Litteraturbladin 6 n:ssa v. 1863.

Helposti käsittää jokainen, että isänmaallisuutta voidaan tuoda näkyviin kaikilla ihmistoiminnan aloilla. Ei siis kotimainen kirjallisuus yksistään vaadi ahkeroimisponnistuksia. Mutta muiden toimihaarojen joukossa ei varmaan ole yhtään, joka suuremmassa määrässä voi säilyttää Suomen kansallisuutta ja kieltä, kuin voimakas kotimainen teollisuus. Sen syntymiselle tarjoo maa verrattomia luonnonetuja. Pääomat ovat vähäiset. Mutta ne voi joksikin osaksi korvata soveliaalla sivistyksellä ja työtaidolla. Tätä tarkoitusta varten tärkeintä on epäilemättä, että nuoret miehet, jotka muutenkin ovat tieteellisesti sivistyneet, koettavat hankkia teknillisiäkin tietoja, voidakseen käyttää kykynsä kotimaisen teollisuuden palvelukseen ja samalla kohottaa sen rappiotilasta ja kunnioituksen puutteesta, jossa se ammatiksi katsottuna on ollut. Me toivoisimme, että olisimme saaneet herätetyksi edes jonkunkaan lukijan ajattelemaan, kuinka tärkeä on kotimainen teollisuus myöskin kansamme henkiselle säilymiselle ja kuinka suuressa määrin mikä hyvänsä harrastus sen eduksi ansaitsee hyväksymistä.

Suomen teollisuus Suomen kansalaisuuden ehtona. »Saiman» 1 n:ssa v. 1846.

Ajan salliessa olemme kykymme mukaan koettaneet ajaa myöskin henkisten pyrintöjen asiata; mutta historia on myöskin opettanut meitä oivaltamaan aineellisten harrastusten voiman ja merkityksen kansalliselle kehitykselle, ja niillä on meissä aina ollut harras puolustaja. Uskomme aatteiden hallitsevan maailmaa; mutta tiedämme niiden käyttävän aineellisia harrastuksia välikappaleinaan; ja jokainen voi oppia, että, samallakun aatteiden marttyyrejä on vain harvoja, miljoonia pysyy pystyssä tahi kaatuu aineellisten harrastusten takia. Myöskin valtiollisen vapauden hankinnassa ovat nämä ratkaisemassa; ja opit ynnä teoriat ovat voimattomat, jolleivät ne saa aineellista tukea, silloin kun toimintaan on ryhdyttävä. Vapaamielisten valtiollisten oppien saarnaaminen (nykyään helppo ammatti, kun mahtisanat saadaan lainaksi mistä nurkkalehdestä tahansa) voi panna liikkeelle ainoastaan muutamia housuttomia seikkailijoita siellä, missä aineellisten pyrintöjen edusmiehet eivät vielä tunne valtiollisen vapauden tarvetta niiden edistämiseksi; samaten kuin valtiosääntöjen sepitteleminen sellaisissa oloissa olisi ollut turhaa vaivaa. Varmempaa, mutta myöskin suurempaa ymmärrystä vaativaa työtä on muutamain yleisten kansallisten pyrintöjen saattaminen kansan tietoisuuteen. Sillä ainoastaan tälle tietoisuudelle rakennettuna voi valtiollisella vapaudella olla jotain pysyväisyyden toivoa. Ei millekään kansalle maailmassa ole sitäpaitsi vapaa valtiomuoto tullut liian myöhään; mutta sangen monet ovat

sitä koettaneet liian aikaisin ja olleet jälleen pakoitetut sen hylkäämään.

— — — — — — — — — — — — — —

Huomautettakoon ohimennen, ettei suomalainen kielipyrintö suinkaan ole ollut vaikuttamatta puheenalaiseen tietoisuuteen aineellisten harrastusten kansallisesta merkityksestä. Useat kynäilijät, jotka eivät vielä ole päässeet pitemmälle kuin vapaamielisten korulauseiden jauhamiseen, ovat tosin omaksuneet sen puheentavan, että sanottu pyrintö muka kielen takia olisi unhottanut politiikan. Heille käynee vaikeaksi esittää, kuka muuten olisi saattanut kansalliset harrastukset yleensä, aineellisetkin, puheeksi, jolleivat juuri mainitut kielenharrastajat. Ja lienee päivänselvää, kuinka suuresti työ suomalaisen kansallistunteen kohottamiseksi on auttanut tietoisuuteen herättämään yleensä suomalaisia harrastuksia. Tämä pyrintö on työssään suomenkielen ja suomalaisen kirjallisuuden hyväksi saanut syvimmän ilmaisumuotonsa, mutta se on myöskin kääntänyt Suomen kansan ajatuksen ja mielen itse kansaan, sen henkisiin ja aineellisiin harrastuksiin niiden erityisesti suomalaisessa merkityksessä. Mitä mainitut kielenharrastajat ovat vaikuttaneet suomalaisen rahvaan yhteiskunnallisen ja valtiollisen tietoisuuden hyväksi, on myöskin päivänselvä. Tulevaisuus on osottava, että juuri tämä vaikutus on laskenut perustuksen Suomen kansan koko valtiolliselle ja kansalliselle elämälle.

Yhteiskunnallisesta ja valtiollisesta vapaudesta. Litteraturbladin 6 n:ssa v. 1863.

Kun nyt hra Metropolitanin mielestä hallinto, lainkäyttö, opetus yhdeksälle kymmenekselle Suomen väestöstä on oleva suomenkielinen, kun suomenkieli sitä paitsi on oleva vallitsevana maan kirjallisuudessa, niin näyttää ratkaistulta, mikä kieli on oleva sivistyneiden. Sillä jotensakin selvää on, että se kieli, millä sivistyneet saavat opetuksensa, jota he ovat käyttäneet kirjallisuudessa ja kaikissa kansallisissa toimissansa, myös on oleva perheen ja kasvatuksen sekä yleisen kanssapuheen kielenä. Otaksumalla tällaisten olojen kerran syntyvän, saattaa kysymys olla ainoastaan siitä, mimmoisen aseman ruotsinkieli on saava muiden vieraiden kielten rinnalla. Ensiksikin sitä täytyy osata niiden, jotka antautuvat hallinnon, lainkäytön, opetuksen ja kirkon toimiin ruotsinkielisen väestön seassa. Sama taito on välttämätön niille, jotka tahtovat oppia tuntemaan Suomen historiaa, lakia, laitoksia, kirjallisuutta, ylipäänsä sen kultuuria, itse lähteistä. Jo tämänkin kautta on ruotsinkieli astuva erilleen muiden vierasten kielten piiristä. Epäilemättä on Ruotsin kirjallisuudellakin kaikessa tulevaisuudessa oleva tähän perustuva etevä arvonsa sivistyneille Suomessa. Ruotsi on siis aina oleva melkoisena opetuksen aineena suomenkielisissä kouluissa, ja etenkin sen taito kuuluva tieteelliseen sivistykseen Suomessa. Mutta yleiselle kirjalliselle sivistykselle se ei tule olemaan minään välttämättömänä ehtona. Ruotsalainen kirjallisuus on avaroissa piireissä herjennyt olemasta välittävänä renkaana tiedon saa-

mista varten etelä- ja länsi-Euroopan kultuurista. Suomessa tunnetaan nyt vieraita kieliä paljoa enemmin kuin viisikymmentä vuotta takaperin, ja olomme mukaantuvat niin, että tämä kielitaito yhä laajenee. Kun tulee lisäksi suomenkielinen kirjallisuus, niin tämä välittäjävirka yhä enemmin loppuu.

Ruotsinkielen tulevaisuus Suomessa. Litteraturbl. 2 n:ssa v. 1859.

Tahdon puhua aivan suorasti: mitä emme voi muuttaa, sen jätämme Jumalan haltuun. Että vapaiden valtiollisten laitosten aika kerran on tuleva, sitä en epäile. Mutta en usko ihmiskunnan suurestikaan siitä kostuvan, jos se tapahtuu viittäkymmentä vuotta ennen tahi myöhemmin. Nuoret maailmanparantajat, jotka vähän ovat oppineet eivätkä mitään toimittaneet, tuskin voivät käsittää, kuinka sitä, joka ei tapahdu ennen kuin he saavat partansa kasvamaan, koskaan voidaan saada toimeen. Kokemus opettaa heitä vähitellen ymmärtämään, että yhtä ja toista saattaa tapahtua heidän hautojensakin päällä. Historian pitäisi opettaa heille, että sen suuret miehet ovat raataneet tulevata aikaa varten — ja että heillä sentähden on ollut rohkeus panna henkensä vakaumuksillensa alttiiksi. Mitä Suomen kansan, kun tämä vapauden aika tulee, on kestäminen ja taisteleminen, sen näkee sama tulevaisuus. Historia opettaa että pienillä kansallisuuksilla ei ole ollut ahnaampia vihollisia, kuin nuo

poliitisesti vapaat, suuret kansat. Suurien valloittajien valtakunnat ovat taas hajonneet. Mutta nuo suuret vapaavaltiot ovat istuttaneet heimonsa, kielensä, tapansa, lakinsa ja laitoksensa niihin maihin, joita ovat valloittaneet, ja historia ei ole löytänyt jälkiäkään siitä, mikä on ollut ennen valloitusta. Hauta on likellä valloittavaa despoottia, mutta vallitsevalla kansalla on pitkä ikä.

Emme tahdo kieltää ketään, jolle se soveltuu, huvittelemasta itseänsä kaikellaisilla korupuheilla vapaudesta ja itsenäisyydestä. Mutta hiiskumatta emme aio katsella, jos kaikkeen toimintaan kykenemätön sukukunta tahtoo tyhjänperäisellä melulla masentaa sitä työtä suomalaisen kansallisen sivistyksen puolesta, joka jo on tuottanut niin monenkaltaisia hedelmiä. Dante loi italialaisen kirjallisuuden kielen puoli vuosituhatta sitten, ja siihen kirjallisuuteen, joka siitä syntyi, on italialainen kansallisuus vieläkin kiintynyt. Shakespeare eli ja kirjoitti vuosisataa ennen kuin Englannin nykyinen valtiojärjestys sai alkunsa. Ranskalla oli kirjallisuus, joka oli Euroopassa vallitsevana paljoa ennen, kuin se valtiosäädäntöönsä kirjoitti ihmisen oikeudet. Saksa ei uneksisi mahdollista valtiollista yhteyttä, joll'eivät Göthe, Schiller ja heidän aikalaisensa olisi toteuttaneet yhtyyttä kielessä ja kirjallisuudessa.

Kun vast'edes ruvetaan kirjottamaan monikielisistä kansallisuuksista, olisi hyvä muistaa, että Suomessa ei ole kysymys suomalaisista ja ruotsalaisista, vaan *sivistyneestä* ruotsalaisesta ja

sivistymättömästä suomalaisesta väestöstä. Siinä kysymyksessä ovat konversatsionisanakirja ja sweitsiläisen jääkäriliiton juhla samanlaatuisia todistuskappaleita kuin — »hyvää päivää!» »kirvesvartta».

Monikielisistä kansoista. Literaturbl. 8 n:sta v. 1859.

Kun sivistyneet maassa puhuvat toista kieltä, kansan suuri enemmistö toista, niinkuin meillä, niin ei ole sivistyksen kielellä mitään säilymisen voimaa. Lienee himmeätä puhetta — ymmärtämättömille — jos sanomme: sillä ei ole tukea kansallishengessä. Käynee kenties selvemmäksi, jos sanomme: kansalle on aivan yhdentekevä, onko se ruotsin vaiko mesopotamian kieltä. Kun kouluissa opetetaan, kun lakia ja oikeutta käytetään kielellä, jota kansa ei tunne, niin ei se edes huomaa sitä, jos toinen kieli astuu toisen sijaan. Tätä tosi-asiaa ei muuta minkäänlaiset intopuheet toisen tahi toisen etevämmyydestä. Ruotsinkielellä, sivistyksen kielenä Suomessa, on ollut tukensa ruotsalaisessa yliherruudessa. Se on nyt menettänyt tämän tukensa; ja tottumuksen mahti on liian heikkona esteenä sen syrjäytymiselle.

Ruotsin kielen tulevaisuus Suomessa. Litteraturbl. 2 n. v. 1859.

Tämä on nimittäin kansan oleminen, että kaikki kansalaiset tietävät kansan yhteyttä, tietävät itsensä tähän kansan yhteyteen kuuluvan,

ja tämän tiedon nojassa kaikessa elämässään, työssään ja toimessaan noudattavat kansan yhteistä elantoa ja kasvamista.

Jos tämä asian käsitys tosi on, niinkuin se onkin, niin myöntää kyllä täytyy, että useimmissa kansoissa yhteyden henki ei ole ollut, eikä ole niin yleisesti vallassaan kuin kansallisuuden periaate sen vaatisi. Kuinka monta tuhatta ja kymmeniäkin tuhansia ihmisiä meidänki maassa löytyy, jotka tuskin tietävät suomalaisia olevansakaan, saatikka sitten tuntisivat ja rakastaisivat niitä vaiheita, teoksia ja laitoksia, jotka kuitenkin ovat kansallisen yhteyshengen tuomia ja tekemiä. Isosti suotava kyllä, mutta ei helppo ole tämmöisen tietämättömyyden poistaminen. Tätä työtä, nimittäin kansallisen yhteyshengen kasvattaminen, on kestänyt vuosisatoja, jopa vuosituhannen paljon etevämmissä ja mahtavammissakin kansoissa, kuin tässä pienosessa, pohjan navan kolkkaan ahdistetussa Suomen kansassa.

Suom. Kirj. Seur. vuosikokouksessa v. 1872 pidetystä puheesta. (Pidetty suomeksi.)

Että ajattelijat, historioitsijat ja kielentutkijat ovat kaikkina aikoina katsoneet kansan hengen tulevan ilmi sen kielessä, se ei vähintäkään säikytä näitä irokeesi-ystäviä. Vähinkin kokemus osoittaa, että ihmisellä on kieli etevimpänä välikappaleena, jolla hän tuo ilmi ja jättää perinnöksi tuleville sukupolville mitä hänessä on järjellistä, ja että tämä väline ei ole mikään pelkkä ulkonainen muoto, vaan muuttuu sivistyksen

mukaan ja vähimmissäkin vivahduksissaan riippuu lausutun ajatuksen luonteesta, niin että järkevä ajatus itse ei ole mitään muuta kuin sana, jossa se tulee ilmi. Ja kuitenkin nämä miehet rohkeasti väittävät, että kansan järki, sen henkisyys on kielelle yhdentekevä, niin että sen kansallisuus ei ole sidottuna siihen kieleen, jolla kansa on läpi vuosisatojen levittänyt tietonsa polvesta polveen. He vakuuttavat, että kansa, loukkaamatta kansallisuuttansa vähintäkään, voi valita minkä kielen hyvänsä, mikä vain nähdään hyväksi sille tarjota, eikä tämä vieraan kansan tuote muka vähimmälläkään tavalla kahlehdi sen henkisyyttä.

Suomalaiset ja irokeesit. Saimaan 1 n:ssa v. 1845.

Meidän tulee olla siitä vakuutetut itsekunkin, että tämä tulevaisuus ei voi olla muu kuin yksi. On mahdotonta, että kansa, jossa ruotsiapuhuvat ovat ainoastaan pienenä osana, voisi edelleen elää samoissa oloissa kuin tähän asti, jaettuna kahteen toisillensa vieraaseen luokkaan, sivistyneesen ja sivistymättömään. Se on mahdotonta. Olisi jo vuosisatoja sitten voinut yleisistä sivistysoloista tehdä tämän päätöksen yleensä Euroopan kansojen kansalliseen kehitykseen nähden. Meidän kansasta on voinut sen päättää viime vuosisadan lopusta alkaen ja vielä enemmän tämän vuosisadan alusta, sitten kun historia asetti Suomen kansan kohtalon sen omiin käsiin.

Puheesta Wilhelmin p:nä 1875.

Te isät, katsokaa ympärillenne mitä Euroopassa tapahtuu. Joka päivä todistaa, mitä merkitsee työskentely saada kansallistunto hereille kansoissa ja saada kansakunta selvemmin tajuamaan sitä mitä kansa on ja minkä sen tehtävän tulee olla. En tahdo puhua noista suurista kansoista, Saksan ja Italian; Saksan kansasta, joka on niin sulkeunut yhteen, että tuskin on sitä kolkkaa maan päällä missä vain Saksaa puhutaan, jota ei lueta yhteiseen suureen isänmaahan kuuluvaksi. Niinikään, kun puhe on Italian ihanasta kielestä; siellä tosin yhtymystyö ei vielä ole loppuun suoritettu, italialaisia on vielä ulkopuolella Italiaa. Voipi sanoa: ei kukaan tiedä, miten siellä on käypä, onnistuttaneeko milloinkaan saamaan Italia eheäksi. Minä sen tiedän: Italia on ottava nämä siitä vielä erillään olevat maankulmat ja sukeutuva eheäksi. Minä tiedän, että sitä ei voi kukaan estää. Sillä heränneen kansan itsetajunta on väkevä, sille ei voi mikään tehdä vastarintaa. Tämän on historia tuhannesti todistanut. Siksipä valtioita voidaankin perustaa semmoisia jotka kestävät. Tehkää hyvin ja katselkaa noita pieniä kansoja, joita nykyään yhtenään ikäänkuin nousee maasta itsenäisiä valtioita muodostamaan. Mitä Euroopan suurvallat niistä sanonevat? Ne kysyvät: kuinka laajalta puhutaan Bulgarian kieltä, mistä raja käy, missä Bulgaria on? Niin laajalta kuin bulgarin kieltä puhutaan, yhtä laajalle on myös valtiollinen Bulgaria ulottuva. Valitettavasti eräät huonot arvioimislaskut ovat tosin kyhänneet vä-

liaikaisen aidakkeen Bulgarian ja Itä-Rumilian väliin, mutta saamme olla varmat siitä, että tuo kehno väliaita ei tule pysymään pystyssä, vaan tuuli on sen kaatava. Samoin, missä on Serbia? Kyllä, niin avaralti kuin serbian kieltä puhutaan, on myös Serbian valtio ulottuva.

Tämä on oppi, jota Euroopan politiikka ja sen suurvallat jo tunnustavat. Jos te, arvoisat isät, joiden kieli oikeastaan on ruotsi, jos tarkkaatte näitä tosiasioita ja tahdotte ottaa oppia historiasta, niin voitte siitä myös oppia, että se suomalaisuuden liike, jota ette oikein tajua, on pääsevä voitolle. Ei ole inhimillistä voimaa, joka kykenee sitä estämään, ja ainoastaan sen pohjalle voidaan perustaa luja Suomi, Suomi joka toivoo kestävänsä tulevaisuudessakin. Jos Te, armaat äidit, jalot naiset, jos Te voitte tämän tajuta ja edeltä nähdä että näin on käyvä, varjelkoon silloin Jumala Teitä lastenne poviin kylvämästä eripuraisuutta, joka koko heidän ijäkseen saattaa heidät sotaan sitä vastaan, jota he mielellään soisivat rakastavansa: isänmaatansa, syystä että heidät on varhain talutettu puolueohjelman polulle eivätkä arvele voivansa rakastaa maatansa sillä tiellä kuin kansa tahtoo, jonka tahdon alle meidän kuitenkin kaikkien täytyy taipua.

Puhesta kansalaisjuhlassa 12 p. toukokuuta 1881 Snellmanin täyttäessä 75 vuotta.

Me olisimme kiittämättömiä Jumalaa kohtaan, jollemme tunnustaisi, että myöskin viimeiset vuo-

sikymmenet ovat siten tuottaneet isänmaalle paljon uutta; paljon uutta, joka on ollut ilahduttavaa jokaiselle isänmaalliselle mielelle. Me olemme vähän ajan päästä valmistaneet itsellemme tilaisuuden nähdä sellaista, mitä ei Suomella ole ennen ollut, suomalaista teollisuutta. Me tunnemme kaikki, että Suomen kansalla on joku aika sitten ollut ilo todenteolla astua perustuslaillisten kansain-joukkoon; ja mikä lähinnä koskee Teitä ja minua — me voimme tätä nykyä sanoa: Suomella on sentään kirjallisuus; sen joukossa erittäinkin suomalainen kirjallisuus, joka on uutta maailmassa, jota ei ole siinä ennen ollut. Siinä on ilon aihetta kyllin, ja minä sanon vieläkin, että se olisi kiittämättömyyttä Jumalaa kohtaan, joka ohjaa kansain kohtaloita, jollemme iloitsisi siitä.

Puheesta Wilhelmin p:nä v. 1876.

Jos minun vähäisestä vaikutuksestani on seurauksia ollut semmoisia, niin se todistaa vain, että jokaisessa kansassa löytyy ihmisten rinnassa semmoinen lähde, joka, kun siihen vähääkään koskee, jotta sen suu avataan, se rikkaana tulvii. Eikä se ole sen ansio, jonka Jumala on vienyt tämän lähteen luo, mutta se on niiden tunteiden, isänmaan-rakkauden oma voima, joka näitä kaikkia on aikaansaanut. Jos minulla siinä on mitään ansiota ollut, niin olkoon se niin. Minulla on totisesti jo nuoruuden päivistä ollut vakaa usko kansallistunteen isosta voimasta, ja

kun minä rupesin isommalle yleisölle puhumaan, oli aika semmoinen, että kaikki kirjailijat meidän maassa olivat kovissa siteissä, eikä käynyt paljo sanominen meidän maan tilasta, eikä sopinut paljo viitata meidän tarpeisin, ja siis, koska ei minullakaan ollut tilaisuutta sen laveammalta siitä puhua, niin minun puheeni aina kääntyi siihen samaan takaisin, siihen lähteeseen, josta minä kauan olin tietänyt, että siitä piti meidänkin kansan olo ja onni tuleman, niinkuin kaikkien kansain, niin kauan kuin ihmisyyttä on tässä maailmassa ollut. Ja se jääpi vastaiseksikin joka kansan ainoaksi varaksi. Olin jo kyllin varma siitä, että, mitkä kohtalot isänmaata kohdannevatkin, niin kauan kuin tämä raitis rakkaus kansassamme elää, ei pidä Suomen kansan kuoleman. Ja melkein varma on myös uskoni, että tämä kerran elähytetty rakkaus ei ole sitä laatua, että sitä saattaisi mikään voima enää tukehuttaa.

Snellmanin vastauksesta siihen puheeseen, jonka t:ri J. Krohn nuoremman sukupolven puolesta piti hänelle iltakemuissa 12 p. toukok. 1876. (Alkuperäisesti suomeksi). (Pikakirjoitelman mukaan Uuden Suomettaren n:ossa 57, v:lta 1876).

Jos otetaan huomioon, mitenkä verrattain uusia kansalliset pyrinnöt ovat, samoin kuin niiden yleinen tajuaminenkin sellaisiksi, täytyy tulla siihen vakaumukseen, että on kuluva vielä vuosikymmeniä, ennenkuin Suomen kansan niinikään äskensaavuttama valtiollisten oikeuksiensa käyttä-

minen on jaksava kantaa toivottuja hedelmiä. Tulevaisuuden toivo elähyttää yksilöitä kuten kansakuntiakin. On kuitenkin hyvä olla asettamatta toiveita niin korkealle, että pettymys lannistaa mielen. Kansojen on määrätty kovilla kilvoitteluilla taistella itselleen olemassaolonsa. Vapaan valtiomuodon etujen levolliseen ja hedelmälliseen nauttimiseen ei mikään kansa ole päässyt ilman suuritta uhrauksitta. Suomen kansa on saanut nyt omaamansa valtiollisen olemassaolonsa niin vähällä vaivalla nykyiselle sukupolvelle, että se minkä se on saavuttanut, on tosiaankin katsottava odottamattomaksi taivaan lahjaksi. Ottakaamme se vastaan sitä nöyremmällä mielellä ja ymmärtäkäämme sitä käyttää sitä suuremmalla viisaudella ja kohtuudella. Keitä jumalat tahtovat vahingoittaa, niitä he rankaisevat sokeudella. Ja sokeutta kansassa on tuo pöyhkeilevä uhkamielisyys, joka unhoittaa että kansakuntien oikeus on valta.

(Yhteiskunnallisesta ja valtiollisesta vapaudesta. Literaturbl. 6 n:ssa v. 1863.)

Älköön kuitenkaan unhoitettako, että pienten kansain kansallisuutta uhkaa moni vaara. Kokemus osoittaa, että vapaat laitokset eivät vähennä hallitsevien kansojen väärämielisyyttä ja väkivaltaisuutta. Katso vain englantilaisten menettelyä Irlannissa, saksalaisten Posenissa ja Slesvigissä. Elsas-Lotringissa meneteltänee nyt lempeämmin; mutta päämäärä on sama — itseensä sulattaminen, säälimätön itseensäsulattaminen.

Onkohan Suomi välttävä tuon kovan päivän? Historia ei anna tästä mitään toivoa. Älköön se vain tulko, ennenkuin tuo suuri uudistus on tapahtunut, ennenkuin se täällä kohtaa yksimielisen kansakunnan. Asiakirjat ovat hyviä olemassa ja hyviä näyttää. Mutta vanha totuus on, että rauhanneuvoilla on jotain merkitystä, ainoastaan jos niitä on tukemassa hyvät sotaneuvot. Ja jos kummatkin ovat olemassa, on voimakas, elävä kansallishenki parempi kuin molemmat. Sitä suurempi on tämän hengen ylläpitävä merkitys, missä sotaisa puolustus on mahdotonta. Sitä voidaan taivuttaa, mutta ei murtaa, ja hämmästynyt jälkimailma on näkevä sen, henki-ilmestyksen tavoin, nousevan maasta, pukeutuen uuteen olomuotoon; mutta säilyttäen itsessään saman muuttumattoman hengen, joka on muodostanut kansakunnan elämän läpi vuosisatain.

Pelästyneille Morgonbladetin 305 n:ssa v. 1880.

Ainoastaan velttous se voipikin masentua siitä, että vähän on tehtynä. Luja, pirteä tahto tuntee ainoastaan iloa siitä, että vielä on niin paljon tekemättä. Tämä tahto ei myöskään näe missään mahdottomuuksia, vaan löytää ahtaimmissakin oloissa vielä tilaa vaikutukselleen. Elämä olisi tosiaankin kevyt leikki ja miehen rohkeus halpaa tavaraa, jos hänen olisi suotu toivoa 999 »jos'ia» ja nähdä toiveensa täytetyiksi, ennenkuin hän uskaltaa ryhtyä ainoaankaan tekoon. Mutta usein vaatiikin elämä suurempaa rohkeutta kuin kuolema; ja luja tahto tunnetaan

juuri siitä, että se rohkeasti ja luottavaisesti toimii määrätyissä, enemmin tai vähemmin ahtaissa elämän oloissa. Jos kaikki olisi jo niinkuin tulee olla, niin tämä tahto olisi tarpeeton. Vaikkapa elämä ei tarjoisikaan mitään mahdollisuuksia, niin ei se kuitenkaan lepää toimettomana; sillä se voi pyrkiä, jäädä onnistumatta ja kukistua, mutta toimettomuuden tautikuolemaa se ei tunne. Mikä hyvänsä vakuuttelu, että on olemassa luja tahto, on sentähden kalpea valhe, jos se tahto »ei astu esiin». Jos ei olisi olemassa mitään muita todistuksia sen olemassaolosta kuin nämä häpäisevät vakuuttelut, niin olisi tosiaan Suomen kansan viimeinen hetki lyönyt.

Velttouden riemulaulu Morgonbladissa. Saiman 46 n:ssa v. 1844.

Tätäpä minä, jos suinkin voisin, tahtoisin häipymättömäksi teroittaa maanmiesteni vakaumukseen: *kansakunnan tulee luottaa ainoastaan itseensä.*

Sellainen vakaumus tarkoittaa sitä, ettei kansakunnan pidä pyytää ja tavoittaa mitään muuta kuin sitä, minkä saavuttamiseen ja säilyttämiseen sen voimaa riittää.

Sota tai rauha Suomelle. Litteraturbl. 5 n:ssa v. 1863.

Kieli.

Kieli ei ole ainoastaan eräs keino, millä toinen ihminen ilmoittaa toiselle ajatuksiansa, vaan ihminen ajattelee välttämättömästi sanain, kielen välityksellä.

Kansankielen suhde yleisinhimilliseen sivistykseen. Litteraturbl. 2 n:ssa v. 1860.

Ja ennen kaikkea, kuinka voi koskaan kirjallisuus kukoistaa muulla kielellä kuin kansan omalla? Onko muka kieli ihmiselle niin vähäarvoista, että hän voi mihin asuun hyvänsä pukea sen sivistyksen, jonka hän on isänmaaltansa saanut ja joka hänellä on yhteisenä kansansa kanssa? Arvellaan ehkä: äänet kuin äänet, kieli kuin kieli; nehän ovat vain eri tapoja, joilla samoja ajatuksia ilmaistaan. Mutta sen lisäksi, että ihminen ilmaisee ajatuksensa sanoissa, hän myöskin uskoo ja tuntee, tietää ja tahtoo sanoissa, hänen ajatuksensa, koko hänen järkiolemuksensa liikkuu ja elää kielessä. Kuinka voisi sitte kansakunnan henkisyys lausua itsensä ilmi millään muulla kielellä kuin sen omalla? Millä rakkaudella voisikaan kansa kohdella sen

henkisyyden ilmauksia, kun ne esiytyvät vieraassa, lainatussa muodossa, jossa se ei tunne omaa toimintaansa? Koetetaan kai ehkäistä tämän sovittamista meidän oloihimme tuolla väitteellä: ruotsihan on maassamme sivistyneiden äidinkielenä. Kysyttäköön sitte, ovatko ruotsalaiset lakanneet pitämästä tätä kieltä äidinkielenään! Vai ovatko nämä sivistyneet syntyneet ruotsalaisista äideistä, joiden kieltä nyt sitte puhuvat? Miksi he sitte omistavat itselleen suomalaisen nimen? — Tässä ei ole mitään kolmatta. He joko ovat vieraan sivistyksen ja vieraan kielen orjina, ja silloin on tämä ies poistettava, tahi tekevät tämän sivistyksen ja tämän kielen omiksensa, ja silloin luopuvat he kansallisuudestaan.

Ainoa välttämätön, eikä ainoastaan kotimaiselle kirjallisuudelle. Saima 24 n:ssa v. 1844.

Sekin on vielä tieteen oppi, jota niin kielentutkijat kuin historioitsijat ja filosofit ovat tunnustaneet, että kieli ei ole ainoastaan ulkonainen ääni, jolla toinen ihminen tekee toista osalliseksi tietämisestänsä, vaan että kukin eri kieli myös sisältää eri tietämisensä, niin että, muusta huolimatta, on otaksuttu yhtä monta kansalliskirjallisuutta, kuin on kieliä, joilla kirjallisuutta on, ja niinikään edellytetty, että jokaisessa senkaltaisessa kirjallisuudessa inhimillinen tietäminen esiintyy omituisessa, muista eriävässä muodossa. Sentähden eivät yrittämiset selvittää, mikä kussakin kansalliskirjallisuudessa on omituista ja

luonteenomaista, ole olleetkaan vähäpätöisenä tehtävänä tieteelliselle tutkimukselle, koska edellytetty on, että juuri tämän omituisuuden käsittämällä inhimillinen sivistys ylipäänsä tulee olentonsa puolesta ymmärretyksi, se on, että tämä muotojen moninaisuus kuuluu tämän sivistyksen olentoon.

Yleinen käsitystapa noudattaa tässäkin tiedettä. Kansa kehittää tietämisensä ohessa kieltänsä, lujasti vakuutettuna, että sillä on siihen oikeus. Se rukoilee ja ajattelee tällä kielellä, ja vaikka sitä eivät muut kansat ymmärrä, ei se kuitenkaan koskaan epäilekään lausuvansa ilmi yleistä inhimillistä tietämistä. Korkeammalla sivistyksen kannalla hankkii se itsellensä vieraiden kielten taitoa, siirtääksensä tuota vierasta kieltä omaansa, ja sillä edistääksensä sen karttumista. Sillä yleisö tunnustaa tätä vierasta tässäkin kansallisessa muodossaan ainoastaan siksi, mitä se on, — lainaksi; kun sitä vastaan kotimainen kirjallisuus yhä on sen rakkauden ja ylpeyden esineenä, semmoisena, joka voi tarjota huvia meneville sukupolville ja ravita nousevien henkeä.

— — — — — — — — — — — — — —

Monikielisistä kansoista. Literaturbl. n. 8 v. 1859.

Kansalais- ja valtiolaki.

Sitä lakia, joka kansalais-yhteiskunnassa järjestelee kansalaisten olosuhteita, nimitämme, eroitteeksi poliitisesta l. valtio-laista, kansalais-laiksi (siviili-laiksi yleensä). Ne eriävät toinen toisestaan siinä, että poliitisen lain esineenä on itse valtiolaitos ja valtiovallan järjestäminen, kun sitä vastoin kansalaislaki ainoastaan tarkoittaa yhteiskunnan jäsenten omintakeisuutta, kansalaisvapautta. Edellinen vaatii kansalaista suorastaan toimimaan valtion menestymiseksi, eikä siis tyydy yksin lainkuuliaisuuteen, vaan tahtoo uhrautuvaa isänmaanrakkautta; jälkimmäinen vaatii kansalaisen puolelta ainoastaan lainkuuliaisuutta, hänen muuten omia tarkoituksiaan puuhatessaan. Selvää on, että poliitinenkin laki kysyy kuuliaisuutta: mutta se riippuu tässä kohden kansalaislaista, joka yksinään lakia käytettäessä voi pakoittaa yksilöä noudattamaan poliitisen lain säädöksiä.

Valtio-oppi v. 1842.

Jokaisen kansan lainlaatimus kiintyy myös mitä likisimmin sen historiaan, ajan yleiseen sivistykseen, kansan ilmanalasta, maanlaadusta j.

n. e. riippuvaan luontoon ja elintapaan. Yleensä tulee säädännäisen lain lausua kansan tapaa ja sivistystä, ja tätä lakia voi siis määritellä kansan tajutuksi tavaksi. Joka kansassa on näet monta tapaa, jotka käyvät oikean verosta, olematta siltä laiksi päässeitä. Syynä on vain se, että tämmöinen tapa ei ole vielä niin vahvaksi varttunut, että sen järjellinen välttämättömyys on oivallettu. Mutta mikäli kansan sivistys kohoo, muuttuu myös jokainen tämmöinen tapa laiksi, ja lainlaatimus lausuu siten kansan oman tavan, oman kansallisuuden tajunnan.

Valtio-oppi v. 1842.

Jos myönnetään, että ihminen on vapaa, ainoastaan mikäli hän on järjellinen, ja että järjellisyys ei ole yksilön mielijohteissa ja päähänpälkähdyksissä, vaan että sen pitää olla yleispätöistä, niin älytään myös, että ihmisellä on tosi vapautensa silloin kun hän tekee sen mikä on yleispätöistä. Ja laki todistaa, positiivisesti, omalla voimallaan, olevansa yleis-pätöinen. Sentähden se pitääkin ohjissa ainoastaan mielivaltaa, ei totista, järjellistä vapautta. Mielivaltansa on siis ihmisen alttiiksi heitettävä kansalais-yhteiskunnassa, samoinkuin perheessä ja valtiossa yleensä, mutta ei vapauttansa.

Valtio-oppi v. 1842.

Se nöyryys millä ihminen altistuu lain vaatimuksia tottelemaan, silloinkin kun hän ei selvästi tajua niiden järjellistä välttämättömyyttä,

ei suinkaan sulje pois siveellistä vapautta. Se eroaa järjellisestä tajuamisesta samoinkuin yleensä usko tietämyksestä ja yhtyy sentähden tavallisesti uskonnolliseen uskoon vakaumuksena, että esivalta on Jumalalta, että Kaitselmus ohjaa kansakuntien onnea. Joka ihmiselle, jopa sillekin joka koettaa tutkia yhteiskuntajärjestyksen olentoa yksityiskohdissa, jää usko tämän järjestyksen järjellisyyteen monissa kohdin viimeiseksi turvakeinoksi. Että tämä usko ihmisissä yleensä saa virikettä siitä välittömästä kokemuksesta, että yhteiskuntajärjestys edistää yleistä menestystä, on yhtä vähän kummastuttavaa, kuin se että sama kokemus saa ihmisen uskomaan Kaitselmuksen johtoa. Mutta samoin kuin tämä jälkimmäinen usko ei ole luja, jos se vastoinkäymisten kohdatessa horjuu, niin ei lainkuuliaisuuskaan ole siveellinen, jollei yksilö samalla vapaudella täytä lain käskyjä, silloinkin kun hän ei tästä odota mitään etuja.

Valtio-oppi v. 1842.

Jos ajattelee kuinka monta halua ja intohimoa mahtuu ihmisrintaan; jos miettii niitä moninaisia riitaisia, vihamielisiä harrastuksia ja halunperiä, joita niin kehittyneet yhteiskuntaolot kuin nykyajan väkisinkin virittävät ja vireillä pitävät; jos loihtii silmänsä eteen nälän ja alastomuuden rinnatusten herkuttelun ja hekuman kanssa, korvansa ääreen päiväpalkkalaisen huokauksen ynnä sen sulosoiton helinän, mikä tyhjäntoimittajan mieltä hyväilee — ja näin ollen,

yön ja pimeän tullessa, kuitenkin saattaa itsekseen sanoa: »nuku huoleti; laki valvoo!», niin ei voi olla vavahtamatta sitä näkymätöntä voimaa, joka suojelee miljooneja ja hallitsee näiden miljoonain intohimoja ja harrastuksia, mutta täytyy samalla iloita, että tämä valtavoima on järjellisen ihmishengen. Valtio-oppi v. 1842.

Vaikka siis laki voi muuttua ja edelleen kehittyä, ja oikea, mikäli laki sen määrää, olla eri aikoina erilainen, on kuitenkin joka nykytuokiossa lainkäsky korkein oikean ja väärän määräävä ohje ja on katsottava luonnoltaan muuttumattomaksi. Joka tapauksessa, kun laki esiintyy valtana omapäisyyttä vastaan, lainkäytössä, ilmenee tämä asianlaita. Sanotaan: ei saa säätää mitään lakia tilapäisesti *(lex in casu)*, s. o. laki ratkaisee sen mikä on oikeaa ja väärää ja on semmoisena muuttumaton, järkähtämätön korkein oikeus.

Tästä lain luonteesta johtuu välittömästi myöskin se, että lain tulee olla yhtä pätevä kaikille, sillä muuten saattaisi se, mikä kussakin kohden on oikein, olla toisinkin. Näissä kahdessa ominaisuudessa: muuttumattomuudessa ja yhtäläisesti kaikille pätemisessä, on lain solvaisemattomuus, sen majesteetti. Valtio-oppi v. 1842.

Laki ei ole kuollut kirjain, vaan elää todella kaikkien yhteiskunnan jäsenten oikeanmukaisessa keskinäissuhteessa, kaikissa heidän tekemisissään

ja jättämisissään, joiden voidaan sanoa soveltuvan siihen mikä on oikeata.

Valtio-oppi v. 1842.

Että vallankumous on vastenjärkinen, seuraa aivan yksinkertaisesti siitä, että se hajoittaa valtion, kumoo kaiken lain, pannen sensijaan väkivallan ja mielivallan. Aikakirjat todistavatkin, että vallankumouksen välitönnä seuraajana useimmiten on ollut mielivaltainen hallitus, ja että kansojen on täytynyt kerta toisensa perään tehdä väkinäisiä voimanponnistuksia saavuttaakseen vähäisenkin määrän niitä parannuksia, joita vallankumous on tarkoittanut. Usein ovat myös sen alkuunpanijat itse ensinnä sortuneet ja musertuneet sen väkivallan voiman alle, jonka he loihtivat hereille. Niin, voisipa sanoa, että koko sen sukupolven, joka nosti oman tahtonsa lain tahdon yli, täytyy sortua, ennenkuin laki on sovitettu ja se uudestaan suo kansan nauttia lainalaisen järjestyksen siunauksia. Yksilö tekee aina rikoksen sinä hetkenä, jona hän heittää yltään lain siteet, olipa tarkoitus hänellä mikä hyvänsä. Kansasta ei sovi samaa sanoa. Mutta kansaan ei kuulu ainoastaan nykyinen sukupolvi. Kansa on elänyt ja elää vielä satoja vuosia. Sen henkinen elämä, sen kansallishenki on vuosisatain luoma, ja tämän se riisuu yltään, lain ja tavan riisuessaan, vallankumouksessa. Turha on sen ponnistus. Lakia ja tapaa vastaan ei riitä sen voimat; ja vasta kun se taas taipuu niiden ylivallan alle, voivat taistelun he-

reille nostamat voimat vaikuttaa tavan ja lain kehittämiseksi. Valtio-oppi 1842.

Julkisella miehellä ilmeisesti on teoillensa ojennusnuorana — laki. Mutta jokaisessa yhteiskunnassa on lailla määrätty laatimismuoto, joka vasta lain tekee laiksi. Jos julkinen mies taipuu sellaisten käskyjen ja viittauksien mukaan, jotka eivät ole lakia, vaan päinvastoin ovat ilmeisessä ristiriidassa lain kanssa, niin hän kieltää vakaumuksensa siitä, mikä oikein on. Saattaapa tapahtua niinkin, että mielivalta käyttää lain varjoa, ja julkinen mies on kunnon miehenä silloin velvollinen panemaan siihenkin tarpeellista huomiota. Kuinka? Täytyykö hänen nousta kaikkea sitä vastaan, jolla on lain varjo, taikka sitäkään, joka, hyljäten varjonkin, kumoo lain? Ei. Mutta hänellä on vapaus olla rupeamatta kätyriksi lain sorrolle. Jos hän päinvastoin antautuu siksi, niin hän ei voi olla kunnon mies. Jos hän vielä sellaisesta käy ja voi käydä, niin todistaa se ainoastaan, että yleinen mielipide on hyvin turmeltunut. Mutta varma on, että joka maassa ja kaikissa oloissa on miehiä, jotka arvostelevat tämän kaltaista julkista toimintaa ansion mukaan eivätkä myönnä sen olevan »kunnon miehen» työtä.

Kunnon mies. (»Saiman» 28 n:ssa v. 1846).

— — —

— Kun vaara uhkaa isänmaata, täytyy jolloinkulloin lain väistyä isänmaanystävän päätök-

sen tieltä, ja jos hänen tekonsa on pelastanut isänmaan, niin on vain kansakunnan hyväksyminen rangaissut hänen lainrikkomustaan.

Tähän lausuntoonsa Snellman liittää seuraavan alimuistutuksen:

Tämä on ymmärrettävä *cum grano salis*. Kaikkien selitysten välttämiseksi sanon sen vuoksi, että tässä on kysymys vain niistä tapauksista, kun isänmaan olemassaoloa ulkonainen vihollinen uhkaa taikka kun kapina tai kansalaissota raastavat sitä sisältäpäin. Näissä tapauksissa on jolloinkulloin lainkuuliainen pakoitettu isänmaan hyväksi rikkomaan isänmaan lakeja.

Valtio-oppi v. 1842.

Samoin kuin yksilön, valtion hyväksi toimiessaan, täytyy omasta itsestään luoda esiin lakia toimillensa, niin täytyy koko kansankin, päästyään siihen tietoisuuteen valtiosta, että se osaa välittömästi sen hyväksi työskennellä. Yksilön tulee tietää, mitä kansallishenki tarvitsee, ja tietoisuutensa tästä tarpeesta tekee hän siksi yleiseksi perusohjeeksi, jonka mukaan hän arvostelee, ovatko hänen toimensa valtion hyväksi kulloinkin oikeanmukaisia. Syystä vaaditaan sen vuoksi valtiomieheltä yleisiä, johtavia perussääntöjä (maksiimeja) toimitavalleen, joko hän käsittää näiden lausuvan valtion onnen ehtoja tai mitä ehtoja kansakunnan henkinen ja aineellinen vau-

rastus, sen valta, kunnia, arvo j. n. e. edellyttävät. Yksilölle pätevät nämä silloin sinä lakina, josta hänen toimensa saavat laillisen luonteen, eivätkä siis ainoastaan moraalisesti, hyvän tahdon hedelminä, vastaa oikeata. Mutta kun useampien yksilöiden on yksissä neuvoin toimittava valtion hyväksi, täytyy heidän välttämättä »lausua julki» se laki, joka on heidän toimiansa ohjaava, koska muuten heidän toimissaan ei voi syntyä mitään yhdenmukaisuutta. Semmoinen lausuttu laki on valtiollinen laki. Se lähtee samoin kuin valtiomiehen maksiimit, yksilöjen tajunnasta siitä mitä kansan onni vaatii, mutta ei, enempää kuin nuokaan, ihan itsestään sido yksilöjen toimintaa, vaan on heidän täysin vapaa päätöksensä siitä mikä on kansallishenkeä, ja miten heidän on toimittava toimiakseen tämän kanssa sopusoinnussa. Tuo laki sitoo tosin jokaista kansan jäsentä, joka tahtoo valtion hyväksi toimia, vaikka hän ei itse ollutkaan avullisena sen säätämiseksi; mutta joka yksilön, jolla on valtiollisia oikeuksia, on myös oikeus uudesti muodostaa lakia, koska tämä on ainoastaan pidettävä kansan valtiollisen tietoisuuden ilmaisuna. Kun kerran laki on olemassa, täytyy tämän uudismuodostuksen itsensä tapahtua laillisessa muodossa, sillä muuten saattaisi laki yhtenään tulla kumotuksi ja valtionjäsenten valtiollinen vapaus hävitetyksi, koska kaikki yhteinen toiminta valtion hyväksi olisi mahdoton.

Valtio-oppi v. 1842.

Kuinka rajoitettu tahansa painovapaus jossakin maassa onkin, näyttää kuitenkin siltä, että päätös sen väärinkäytöistä aina on tehtävä laillisen tutkinnan ja tuomion perustalla. Ennakkosensuurin sitä vastoin täytyy aina olla jonkinlainen ylimääräinen tuomioistuin, joka enemmin tai vähemmin mielivaltaisesti tuomitsee toiselta kansalaiselta menetetyksi edun, jonka se toiselle myöntää, ja siten ei ainoastaan tee tyhjäksi lausunto-oikeutta, vaan loukkaa omistusoikeuttakin. Sillä kirjailijan kynäntuotteet ovat, yhtä hyvin kuin mikään aineellinenkin teollisuuden tuote, todellista omaisuutta, joka yleisessä liikkeessä vaatii ja saa hintansa. Tässä viisaus vaatii samaa kuin oikeuskin. Hallitus, joka sensuroimalla koettaa edeltäpäin estää lausumisvallan väärinkäyttöä, heittää näet kuitenkin yhteiskunnan alttiiksi kaikille niille vaaroille, mitkä voivat väärinkäytöstä aiheutua, hankkimatta sille yhtään niitä etuja, joita maltillinen julkinen sananvaihto yleisistä asioista tuottaa. Ei valppainkaan sensuuri kykene estämään ulkomaisia painotuotteita maahan pääsemästä. Kaiken mitä näissä on nurinpuolista, turmiollista, täytyy silloin jäädä oikaisematta ja kumoamatta, koska siihen ei ole lupaa ja koska tuo salaa harjoiteltu kirjain kauppa paraiten luulee hyötyvänsä levittämällä edellisen laatuista kirjallisuutta. Se epäluottamus hallitukseen, joka aina herää jo siitäkin että kielletään keskustelemasta yhteiskunnan yleisistä asioista, ja jonka täytyy enetä samassa määrin kuin kansan sivistys kohoo, yltyy siten kenties pe-

rättömäksi tyytymättömyydeksi. Tänohessa hallitus jää saamatta kaikkia niitä tietoja maan oloista, kansan tarpeista ja yleisen mielipiteen kannasta, joita julkinen keskustelu tarjoo, ja hallitsijalta sekä korkeammalta hallinnolta riistetään tärkeä keino valvoa alempien virkamiesten toimia. Olkoon sentähden painovapaus jossakin maassa kuinka supistettu tahansa, kunhan sitä vaan käsitellään laillisena oikeutena, joka on yleisen lainkäytön suojan alaisena ja, sitä väärin käytettäissä, laillisessa muodossa ohjataan takaisin säällisten rajain sisään. Valtio-oppi v. 1842.

On kyllä totta, ettei ole olemassa yhtään niin voimakasta kansaa, jonka ei ole pakko alistua historiallisen välttämättömyyden alle, jota se ei pysty vallitsemaan. Vielä vähemmin on pieni kansa tästä poikkeuksena. Mutta sellainen voi osoittaa voimansa itse alistumisessa; sillä ei ole olemassa mitään kohtaloita, joiden yläpuolelle se ei kykene kohoutumaan sisällisesti kehittymällä. Katsellessani taaksepäin tuota lyhyttä 20:n vuoden aikaa, minkä minä sanomalehti-kirjailijan toimessani lähemmin olen seurannut isänmaan yleisiä asioita, tunnustan minä kiitollisuudesta Jumalaa kohtaan liikutetuin mielin, tämän 20:n vuoden ajan itseensä sulkevan edistystä, niin suurta, että varmaan, yhtä vähän kuin minä, kukaan aikalaisenikaan on uskaltanut toivoa sitä saavansa kokea. Siitä tulevaisuudesta, joka Suomen kansalla nyt on kädessään, on luultavasti moni uneksinut; mutta se mikä nyt on niin lähellä, oli

tässä unelmassa kätkeytynyt kaukaiseen etäisyyteen. Sanoin: Suomen kansalla on tämä tulevaisuus kädessään. Saattaa tapahtua, että tulee aikoja, jotka eivät näytä yhtä valoisilta. Mutta ne eivät pysty hävittämään, mitä jo on saavutettu ja voitettu. Katsottakoon taaksepäin, mitenkä se on voitettu, että opittaisiin tie sen vaurastuttamiseen ja säilyttämiseen. Jokainen, ken tätä lukee, johtuu itsestään ajattelemaan, että Suomen nykyisen hallitsijan jalo oikeudentunto ja suopeus ovat jouduttaneet tämän ajankohdan ilahuttavia ilmauksia. Mutta on selvää, että itse tämä oikeudellisuus ja suopeus, mitä Suomeen tulee, perustuu vaatimusten oikeudenmukaisuuteen ja Suomen kansan kaikissa vaiheissa lain ja velvollisuuden kanssa yhtäpitävään esiintymiseen. Tästä kiinnipitämällä on kansakunnalla myöskin tulevaisuus vallassaan.

Sota tai rauha Suomelle. Litteraturbl. 5 n:ssa v. 1863.

Valtio ja valtiomies.

Kaikkien kansojen historiassa nähdään niiden valtiojärjestyksen edistyvän kehityksen alaisena, joka tarkoin noudattaa kansan sivistyskantaa kunakin aikana. Ainoastaan mielettömyys voisi vaatia, että esim. turkkilaisten tai nykyisten egyptiläisten pitäisi laatiman valtiomuotonsa amerikkalaiseen malliin, taikka toisaalta väittää että amerikkalaiset olisivat onnellisemmat yksinvaltaisen hallituksen alla kuin sen, joka heillä nykyään on. Jokaisen ajattelevan ihmisen, jolla on jotakin tietoa näitten kansain sivistyksestä ja yhteiskuntatilasta, täytyy päinvastoin olla siitä vakuutettu, että semmoinen hallitustavan muutos kumpaisenkin näiden kansain luona olisi yhtä mahdoton toimeenpanna, kuin, jos se toimeen saataisiin, se tulisi lyhytaikaiseksi. Valtio-oppi v. 1842.

Kokemus opettaa, että omantunnon käskyt kuuluvat toisin eri ihmisissä, eri kansoissa ja eri aikoina, sanalla sanoen, että omatunto riippuu ihmisen eri sivistyskannasta. Tähän sisältyy siis se, että hyvän ja oikean perusohje on siinä sivistymisessä järjellisyyteen ja siveellisyyteen, josta

ihminen valtioon kuulumalla tulee osalliseksi; ja tämä, valtio, oletetaan oikean todellisuudeksi, niin että ihminen, ainoastaan kun hänen omatuntonsa, hänen siveellinen tajuntansa, läpeensä uhkuu tuota valtiossa ilmenevää siveellistä oloydintä, osaa noudattaa omantunnon käskyä hyvällä omallatunnolla. Valtio-oppi v. 1842.

Tointa valtion eduksi ei rajoita mikään muu kuin ihmisen oma kyky; hetken tarpeista täytyy yksilön oppia, mitä kulloinkin on tehtävä; ja mitä hän tekee, se on kenenkään pakoittamatta syntynyt omasta päätöksestä, johon ei tarve eikä tapa häntä ajanut. »Kunnianhimo on tekoa ohjannut; se on siis itsekästä!» Ei, kunnianhimo on isänmaallisuutta, kun teon tarkoitus ja sisällys on isänmaan onni; se on: kun äly ja tahto on kansan; ja tässäpä kansallishenki ilmenee. Tämä se siis oli, joka teki luonteen siveelliseksi ja jaloksi. Valtio-oppi v. 1842.

Aateskelu ja historia yhtäpitävästi todistavat saman asian puolesta, että valtiollinen toiminta ylentää ja jalostaa ihmisen mieltä, ja että elävä kansallishenki itse asiassa on se siveellisyyden muoto, jossa, sentakia että siinä oikea täydelleen käy yhteen yksilön tahdon kanssa, siveellisyys on korkeimmilleen kehittynyt. Valtio-oppi v. 1842.

Valtiossa on pääasia siinä, että tiedetään mitä »tulee» tahtoa. Tässä edellyttää siis vapaus semmoista tietoa. Jos tahtoo lukea valtiollista vapautta ihmisen niin sanottuihin luontaisiin

oikeuksiin, on hänellä johdonmukaisesti tämmöinen oikeus samoin kuin hänellä on oikeus sivistykseen. Sillä valtiollinen vapaus ja valtiollinen toiminta ovat tahdon ja toimen sivistys ylimmilleen kohonneina. Ja kun tässä valtiollisella toiminnalla ymmärrämme kaiken suoranaisen toiminnan valtion hyväksi, niin voi sen valtiollisen vapauden, johon nykyaika pyrkii, määritellä olevaksi: »jokaisen yksilön laillinen oikeus, mikäli hänellä on sivistystä, olla toimessa valtion hyväksi.» Semmoista valtiollista vapautta on valtiollinen yhdenvertaisuus. Valtio-oppi v. 1842.

Ei mikään hallitusmuoto synny kansalle yleisten aateskelujen pohjalta eikä se, toimeen saatuna, ole aiottu ijäti pysyväksi; vaan se saa alkunsa hetken kaipiosta. Kaikki valtiollinen lainsäädäntö saa sentähden järkevyyskeinon muodon, jonka ainoa oikeusperuste on siinä että se sillä kertaa on tarkoituksen mukaisin ja lähinnä vastaa kansan tarvetta. Jos nyt joku ajattelija, väliä pitämättä jonkun kansan olevista oloista jonakin määrättynä aikana, mielii tälle esitellä jotakin hallitusmuotoa mahdollisen paraana, ei häntä tässä yrityksessä ole muu kuin oma älynsä opastamassa; ja helppo on ymmärtää, kuinka tämä ei voi nojautua historiallisiin tosioloihin, vaan sen niiden sijaan täytyy tyytyä oletettuihin oloseikkoihin, mielivaltaisiin perustelmiin. Valtio-oppi v. 1842.

Siihen siveelliseen vapauteen, jota valtion hyväksi toimittaessa edellytetään, ei ainoastaan sisälly

se muodollisuus, että yksilö omasta tahdostaan ottaa lain toimillensa, vaan myös että nämä toimet, kansan tietämistä ja tahtoa ilmaistessaan, ovat oikean kanssa yhtäpitäväiset, koska ne ovat maailmanhengen töitä, Kaitselmuksen ilmestyksiä historiassa. Semmoiseen vapauteen, semmoiseen toimintaan, siihenpä joka ihmisen kelpaa pyrkiä. Ja siksipä olen väittänyt, että valtiollinen vapaus semmoisenaan on otollinen ja arvollinen päämäärä nykyajan pyrinnöille. Valtio-oppi v. 1842.

Yksilön tulee oivaltaa että hänen oikkunsa ja mielitekonsa eivät anna totuutta, ja että hänen mielivaltansa ei ole oikeaa, vaan että edelliset ovat järjettömyyttä, jälkimäinen orjailua eläimellisten halujen alla. Jos hän tämän oivaltaa, jos hän tunnustaa että järki ei ole hänen vaan ihmiskunnan, että tosi siis on se mikä on yleispätevää, ja oikea se mikä yleisesti siveellistä, niin tekee hän juuri tämän tunnustamalla tahtonsa vapaaksi; sillä hän noudattaa silloin tapaa ei pakosta vaan vapaasti vakuutettuna sen järjellisyydestä. Ja semmoinen toimitapa, joka ei ainoastaan sovellu tapaan ja lakiin (toiminnan *legaliteetti*), vaan on myöskin vapaaehtoista, vakaumukseen perustuvaa (toiminnan *moraliteetti*) — semmoinen toimitapa on siveellinen.

Valtio-oppi v. 1842.

Kansallishenki on oikean perusohje valtiossa ja yksilö toimii lainmukaisesti (legaalisesti), kun hän tätä ohjetta noudattaa; mutta huomaamme

myöskin, että tämä toimitapa on siveellisen vapauden korkein kanta, koska tässä yksilön tahdon täytyy käydä yhteen itse sen perusohjeen kanssa, jota hän seuraa, joka, samoin kuin itse aikomus noudattaa perusohjetta, on olemassa ainoastaan hänen omassa povessaan. Toimen siveellisyys ja lainmukaisuus (legaalisuus) käyvät siis tässä yhteen eikä niiden välillä ole mitään eroitusta ajateltavissa. Tai lyhyesti: Yksilön tulee toimia niinkuin kansa olisi toiminut; jos hän erehtyy päätöksessään, on hänen toimensa hyljättävä. Uskalla! — Onnistu tai kaadu! — Tämä tuomio seisoo järkkymättä. Se on kirjoitettuna mailmanhistorian joka lehdelle. Valtio-oppi v. 1842.

On olemassa oloja, joissa ihminen on oikeutettu neuvottelemaan ainoastaan omantuntonsa kanssa.

Litteraturbladin arvoisille lukijoille. Litteraturbladin 6 n:ssa v. 1863.

Valtiollista toimintaa ei voi olla olemassa ilman väkeviä intohimoja. Itse isänmaanrakkaus semmoisenaan ilmenee yhä voimakkaampana, kuta kovempi vastustus sillä on voitettava. Olemme jo usein puhuneet himojen merkityksestä ihmisen toiminnalle ylipäänsä. Niitä täytyy olla, sillä jokainen tahdon suuntaus toimimaan, yleensä ilmautumaan, on jotakin himoa; ja yksilön täytyy aina nauttia tyydytystä toimestansa. Sivistys siittää alinomaa uusia viettejä ihmisessä paitsi noita paljaasti eläimellisiä ja aistillisia; ja semmoinen yhteiskuntaelämässä kasvanut himo

on myös kunnianhimo, se intohimo, joka etupäässä luo voimaa ja pontta yksilön pyrintöihin valtion hyväksi. Ilman sitä ei ole ihmiskyky vielä mitään suurta toimittanut. Se kunnia minkä yksilö maansa eteen toimimalla saavuttaa, ei ole vain tyhjä palkinto, vaan myös sinetin tavalla vakuuttamassa, että hänen tahtonsa on todella ollut yhtäpitävä kansallishengen kanssa, että hän on siveellisesti toiminut; ja hänen mielihyvänsä saamastaan kunniasta on siis aivan oikeutettu. Mutta poliitillinen kunnia antaa poliitillista valtaa, ja valta mielistelee itsekkäisyyttä sekä käskemisen suloudella että keinona tyydytellä haluja yleensä. Jalo kunnianhimo ei suvaitse vieressään mitään halpoja haluja, vaikka sitä varten usein tarvittavat taistelut ja voimanponnistukset yleensä kiihottavat intohimoja väkeviksi ja tarmokkaiksi. Itsessään se sentähden pian saattaa vietellä kiivastuksiin ja erehdyksiin, kenties rikoksiinkin, mutta ei halpuuteen ja paheisiin. Mutta jos se jättää tilaa vallanhimolle ja vallan etujen nautinnolle, niin ne intohimot, joita se hallitsi ja käytteli, vaihtuvat yhtä moniksi isänniksi ihmisen tahtoa orjuuttamaan, ja hän hukkaa sen vapauden, jonka hän sai valtion hyväksi toimimalla. Näin pääsee pahe pesimään vallanpitäjissä, kansan valtiollisten kohtaloiden johtajissa; itsekkäisyys ja himojen orjailu astuvat uhrautumisen ja siveellisen vapauden sijaan.

Näin viettelys aina likeltä vaanii valtiollista toimintaa. Sentähden historian sankareita on harvassa tahrattomia. Mutta kansallishengen voima

on niin suuri, että se usein vielä pakoittaa itsekästäkin vallanpitäjää oman olemuksensa takia kansan etuja valvomaan, ja näemme siten monen kehnon ihmisluonteen vielä kunnon miehen töitä suorittavan. Aatteen voima se kykenee toteuttamaan itseänsä halveksittavillakin aseilla, jotka se käytettyään heittää menemään. Historia ylistää silloin tekoja, vaan ei tekijätä, sillä välin kun se sovittavasti peittää tosi isänmaanystävän hairahdukset, jonka kunnianhimo on luonut kansalle menestystä, valtaa ja kunniaa. Ja näitä kaikkia ylempänä seisovat ne miehet, joita joka aika on rakastanut ja syvästi kunnioittanut ihmiskunnan sankareina, joiden olemassaolo aina on heidän kanssaihmisilleen takaava ihmishengen korkeata arvoa, joita ihmetellessään alhainenkin tuntee ylenevänsä — sillä he ovat olleet hänen vertaisiaan. Vai eikö näitä miehiä ole? Ja jos niitä on, mikä heidät suuriksi teki? Eikö se, että he käsittivät kansansa hengen ja pyrinnön ja sentähden pyrkivät jaloa tarkoitusperää kohden ja hallitsivat kansan jaloimpia voimia? Valtio-oppi v., 1842.

Kun nyt Suomen kansaa kutsutaan antamaan äänensä tarpeellisista parannuksista, on painovapaus välttämättömästi tarpeellinen. Sillä sitä vailla ei voi mikään yleinen mielipide niihin nähden vakaantua. Sitä vailla ei voi, kuten olemme sanoneet, mitään perustuslaillista valtiomuotoa olla.

Suomi on todenperäisesti kansanvaltainen maa.

Se käy jo siitä selväksi, että talonpoika on maan omistaja. Voimakas valtiolaitos merkitsee sentähden täällä suorastaan semmoista, jota talonpoika, kansan suuri joukko, kannattaa. Ei mikään valistus eikä mikään hyvä tahto korkeimmissa säätyluokissa voi pitää valtiota voimassa, jos talonpojalta puuttuu se tietäminen, joka tekee hänet kykeneväksi toimimaan valtion ylläpitämiseksi. (Kesken puhetta: huomatkoot tästä ne, jotka kiittävät »monikielistä kansallisuutta», mitä valtiomuotoon vaikuttaa se että ylhäisillä, sivistyneillä luokilla on toinen kieli, kuin sillä rahvaalla, joka omistaa maan tilat). Se mikä useimmissa muissa Euroopan maissa on tuloksena vuosisatojen ponnistuksista tahi vallankumouksista, rahvaan vapautuminen itsenäiseen yhteiskunnalliseen asemaan, se on aina ollut ja on yhä olemassa Suomessa, mutta tämän aineksen käyttäminen kehittyneemmän valtiollisen elämän eduksi, se on vielä tekemättä. Talonpoikaissäädyn nykyinen edustus-oikeus on tarkoitukseensa verrattuna merkitystä vailla. Sille vastapainona on parituhatlukuisen luokan edustajat ritarihuoneessa. Ja sillä on muutoinkin vähän kyllä arvoa, niin kauan kuin kansansivistys pysyy nykyisellä kannallaan. Muutos tämän suhteen, kuinka suotava se onkin, vaatii kuitenkin semmoista sen merkityksen käsittämistä, joka ainoastaan vapaan sananvallan kautta voi yleiseksi tulla.

Painovapaudesta Suomessa. Litteraturbladin 4 n:ssa v. 1862.

Olemme tällä tahtoneet ilmi lausua vakaumuksen, joka meidän mielestä olisi jokaisen isänmaanystävän ja jokaisessa maassa hyväksyttävä, sen näet: että isänmaan menestystä edistetään sillä että olevia oloja käytetään kaikkeen siihen hyvään, minkä ne suinkin sietävät, eikä sillä että kevytmielisesti hyljätään jokainen keino senkaltaiseen toimintaan, sentähden ettei se vastaa toiveita, ja tyydytään sillä aikaa tyhjään kritiikiin. Tämä jälkimäinen on tietysti helpompaa, sillä siihen ei tarvita työtä eikä taitoa.

Suomen olot ja Ruotsin sanomat. Litteraturbladin 5 n:ssa v. 1861.

Joka tahtoo ymmärtää ja arvostella oman aikansa valtiollisia pyrintöjä, hän ei saa supistautua katselemaan nykyisiä oloja, vaan hänen tulee tuntea ja käsittää ne aikaisemmat historialliset ilmiöt, joista nykyolot ovat lähteneet — tämä on yleisesti oikeaksi myönnetty vaatimus.

Nykypäiväin politiikka. Kirjoitettu tammikuussa v. 1869.

Kun nyt katselee ihmiskunnan historiaa kansojen eikä ihmisyksilöiden tekemäksi, mikä siinä sitten on oikeaksi, mikä vääräksi sanottava? Helposti ymmärretään, että kysymys koskee toista, jos se asetetaan esim. näin: Onko oikein, että Englanti on itseensä yhdistänyt Skotlannin ja Irlannin, on valloittanut Itä-Indian, ottanut haltuunsa Pohjois-Amerikan ja Australian — että Englannin kansa on levittänyt valtansa yli

kaikkein näiden maiden, niihin vienyt kielensä, tapansa, lakinsa ja laitoksensa, uskontonsa — sanalla sanoen sivistyksensä? Ja että se tarkoittaa toista, jos kysytään: miten menettelivät siinä ne hallitsijat ja sotapäälliköt y. m., joiden kautta tämä tapahtui? mitä hyviä avuja he siinä ilmi toivat? mitä vääryyden ja tylyyden töitä, mitä rikoksia he ehkä tekivät?

Voipi puhua siitä, miten yksilön olisi pitänyt toimia. Mutta ilmeisesti on tyhmän-ylpeää ja hourumaista puhua siitä, millaisen historian olisi pitänyt olla, vaan ei ole ollut. Vai kukahan mielinee sanoa: Englannin kansa on mainituissa toimissaan tehnyt väärin. Kaiken tämän ei olisi pitänyt tapahtua. — Kristillisesti uskovainen tunnustaa ilman muuta historiassa kaitselmuksen johtoa; tieteellinen tutkija huomaa siinä järjellisesti välttämättömän sääntöperäisyyden, kansojen elämän ja ihmiskunnan yleiset harrastusperät järjellisesti kehittyneinä.

Tämä on se Oikean olemassa-olo maan päällä, josta puhuimme — Oikea todellisena, vastustamattomana voimana, ilmestyen kansojen tekemisissä ja jättämisissä.

Perheen merkitys historiassa. Litteraturbl. 8 n:sta v. 1863.

Painovapauslaki ei ole ainoastaan tavallinen järjestyssäädös, eikä myöskään mikään rikoslaki; se on myös valtiollinen laki. Kun siis asettaa vaatimuksensa siihen katsoen, mitä tämmöisen lain tulee olla, ovat mielestäni valtiollisetkin sei-

kat huomioon otettavat. Periaatteessa onkin kaikkialla asiaa näin käsitelty, jonka takia monissa paikoin painovapauslaki periaatteissaan on perustuslaki. Suotava olisi ollut, että valiokunta myöskin olisi ottanut huomioon meidän maan valtiolliset olosuhteet ja siten ehkä päätynyt joinkin määrin toisenlaiseen esitykseen kuin minkä mietintö nyt sisältää. Nykyhetkenä ei näet ole kysymys siitä tai tästä painolaista, vaan kysymys kuuluu: »lakiko vai eikö mitään lakia?» Tämä vaikea asema olisi mielestäni myöskin ollut valiokunnan harkittava, ja soisin, että jokainen, kenen on mietinnöstä mielensä lausuttava, sitä tyystin harkitsisi. Jos joku olisi varma siitä, että nyt voimassa olevan lain sijaan astuu voimaan se laki, jonka valiokunta on säätyjen hyväksyttäväksi ehdottanut, silloin myönnän että valinta ei kävisi vaikeaksi. Mutta jos tätä varmuutta ei ole, jos kysymys on asetettava tähän muotoon: pitääkö meillä olla painolaki vai eikö meillä pidä olla sitä ensinkään? silloin luullakseni on empimiseen paljonkin aihetta. Jos joku voisi antaa minulle varman vakuuden, että me joka tapauksessa tulemme saamaan painovapauslain jonkun toisen lain asemesta, vaikenisin heti. Tunnustan, ettei minulla puolestani ole tätä varmuutta; päinvastoin minun täytyy uskoa, että meidän on valittava jompikumpi näistä kahdesta »laki tai ei mitään lakia», ei kahdesta laista jompikumpi. Ja kun mietin seurauksia siitä, että tulokseksi jäisi »ei mitään lakia», että painotuotteet alistettaisiin hallinnollisen valvonnan

alaiseksi, joko siihen liittyisi sensuuri tai ei, en saata olla kammostumatta tätä mahdollisuutta, ei ainoastaan painovapauteen, vaan yleensä isänmaamme valtiolliseen tulevaisuuteen nähden.

Lausunnosta valtiopäivillä 1867. Täys'istunto 6 p. Toukokuuta 1867. Painovapaus Suomessa ja sen käyttämisen ehdoista.

Se katsantotapa, joka asettaa yksityisen luullun menestyksen valtion lopputarkoitukseksi, on halpamielinen; se tähtää itsessään epäsiveelliseen lopputarkoitukseen, joka siis ei ole saatavissa. Stagnelius sanoo:

Mink' elos ylenee, sen tuskas yltyy,

ja se on totta myöskin yksityisen suhteessa valtioon. Yksityisen voitto on itse vapaus; ei tuo eittoperäinen vapaus ulkonaisista siteistä, sillä nepä vaan lisääntyvät, vaan tuo siveellinen vapaus inhimillisen tarkoitusperän täyttämisessä. Pikaisin katsahduskin historiaan opettaa, että mitä yleisempi ja vireämpi poliitinen tietoisuus, mitä suurempi poliitinen vapaus on ollut, sitä suurempia ponnistuksia ja uhrauksia on valtion pysyttäminen vaatinut. »Jos ihmiset tietäisivät mitä vapaus heiltä vaatii, eivät ne sitä pyytäisi», sanoo Rousseau. Historia todistaa siinä kohden, mitä miettiminen opettaa: että se, joka tahtoo uusia oikeuksia, hän tahtoo uutta työtä; sillä toteutumatta teossa on oikeus epämääräinen kuvaelma, tyhjä sana.

Painovapaudesta Suomessa. Litteraturbl. 4 n:ssa v. 1862.

Perustuslaillisesta järjestyksestä on se seuraus, että valtiopäivät täydessä vapaudessa hyväksyvät taikka sisällön puolesta muuttavat tai hylkäävät hallituksen esityksen. Keisari ja suuriruhtinas menettelee täyden oikeudensa mukaisesti käyttäessään samaa vapautta valtiopäiviä kohtaan. Mutta tällä hetkellä pyydetään vain varmuutta siitä, että tämä molemminpuolinen oikeus ja vapaus ja kaikki, mitä siitä riippuu, on tulevaisuudessakin pysyvä voimassa, ja että ainoastaan Suomen, rakkaan isänmaamme todellinen menestys on sen käyttämistä johtava. Tämä on nykyhetken levottomuus. Tämä nykyhetken toivo.

Mitä Suomi Suuriruhtinaaltansa pyytää. Morgonbladet 17 p. maalisk. 1881.

Yhteiskunta ja yhteiskunnallinen kysymys.

Vapaus on järkeä ja siveellisyyttä. Ei missään muussa ole vapautta. Järkenä on ihmisten yhteiselämässä, samoin kuin tieteessäkin, järjestys, laki, järjellinen säännöllisyys; ja tämän säännöllisyyden noudattaminen on siveellisyys. Yleisessä yhteiskunnassa on yksilön vapaus siinä, että totellaan sitä lakia, jonka yhteiskunnan jäsenet ovat säätäneet. Mutta järjestys, joka olisi uudestaan säädettävä jokaisen uuden jäsenen tullessa lisäksi yhteiskuntaan, olisi alituista järjestyksen puutosta, anarkiaa. Yhteiskuntaan jäseneksi ruvetessaan yksilö suostuu voimassa olevaan järjestykseen, ja hän säätää myös lakia saman järjestyksen mukaan, jos nimittäin yhteiskunta on lain muuttamisen tarpeelliseksi havainnut. Yleensä voidaan kuitenkin sanoa vapauden olevan sitä suuremman, mitä harvemmin lakia muutellaan. Sillä tapa, perittynä siveellisenä tottumuksena, on vapaaehtoisempi kuin se lainkuuliaisuus, jonka perusteena on järkeileminen taikkapa ainoastaan välttämätön alistuminen enemmistön tahtoon. Kansanvaltaisinkaan perustuslaki, asian oman luonteen syystä, ei ole voinut mennä suurempaan myönnytykseen kuin että yhteiskun-

nan jäsenet säätävät lain ja valitsevat sen toimeenpanijat. Ja tuskinpa kukaan epäilee, että yksilön vapaus on täten hyvin säilytetty, vaikkapa kävisikin niin hyvin lainsäätäminen kuin valitseminenkin välillisesti edusmiesten kautta. Asian saattamiseksi päätökseen, jos jossakin yhteiskunnassa pysytään erimielin, ei ole muuta neuvoa kuin ratkaiseminen enemmistöllä. Tosin on se todistus yhteiskunnan jäsenten sivistyksestä, jos pidetään myös, niin paljon kuin mahdollista, lukua vähemmistönkin vaatimuksista. Mutta se, joka ei tahtoisi antautua enemmistön päätöksen alaiseksi, todistaisi sillä kypsymättömyytensä kaikkeen yhteiskunnalliseen elämään.

Ylioppilaan velvollisuudet.

Mikä on pysyväistä esim. ihmisten yhteiskunnassa, sitä ei voi mikään ihmisjärki tutkia. Päinvastoin olisi kaikki lainsäätäminen, kaikki yhteiskunnan hallitus tarpeeton, jos yhteiskuntalaitos itsessään olisi muuttumaton ja pysyväinen. Sentähden ei myöskään millään lainsäätämisellä eikä hallituksella ole muuta tehtävää kuin muuttaa niinsanottua pysyväistä, olevaista, sovitella olevia yhteiskunnan muotoja hallittujen vaihtelevan sivistyksen ja tarpeiden mukaan, laajentaa, kehittää, muodostaa niitä.

Mitä on kunnioitus olevaista kohtaan? »Saiman» 52 n:ssa v. 1844.

Seuran tulevaa työskentelemistä koskevista toimista luulisin kaikkein tärkeimmän olevan päätöksen: oppikirjoja valmistaa teollista opetusta

varten. Moni mies ei kyllin arvanne, mikä merkitys kotimaallisella teollisuudella on kansan hengellisessäkin edistymisessä. Jokainen meistä kuitenkin hyvin tietää, mikä tärkeä vaikutusala nykyisissä kansoissa on ollut niin kutsutulla keskisäädyllä, ja helposti on havaittava, että sen säädyn paraana tukena on teollisuuden kannattajat. Heidän jokapäiväinen työnsä ja elämänsä heitä kiinnittävät kotimaan edistymiseen; he harrastavat siis oman kansan valistusta ja hyvää toimeen tuloa, josta heille itselleen tulvaa rikkautta. He suosivat myös vapautta sekä valtiollisissa että yhteiskunnallisissa suhteissa; sillä vapaus näissä on heidän hankkeittensa hengitysala, ja he pian havaitsevat, ettei tämä pysy lujana ilman valtiollista vapautta. Todistuksena on se puheenvalta, minkä nämät voimakkaat aineelliset harrastukset ovat saavuttaneet kaikissa kansoissa, missä niitä löytyy. Mutta heidän menestyksensä riippuu myöskin muiden kansain oloista, ja heidän täytyy siis oppia näitä tuntemaan ja tämän tiedon nojassa näitten rinnalla ja näitä vastaankin valvomaan oman kansansa etuja. Niin ovat teollisuuden kannattajat kansallisuuden tukena, vaikka toisin kuin maanviljelijät. Nämät, niin sanoakseni, pitävät kansallisuuden paikallaan, sitkeästi estyttäen kaikkea muukalaisuutta; milloin edelliset sitä vastaan kansallisuutta elähyttävät ja kehittävät omaa kansaansa vaurastumaan muiden kansain rinnalle.

Suom. Kirj. Seuran vuosikokouksessa v. 1873 pidetystä puheesta. (Pidettiin suomeksi.)

Mainittuun kelvollisemman sanomakirjallisuuden ehtoon liittyy likeisesti toinen eikä vähemmin tärkeä, nimittäin hyvinkin yleinen kansallistaloudellisten tutkimusten puute. Ajateltakoon aineellisten harrastusten arvosta mitä hyvänsä, niin täytyy kuitenkin myöntää, että ne sanomalehtien lukijain verrattoman suurimmalle enemmistölle ovat lähimpinä. Siispä sanomalehti, joka laiminlyö niitä, ei ole sovelias suuremman yleisön tarpeeksi. Eikä menestys yleisen sivistyksen edistystä harrastettaessa riipu niin paljon uusien pyrintöjen herättämisestä kuin jo olemassa oleville tehokkaan kannatuksen antamisesta. Katsottakoon vain aineellisia pyrintöjä henkisten välikappaleiksi, ne ansaitsevat kuitenkin ja juuri sellaisinaan kaikkea huomiota. Jo kunkin sellaisen pyrinnön käsittäminen kansalliseksi vastoin muiden maiden samanlaisia harrastuksia korottaa sen hyväksi toimintaa ja antaa sille sen kautta, että se on isänmaallinen, tarkoituksen omassa itsessään. Mutta sellaiseen käsitykseen on meidän maassamme hyvin vähän päästy, kenties sentähden, että suomalaisen kansakunnan ajatus yleensä on niin uusi. Sentähden on myöskin kansallistalous, tämä tilaston sovitus käytäntöön, ollut täällä melkein aivan tuntematon tiede.

Kelvollisen sanomakirjallisuuden ulkonaisista ehdoista. Saiman 30 ja 33 n:ssa v. 1845.

Yhdenvertaisuutta vauraudessa, sivistyksessä, toimellisuudessa ja vaikutusvoimassa ei saata milloinkaan olla; mutta ihmiset pyrkivätkin vain

yhdenvertaiseen oikeuteen saavuttaa tätä kaikkea; niinkuin ylipäänsä olisikin hulluutta vapaalta valtiomuodolta toiveksia mitään maallisen onnen kultalaa. Helpommin tämmöinen sittenkin on löytyvissä isällisen yksinvaltiaan-hallituksen turvissa. Vapaus on kova siemen, josta, jos se itääkin, kypsyy vain se itse hedelmänä. Yksilölle koituu vain korkeampi itsetajunta. Mutta sen tekoja ei hän saa nauttia, vaan ihmiskunta.

Valtio-oppi v. 1842.

Sanokoon ihmiskaihoja mitä mielii: tunnetta joka säälii alempain luokkain kovaa onnea sekä intoa tämän parantamiseen on jo olemassa kaikkialla sivistyneessä Euroopassa heidän parempiosaisten veljiensä sydämmissä. Ilman tätä yleistä ihmisen arvon tajuntaa, ihmisen semmoisenaan, ei niin yleisesti vaadittaisi hänelle voimainsa vapaata käyttämistä. Samapa tajunta toisaalta on turvaava työntekijäin luokkaa kaikelta sorrolta. Se tuntee jo nyt sekä oikeutensa että voimansa. Kun kuitenkin varallisuus on niin epätasan jaettuna, jää kansanvaltainen valtiomuoto vähemmin tehokkaaksi keinoksi työntekijän vaikutukselle, kuin se siveellinen voima, joka varmaan on tuon luokan lukumäärässä ja sivistyksessä.

Valtio-oppi v. 1842.

Sanottanee kenties: valtio hommatkoon mitä sivistyslaitoksia hyvänsä, hyötyä koituu niistä ainoastaan yhteiskunnan varakkaille, eikä työntekijälle, jonka lasten jo pienestä pitäin täytyy

osaltaan tehdä vanhempainsa työtä. Mutta onhan kaikissa maissa, oppikouluissa ja yliopistoissa, koetettu tasoittaa tätä epäsuhtaa rikkaan ja köyhän välillä, kun jälkimmäisten lapsille on jaeltu apurahoja, maksuton ruoka j. n. e., palkaksi ahkeruudesta ja hyvästä käytöksestä. Miksi ei samaa sopisi käyttää kansakouluakin varten? Puuttuu riittäviä varoja! Mutta onko sitte parempi, että nämä varat kuten nyt maksetaan vaivaistaloihin tai vankiloihin? Sentähden niinkauan kuin ainoastaan järjestellään kouluja työmiehen lapsille, onkin vain puolimatkaan ehditty. Toinen tärkeä askel on astuttu, kun nämä lapset pannaan tilaisuuteen käydä koulua. Silloin vasta voi valtio puolestaan poikkeuksetta viedä perille sivistystä oikeutena, johon valtion tulee yksilöä pakottaa, eikä tämän sivistyksen tarvitse kansakoulussa jäädä siihen laihaan tiedon osuuteen, jota nyt kansansivistykseksi sanotaan.

Valtio-oppi v. 1842.

Ainoastaan siten että omaisuudenhaltia maksaa veroa valtiolle ja valtio huolehtii työntekijäin sivistyksestä sekä nuoruuttaan tai vanhuuttaan kykenemätönten elatuksesta, voi tuo epäsuopea suhde*) tasaantua. Omaisuudenhaltian täytyy taipua suurempiin uhrauksiin tässä kohden, jopa huolesta oman tavaransa turvallisuuden takia, joka saavutetaan ainoastaan suurta joukkoa sivistämällä ja siten että työläinen saa vanhat päi-

*) = omaisuuden epätasainen jako.

vänsä kurjuudelta turvatuksi. Minkä tulee taata hänelle työnsä mukaista toimeentuloa, siihen olen edellisessä viitannut, enkä pysty oivaltamaan, että lain pakoitus voisi aikaansaada parempia tuloksia, kuin mitä se siveellinen pakko tuottaa, jonka työläisen sivistys ja hänen tajuntansa ihmisoikeudestaan panee omaisuudenhaltialle yhdessä tämän omanedun kanssa.

Kaikki ehdoitelmat yksityisomaisuuden poistamiseksi ovat, kuten helposti älytään, haamuttomia haaveita, jotka kokonaan halveksivat persoonallisen vapauden. Yhteiskuntaopit, semmoiset kuin simonistain, ovat sentähden peräti sortovaltaisia. Samoin jokainen omaisuuden tasaja'on ehdoitus vaatii lain ja oikeuden kumoamista, ja jako, jos se saataisiinkin rauhallista tietä toimeen, kävisi aivan hyödyttömäksi, koska pian taaskin omaisuuden epätasaisuus olisi yhtäläinen kuin ennen. Tämän käsittääkin ihmisten terve järki, eikä sentähden nykyään ole missään vaaraa semmoisista hurjisteluista. Valtio-oppi v. 1842.

Aikana, jolloin alempi yhteiskuntaluokka päivä päivältä alkaa selvemmin tajuta korkeamman luokan enempiä etuja yhteiskuntalaitoksessa, ja kun edellinen herää pyrkimään sekin näistä eduista osaa ottamaan, ei saata mikään olla enemmin tarpeen vaatimaa kuin huolenpito parannetun opetuksen antamisesta kansan suurelle paljoudelle. Pitäisihän jo yleisen ihmisrakkaudenkin ja tosi-kristillisen mielenlaadun tähän itsekutakin vaatiman, niinkuin mielevyys ja oma hyöty ke-

hoittavat parempi-osaisia ottamaan tämän huolen toimekseen. Se isä, jonka lapset ovat saaneet hoitoa ja holhua onnellisemman-osaiselta kansalaiseltaan, ei hevin saata seista vihamielin tätä vastassa. Ja kun pelätään sen ajan tulevan, jolloin tilatonten ja varatonten kasvava luku ja kurjuus voi tehdä tilalliset ja varalliset kykenemättömiksi lievittämään edellisten hätää, niin siitäkin tulisi johtua ajattelemaan ainoata varmaa turvaa semmoista tulevaisuutta vastaan, nimittäin sitä että kasvatettaisiin sukupolvi työntekijöitä, joka ymmärtää paremmin käyttää voimiansa ja hankkia itselleen edullisemman yhteiskunta-aseman sekä toiselta puolen kiitollisena yhteiskunnalle, siitä että tämä oli ottanut hoitaakseen sen kehitystä, rakastaa yhteiskunnan järjestystä sekä näkee tämän rauhallisessa kehityksessä olevan omankin ja jälkeläistensä onnen.

Ote kirjoitelmasta: Tietoja yksityisistä koululaitoksista Kuopiossa. (»Litteraturbladin» n:ssa 5 ja 6 v. 1848.)

On olemassa tärkeä syy, joka estää kevytmielisesti lykkäämästä pois luotansa kansakoulun asiaa, kansan sivistyksen asiaa yleensä. Tänä syynä on vaara, joka niin likeisesti uhkaa Euroopan yhteiskuntien rauhallista olemassaoloa ja kehitystä. Sanotaan kyllä: aineellisten etujen suuri erilaisuus se on, köyhälistön (proletariaatin) lakkaamaton kasvaminen, joka välttämättä tätä pelkoa herättää. Tätä väittäessään osutaan meidän mielestämme kuoreen eikä ytimeen. Uhkaavana kuiluna on todella se juopa, joka eroittaa

hallitsevain yhteiskunta-luokkien sivistyksen kansan suuren joukon sivistyksestä. Sillä kansan suuren joukon raakuudesta ja tietämättömyydestä se köyhälöisyys (pauperismi) saa alkunsa. Mikä hyvänsä nykyajan pyrintö tasoittamaan tätä sivistyksen erilaisuus-juopaa on varustus jälkeentulevaisten elämän ja omaisuuden suojaksi. Ja missäpä maassa onkaan enemmin tilaa tälle hiljaiselle hengen työlle kuin Suomessa?

Kansakoulun järjestys. Saiman 15 n:ssa v. 1845.

Ajatuksemme juoppoudesta on, että juoppous ei ole itsestään siveellisen turmeluksen seurauksena; se on paha tottumus, joka synnyttää siveellistä turmelusta. Lääkärit sanovat, että muutamat orgaanilliset vammat ja taudit tuottavat halun väkeväin juomain nauttimiseen. Kokemus osoittaa myös, että alhaisempi tiedollisen sivistyksen kanta, varallisuuden ja hienoimpien tapojen ja tarpeiden kaipio vaikuttavat kokonaisten kansaluokkien ja kansakuntien taipumusta tähän paheeseen. Eikä liene kiellettävissä, että pohjoiset kansakunnat jo ilmanalankin vaikutuksesta ovat enemmän väkeviin juomiin menęväiset, kuin ne, jotka elävät leudommassa ilmanalassa. Mutta vaikka nämät yleisemmästi vaikuttavat syyt todeksi myönnetäänkin, on se ylipäänsä *tottumus,* huonon esimerkin ja huonojen seurojen synnyttämänä, joka viettää ihmiset juoppouden paheesen. Tämän suhteen ei liene järkevissä ihmisissä mitään erimielisyyttä. — — — — — —

Olemme sanoneet, että tottumus väkeviin juomiin ei ole itsestänsä mikään siveellinen pahe ja ettei se ole seurauksenakaan siveellisestä kehnoudesta. Se onkin yleinen havainto, että ne, jotka vajoovat juoppouteen, eivät ole kehnoja luonteita, vaan heikkoja. Kelpo mies — mutta ryyppää. Ne ovat usein ihmisiä, joita heidän kovimmassakin kurjuudessaan saattaa rakastaa ja surkutella. Että juoppous kuitenkin tavallisesti hävittää siveellisyyden, ei ole tällä kielletty.

Nuorison hyve ei ole perusjohteiden vaan viattomuuden. Litteraturbladin 4 n:sta v. 1856.

Avioliitto, perhe ja kasvatus.

— Miehen pyrintöjä johtavat toiset jumalat kuin nuorukaisen ja onnellisuuskin, jota hän pyytää on toinen. Nuoruutensa aikaisen, loistoisia urbotöitä tavoittelevan toiveensa ja palkitsevan ylimaailmallisen autuuden halunsa on hän nähnyt sammuvan ja kuolevan. Hän seisoo siinä, monta katkeraa muistoa mielessä, tietäen että hänen tekonsa ovat maailman järjestyksessä ainoastaan katoovia pilkkuja, pienempiä kuin pisara valtameressä. Kenties hän jo itsekin saa huomata, kuinka kaikki muisto hänen olemassaolostaan haihtuu maailmasta, tahi jos hän on saavuttanut kunniaa ja tehnyt nimensä mainioksi, hän ainakin tuntee, kuinka vähän iloa kunnia antaa ja kuinka tyhjäksi se jättää sydämmen. Hänellä on jäljellä harvoin edes hyvää omaatuntoakaan, vaan ainoastaan horjuva luottamus, että hän on tahtonut, mikä on totta ja oikein, vaikka ei ole siinäkään voinut välttää ihmisheikkouden tuottamia erehdyksiä; ja ainoastaan tieto, että hänellä on koeteltua voimaa, ei vaikuttamaan ja tekemään täydelliseksi, vaan kestämään ja kärsimään,

on hänen ainoa varma voittonsa elämän taisteluista.

Mitä enemmin hän nyt tulee tuntemaan voimainsa vähäisyyden, sitä selvemmin soi hänen rinnassaan myös se ääni, jonka ainoastaan saastaiset himot voivat kokonaan vaijentaa, se, joka runoilijan sanoilla surumielisesti muistuttaa: »auch ich war in Arkadien geboren» (olinhan minäkin onneen syntynyt). Se tulee sekin päivä miehen elämässä, jolloin »koti»-sana panee joka säikeen hänen sydämmessään väräjämään ja pusertaa outoja kyyneliä hänen silmästään ja jolloin hänellä kajastaa autuaallisimpana se elämän hetki, jona hän on liikutettuna polvistuva oman kodin kynnykselle, nöyrästi ylistämään Jumalaa, joka on suonut hänen astua sinne sisälle. Koti elämässä, rauhallinen koti — näissä sanoissa on sointu, suloisin ja hyväilevin kaikista, kuin ihmiskorva kuulla saattaa; ne väreilevät jokaisessa jalossa miehen rinnassa aina salaisimpaan syvyyteen saakka, herättävät sitä ikävöimistä, joka levittää levottomimmankin ja toimeliaimman elämän ylitse surumielisen kaipauksen hunnun.

Nuorukaisen ihanne ja miehen. Saiman 32 n:ssa v. 1845.

Siinäkin tapauksessa että avioliitossa katsotaan vain onnellisuutta, ei sitä saavuteta tässä, niinkuin elämässä yleensäkään, olojen ulkokohtaisesta järjestyksestä lukua pitämättä. Avioliiton onni liittyy pikemmin mitä lähimmästi sen esineellisiin tehtäviin, lasten saantiin ja kasvatuk-

seen, suvun ylläpitoon ja siveelliseen kehitykseen, joista kansakin samalla pysyy voimassa, vaurastuu, niin että valtionkin sentakia on oikeus tehdä määrätyitä vaatimuksia yleisöltä, jopa avioliitonkin solminnassa. Tässä avioliiton objektiivisen tehtävän suorittamisessa, siinä se tässä on yksilön siveellisyys. Ja kun perheen siveellisyys pukeutuu tunteen välittömään muotoon, rakkauteen, niin täytyy välttämättä rakkauden lapsiin sekä yleensä yhteisen pyrinnön perheen hyväksi olla välittämässä rakkautta puolisoiden välillä. Sillä pelkkä tunne on yhtä vähän siveellinen, kuin siveellisyys yleensä on paljaissa ajatuksissa, vaan miehen ja vaimon siveellisen välisuhteen, niinkuin kaiken siveellisyyden, pitää olla siveellistä tointa, toimintaa, jota määrää järjellinen tarkoitusperä *(legaalista)* ja vireillä pitää vapaa vakaumus sen järjellisyydestä, hyvä aikomus *(moraalista)*.

Valtio-oppi v. 1842.

Ne jotka viime- aikoina ovat vaatineet mielivaltaista vapautta avioliiton pysyväisyydestä päätettäessä, ovat siinä lähteneet ainoastaan onnellisuuden siveysprinsiipin kannalta ja siis syrjäyttäneet siveellisyyden olemuksen. Ihmisen on tosin oikeus vaatia onnellisuutta; mutta hän ei kykene sitä saavuttamaan, jos hän repii itsensä irti järjen ja siveyden objektiivisista siteistä, eikä omalla jalostumisella vapaudu niiden pakosta. Sillä hän joutuu siinä heti halujensa orjaksi, ja menettäessään tahtonsa vapauden menettää hän kyvyn järjellisesti määrätä tekojansa ja tulevai-

suuttansa. Uskottelu, että siten olisi joka avioliitossa tosiperäistä rakkautta, siveellisyyttä, onkin vain uskottelua, koska jokainen tunne avioliitossa, joka ei täytä perheen tarkoitusta ja siis myös lasten rakkaudellista kasvatusta, on epäperäinen. Yhtä väärä on väite, että avioliiton purettavaisuus saattaisi naisen vähemmin muista riippuvaksi. Ei häntä enemmin kuin miestäkään varten ole olemassa muuta vapautta kuin siveellisen tahdon vapaus. Ja siitä luonnollisestakin syystä, että hänen ulkonainen hempeytensä yleensä lakastuu pikemmin kuin miehen ja jokainen lapsensynnytys jouduttaa sen kuihtumista, joutuisi hän piankin leskentilaan; puhumattakaan siitä että, naisen ehdittyä neljänkymmenen vuoden ikään, naiminen kaiken kokemuksen mukaan harvoin enää voi täyttää edes avioliiton luonnollistakaan tarkoitusta. Niitä korkeamman avioonnen etuja, joita luuletellaan tuosta muka syntyvän, ei siis olekaan olemassa, samalla kun perhe siten kuitenkin häviäisi. Johdonmukaisesti ne menettelevätkin, jotka vapaitten avioliittojen mukana vaativat omaisuuden yhteisyyttä ja jättävät lasten kasvattamisen valtion huostaan. Mutta semmoisessa valtiossa on valtiomuoto kaikki kaikessa, ihminen ei mitään, ja siveellisyys katoo isänmaallisuuden mukana, jota ei voida teroittaa oppina, vaan on suoranaisesti tunteena ja rakkautena nuoreen mieleen istutettava.

Valtio-oppi v. 1842.

Jos tahdottaisiin, siihen suuntaan, kuin hajanaiset yritykset ovat viitanneet, tehdä avioliitto pel-

käksi välipuheeksi, jota sopii yhtä helposti purkaa kuin ,solmia, niin sillä — — perhe hävitettäisiin. Tämmöinen vapaa suhde sukupuolten välillä sepä fysiologisista syistä, ellei juuri saattaisikaan suvun olemassaoloa vaaran-alaiseksi, kuitenkin fyysillisesti heikontaisi sukua. Henkisessä suhteessa asia tuottaisi vielä pahempia seurauksia, koska silloin ei mikään lastenkasvatus olisi mahdollinen; sillä ellei tämä ole vanhempain yhteisen rakkauden tuote, ei se ole mitä sen tulee olla. Julkinen kasvatus, semmoinen jota Spartassa käytettiin, voi ainoastaan fyysillisessä suhteessa sen nimen ansaita; henkisesti se on vain opetusta. Opetus taas puolestaan saattaa antaa käsitteitä, tietoja ja taitoja, vieläpä vakaumustakin niiden totuudesta; mutta se ei pysty luomaan tahdolle tarmoa pysymään vakaumuksessaan, elämään ja kuolemaan sen etehen. Valtio-oppi v. 1842.

Perhe sukeuu avioliitosta. Siinä vallitsevan elämän määrää puolisoiden rakkaus, joka pakoittaa heitä toimitapaansa panemaan sitä, mitä he pitävät oikeana ja hyvänä. Mutta ei mikään harkinto voi antaa toiminnalle tätä sisältöä, ellei ihmiseen jo ennestään ole nuoruudesta asti istutettu hyvä tapa. Tämä, kahdesta perheestä periytynyt tapa se on, joka puolisoiden rakkaudessa yhdistyy ja sulaa *yhdeksi*. Tähän toimitavan sopusointuun Oikeassa avioliiton onni perustuu. Ei mikään luulennainen tunteiden, mielipiteiden, harrastusten sopusointu voi sitä eleillä pitää. Mutta missä tapa on sopusoinnussa, toisin

sanoen: missä puolisoiden toimitapa todistaa että he sopuisasti tunnustavat mikä on oikeaa ja väärää, ja tämä toimitapa on käynyt itsestään seuraavaksi tavaksi ja totunnaksi — siinä tämä onni seisoo lujana. Litteraturbl. 8 n:ssa v. 1863.

Lastenkasvatus sanan laveimmassa merkinnössä on perheen korkein harrastus, avioliiton päätarkoitus. Lasten kasvatus ei siis ainoastaan ole vanhempain oikeus ja heidän lähinnä täytettävänsä velvollisuus, vaan se on toimi, jota vailla perhe ja avioliiton siveellisyys eivät voi pysyä. Missä vanhemmat peräti jättävät lasten kasvatuksen vieraisiin käsiin, siellä on siis perheen yhdysside jo rauennut. Valtio-oppi v. 1842.

— — Tämä perheen itseensä sulkeutuminen, sen muista eroitettu elämä omassa piirissään, sen omat hetken pikku-tapahtumissa ilmenevät hyveet, kaikki tämä sitoo sen jäsenet läheisesti *syntymä*-maahan, *isien* tapoihin, *äidin*kieleen, ja tekee siten perheen isänmaallisuuden ahjoksi. Se osallisuus yleisestä ihmisellisestä sivistyksestä, joka on ehtona kansan kehitykselle, saadaan valtion välityksellä ja se koskee perheen jäsentä vasta perhepiirin ulkopuolella, kun taas isänmaallisuus, joka muodostaa ulkoa saadun sivistysaineen kansalliseksi, kasvaa perhe-elämän helmasta. Tämä sitä paitsi totuttaa hyvään tapaan ja järjestykseen ja masentaa raa'an itsekkäisyyden, ei ainoastaan kasvavasta kansalaisesta vaan hänen kasvattajistaankin, jotka niinikään kotia

rakastaen varttuvat kotimaan rakkaudessaan. Mutta tähän kaikkeen vaaditaan myös, että perhe-elämä on todella siveellinen ja rakkautta täynnä, sillä muuten se laskee itsekkyyden irralleen, ja kun siltä itseltä puuttuu rakastettavuus, ei se kykene perheenjäsenessä virittämään eikä vireillä pitämään isänmaanrakkautta. Tästä puhtaan perhe-elämän ääretön tärkeys valtiolle. Mutta siitä älytään myöskin, että kuta enemmin perhe piirissään edistää omaa tarkoitustansa, rakkaudellista elämäänsä, omaa onnellisuuttansa, sitä enemmin se myös edistää valtion parasta. Niin perhe siis samalla on oma tarkoitusperänsä ja luja perustus valtion menestykselle. Valtio-oppi v. 1842.

Perheen siveellisyys ilmenee ainoastaan siinä, että vanhemmat rakkaudella suorittavat sitoumustansa kasvattaa lapsiansa järjellisiksi ja siveellisiksi tai, kuten jokapäiväinen puhe sen nimittää, kunnon kansalaisiksi. Sillä täten kasvattaja toiselta puolen tähtää objektiivista tarkoitusta, joka ei riipu luonnollisesta halusta ja mielivallasta, ja toisaalta hän on tästä objektiivisesta siteestä vapaana, koska luonnollinen rakkaus lapsiin, jalostuen helläksi huolenpidoksi heidän henkisestä edistymisestään, vapaasti täyttää ne sitoumukset, joihin tuo side velvoittaa. Samoinpa puolestaan lasten rakkaus vanhempiin tekee sen, ettei totteleminen näytä pakolta, ja ulottaa heihinkin sen siveellisyyden, joka välitönnä tunteena on perheen olemus.

Valtio-oppi v. 1842.

Sukukuntaa voi, niinkuin kokemus osoittaa, kartuttaa perheen ulkopuolellakin. Mutta lapsenkasvatus on perheen elämän varsinaisin osa, ja mikä siinä on oikeaa, sitä voi ainoastaan perheessä toteuttaa. Niinikään on kieltämätöntä, että se mitä sanotaan sydämmen, oikeammin omantunnon sivistyttämiseksi, siis rakkauden juurruttaminen hyvään, kuuluu aikaisimpaan lapsenkasvatukseen, siihen ikään, jolloin lapsella ei ole vielä kykyä itsensä hoitamiseen, ja jolloin se muutoinkin tarvitsee äidinhoitoa. Jos joku muu kuin isä ja äiti tietäisi, kuinka rakkaus hyvään on lapsessa synnytettävä, s. o. tietäisi mikä siveellisessä kasvatuksessa on oikeaa, niin perhettä ei olisikaan olemassa. Mutta se on ollut kaikissa kansoissa, kaikkina aikoina, ja on opittu yhä enemmin ymmärtämään, että sen tietäminen oikeasta ja sen tästä tietämisestä syntynyt elämä ovat perustuksena oikean pysyväisyydelle maan päällä.

Kansakoulu kasvatuslaitoksena. Litteraturbl. 5 n:sta v. 1861.

Ukko: Lasten ylöskasvattamisen kanssa on asia niin, että sen helpommasti tekee kuin selittää. Matti tuossa on meidän vanhin poika, ja Eva vanhin tytär. Näitä me ylöskasvatimme Jumalan pelvossa ja hyvissä tavoissa, pidimme heitä lukemaan ja ittiänsä siistinä pitämään, niinkuin olivat vanhimpamme meidänkin kanssa tehneet. Jumala heitä siunatkoon! — Kuin nyt useampia lapsia tuli, poikia ja tyttäriä, niin aina

sanottiin: »Matti, kato veliäs!» »Eva, kato sisartas!» — Mutta lapset ovat niinkuin marakatit, että, mitä he näkevät toisten tekevän, sitä he myös ittekin tekevät. Niin ne toiset kaikki tulivat yhenlaisiksi kuin ne ensimmäisetkin.

Mutta vielä siinä on toinen asia, että myös vanhempain pitäis niin elämän, kuin he lapsensa elämään neuvovat. Sillä heidän käytöksensä ja esimerkkinsä ovat paljon paremmat lapsia opettamaan kuin kaikki muut opit ja neuvot.

Ja kolmanneksi se on lapsia ylöskasvattaissa kaikkein tarpeellisin asia, että Jumala tähän antaa siunauksensa (niin sanoten kohotti äijä lakkiansa). Kyllä se myös aina Jumalan armosta lähellä on, kuin ihminen siihen turvaa ja ahkerasti velvollisuutensa tekeepi. Tätä parempaa selitystä minä en tiedä teille antaa.

Tähän vielä Maamiehen ystävä sanoopi: Jos et tiedä mitenkä lapsia ylöskasvatetaan, niin mene johonkin taloon, jossa tiedät isäntäväen jumaliseksi, rehelliseksi menoissaan, ahkeraksi työssään ja puhtautta rakastavaksi, ja katto, kuinka siellä lasten kanssa käytetään.

Kuinka viisas mies lapsensa kasvattaa. Maamiehen ystävän 3:nnessa n:ssa v. 1844.

Rakkaus hyvään on lapsessa herätettävä ja kartutettava neuvoilla ja esimerkillä ja hyvän tavan istuttamisella häneen, s. o. siten, että häntä taivutetaan itse tekemään hyvää, karttamaan pahaa. Kasvatuslaitoksessa tietysti ei puutu neuvoja ja esimerkkiä. Mutta kaksi asiaa sieltä

puuttuu: rakkaus kasvattajassa ja rakkaus lapsessa; ja kun niitä ei ole, käy hyvän tavan juurruttaminen vaikeaksi, sen omaatuntoa muodostava voima vähäiseksi. Säädettäköön mielin määrin rakkautta opettajassa, se ei voi olla semmoinen, kuin vanhempain rakkaus, syystä että tuo luonnollinen hellyys alustana puuttuu. Se, jolla vuosi toisensa perästä on hoidettavana polvikunnat lapsia, voi täyttää velvollisuutensa, voi rakastaa lapsia niinkuin lähimmäistänsä yleensä, voi tuntea sitä hyvänsuopuutta heitä kohtaan, jota eläminen viatonten lasten kanssa ja heitä katseleminen herättää jokaisessa tunteellisessa ihmisessä. Mutta tämä kaikki ei ole vanhempain rakkautta, ei ainakaan sitä äidinrakkautta, joka alinomaa valppaasti vartioi mitä lapsi tekee tahi tekemättä jättää, ja joka yksin osaa joka hetki ryhtyä oikeaan keinoon lapsen johtamiseksi hyvään.

Kansakoulu kasvatuslaitoksena. Litteraturbl. 6 n:ssa v. 1861.

Saattaa tapahtua, että toisen tahi toisen ihmisen onnistuu saada tehdä työtä, niin kuin häntä haluttaa, sanottaneeko sitä sitten työksi vaiko ajanvietoksi. Mutta niin ei ole enemmistön laita. Sille on työ *rasitusta.* Ja niin sen tuleekin olla, meidän mielestä. Työn huvitus olkoon se, että on tehty mitä tehtämän piti, että velvollisuus on täytetty. Ihmisellä on kyllä oikeus iloitakin työstänsä — jos se on menestynyt. Mutta tämä ilo perustuu etenkin siihen, että hänen täytyy tehdä kelvollisesti, mitä hän tekee,

ja että hän nyt työssänsä on joinkin täyttänyt määränsä. Työ on siis luonnoltansa pakkoa; mutta ihminen vapautuu tästä pakosta, antaumalla vapaasti sille altiiksi ja saattamalla tämän alttiuden uutteralla harjoituksella tottumukseksi, tavaksi. Tapa, siveellinen tottumus on se, joka vapauttaa ihmisen velvollisuuden pakosta.

Tämän nojalla on ajatuksemme se, että lasta täytyy pakoittaa työhön. Emme puhu vitsasta ja ruoskasta. Mutta lapsen täytyy tehdä työtä suorastaan sentähden, että kaikki ihmiset tekevät työtä; sen täytyy esim. lukea koulussa sentähden, että siellä kaikki muutkin lukevat. Kun se saa enemmän älyä, etsiköön itse perustusta tälle kaikkia kohtaavalle pakolle, ja saattakoon itsensä, mahdollisuuden mukaan, siinä vapaaksi.

Vakaumuksemme on siis lisäksi: että se erehtyy suuresti, joka luulee mahdolliseksi saattaa ihmisiä työhön sillä, että hänelle annetaan työtä, joka häntä huvittaa. Semmoisen menettelyn seurauksena on vain, että hän lakkaa työtä tekemästä, kun työ ei enään huvita.

Sentähden luulemmekin ihmiskunnan kaikkina aikoina tehneen oikein, kun se on eroittanut työn leikistä. Työ ei ole muutettava leikiksi, sillä se on täyttä todentekoa; leikki ei ole muutettava työksi, sillä leikki on ja sen pitää olla huvia. Leikkiköön siis lapsi, kunnes se jaksaa kestää työn ankaruutta. Mutta sitten ovat molemmat pidettävät erillänsä.

Ihmiskunnan reformeeraamisesta lastentarhoilla. Litteraturbl. 11 n:ssa v. 1860.

Saattaa näyttää »hiuksenhalkomiselta», kun pidetään lasten totuttamista leik*istä* työ*hön,* käyttämällä jälkimäistä edellisessä, ihan toisena kuin niiden johtamista *leikin kautta* työ*hön.* Mutta siinä on varsin oleellinen eroitus. Sillä edellinen on ainoastaan myönnytys lapsenmielelle; se on vain toistaiseksi myönnytys, jolla on tietty loppunsa, kun lapsi jaksaa kestää työtä velvollisuutena, katsomatta mitä »huvia siitä on». Jälkimäisessä tapauksessa pyydetään tehdä työ huvittavaksi, toisin sanoen, lapsen määrättäväksi jätetään, tahtooko se työtä tehdä vaiko ei. Sillä jos työ ei huvita häntä, niin ei häntä saa pakoittaa siihen; s. o. jos pakoitetaan, niin on työhön saattamisen keino leikin kautta hyljätty.

Vieläkin pakosta ja vapaudesta työssä. Litteraturbl. 1 n:sta v. 1861.

Niinkuin uskonto on perhekasvatuksen varsinaisena perustana, niin on yleensä myös perhe se yhdyskunta, jossa uskonnollinen hartaus tunteen jumalanpalveluksena majailee kuin oikeassa kodissaan. Perheen yhdyssiteenä on tunne, ja sen jäsenten ylhäisin tietämyskin, uskonnollinen, sulautuu helpoimmin yhteen hartaudessa, joka, jättäen näkyvistään kaikki säädelmät ja eri opit, ainoastaan tuntee Jumalan hengen läsnäoloa. Pakanuus palveli siitä syystä kotijumalia. Kristinuskolla on uskonnollisia toimituksia, vihkimiset, kaste j. n. e., jotka yksinomaan kuuluvat perheeseen ja kotihartauteen. Yleisessäkin juma-

lanpalveluksessa tapa yhdistää perheen jäseniä, niinkuin esim. ripillä käytäessä.

Valtio-oppi v. 1842.

Miten ihminen kasvatetaan? Kokemus vastaa: siten että häntä taivutetaan hyvään tapaan, estetään pahasta tavasta. Pakko, sokea kuuliaisuus, esimerkki, tottumus, tapa on ensimmäinen. Vakaumus ja vapaa tahto tulevat vasta vähitellen jälestäpäin. Ihmiskunnan perisi hukka sinä päivänä, jona tahdottaisiin aloittaa kasvatusta todistelemalla ja vakuuttamalla.

Aineellisten harrastusten siveellisestä vaikutuksesta. Esitelmä 11 p. joulukuuta 1858, kirjallista iltamaa ylioppilastalon hyväksi pidettäissä.

Sivistys ja koulu.

Sivistystä ei voida muuten määritellä kuin että se on halu ja kyky käymään edelleen totuuden ja oikeuden tiellä. Jos siis sanotaan, että jossakin on sivistys pysähdyksissä, niin se todella on sama kuin että siellä ei ole mitään sivistystä ollenkaan. Ja kansa, jossa sivistys on pysähtynyt ja kuollut, lähestyy nopein askelin häviötänsä.

Suomi opetuskielenä. »Litteraturblad till Saima» 4 p. huhtik. 1844.

Kansakoulun päätehtävä opetuksessa on saattaa oppilasta tajuamaan siveellistä mailmanjärjestystä yleensä, yhteiskuntaelämää, isänmaansa oloja, aineellisia niinkuin henkisiäkin — tarkemmin, virittää hänessä halua ja kykyä hankkimaan itsellensä tietoja näistä ja kartuttamaan niitä koko elin-aikansa.

Kansakoulu kasvatuslaitoksena. Litteraturbl. 6 n:ssa v. 1861.

On aina muistettava, että koulu on ainoastaan kansalais-kasvatuksen alku. Tärkeimmäksi

osakseen tämä on itsekasvatusta, siten että yksilö ottaa elämään toimivaa osaa. Mitä esim. Englannin kansa on ja mitä se on vaikuttanut, se on, niinkuin tiedetään, historiassa ilman vertaistansa. Sen perhe-elämä kelpaa monessa kohden malliksi muille kansoille, sen yhteiskuntaelämä ja valtiollinen toiminta on yläpuolella kaikkea kilpailua; se on sivistyttänyt kokonaisia maailmanosia; tieteessä se on maailman sivistyneimpien kansojen tasalla; kirjallisuudessa se on ollut niiden opettajana. Mutta sen kansakouluja, suomalaisten mittakaavan mukaan arvosteltuina, on tuskin kannattanut tai kannattaa mainitakaan. Ei mitään opettajaseminaareja, ei mitään huolenpitoa kansakoulusta valtion puolelta, ei mitään koulupakkoa. Ja alimmissa kouluissa opetetaan tuskin muuta kuin muodollista sisälukua, kirjoitusta ja laskentoa. Tästä näkyy, ettei koulu kansaa kasvata. Hra Cygnaeus toivoo noita suuria tuloksia koituvan kansakoulusta, »mahdollisesti useiden muiden onnellisten olojen myötävaikuttaessa.» Totta puhuen nämä muut olosuhteet, etupäässä kansallinen itsenäisyys ja vapaa henki yhteiskuntalaitoksessa, ovatkin juuri pääasiana. Omasta puolestamme toivomme kuitenkin paljon maamme omituistenkin olojen vallitessa, jopa juuri sentähden että ne ovat semmoisia kuin ovat. Mutta tämän toivon virittää meissä tämä koulu opetuslaitoksena, eikä kasvatuslaitoksena. Sillä mikäli me ymmärrämme, on yleisesti levinnyt tiedollinen sivistys mitä tehokkain keino Suomen kansalle säilyttä-

määän mitä se omistaa ja luomaan sille tulevaisuutta.

Kansakoulu opetuslaitoksena. Litteraturbl. 6 n:sta v. 1861.

Kuullaan usein kaikille kouluille paitsi oppineille suositeltavan opetusta, joka tuottaa käytännöllisiä tietoja, joilla silloin tarkoitetaan tietämistä pelkkää toimintaa varten, katsoen tässä kuitenkin vähemmin tietämistä toiminnan tarkoituksesta kuin keinoista. Varsinkin kansakouluun nähden arvellaan erinomaisen tarpeelliseksi opettaa siinä ainoastaan semmoisia tietoja, joita, kuten sanat kuuluvat, voi käyttää elämässä. Itse rahvas, esim. suomalainen talonpoika, ei muka, niin sanotaan, huolikaan mistään muusta opetuksesta. Näin siis älyllisesti sivistymätön asetetaan ratkaisemaan mitä älyllinen sivistys on. Mutta uskommepa myös, että erehdytään arvosteltaessa rahvaan omaa sivistyshalua, sen tajuttua sivistystarvetta. Kellä ei vielä ole rahtuakaan älyllistä sivistystä, hän ei ollenkaan saata harrastaa mitään tietämistä. Mutta jos kuulee esim. talonpoikais-miehen, joka lukee sanomalehtiä, puhuvan niiden sisällyksestä, niin huomaa ulkomaan uutisten häntä paraiten huvittavan. Varsinkin jos joku suuremmoinen tapaus, sota tai vallankumous järkyttää mailmaa, saavat sanomat näistä osakseen yhtä vilkasta harrastusta rahvaan kuin sivistyneimpäinkin puolelta. Mainitsemme tämän esimerkkinä siitä, että rahvas rakastaa semmoista tiedäntää, joka sille ei tarjoa

yhtään mitään käytäntöä, eli tavallisen mittakaavan mukaan hyötyä.

Opetuksesta kansakoulussa. Litteraturbl. 7 n:sta v. 1861.

Siitä mitä olemme lausuneet, selvenee riittävästi meidän mielipiteemme, ettei mikään inhimillinen tietämys ole katsottava kansakoululle vieraaksi, ja että siinä, kuten kaikissa kouluissa, tietämys on opetettava sen itsensä tähden.

Opetuksesta kansakoulussa. Litteraturbl. 7 n:sta v. 1861.

On ilmeistä että tietämyksellä on tämä kahtalainen merkitys, että se ei ainoastaan ole itseään varten olemassa, vaan tointakin varten; ja helposti ihminen tämän jälkimmäisen merkityksen älyääkin, koskapa omanhyödynpyynti tekee ihmisen selvänäköiseksi. Kuitenkin lienee kai katsottava hylättäväksi yleisessä opetuksessa siihen ominaisuuteen nojautua. On sanottu: vanhemmat eivät pane lapsiansa kouluun elleivät ymmärrä näille opista lähtevän jotakin etua, jotakin hyötyä aineelliselle menestykselleen. Eivätkä sivistyneemmät liioin uskoisi lapsiaan oppikoulujen haltuun, elleivät nämä avaisi tietä vastaisiin virkoihin ja palkkoihin. On tosin otaksuttavaa, että enempi tai vähempi osa vanhempia on siksi sivistymätön, että se näin ajattelee ja puhuu, ikäänkuin ajallinen toimeentulo olisi heidän sekä lastensa ainoa tarkoitus maan päällä. Mutta eipä yleinen opetus kuitenkaan mahtane pyrkiä tämmöisiä mielipiteitä vahvistamaan eikä lisäämään niiden vanhempain lukua, jotka niin ajat-

televat. Tosin tahdotaan että virkoja ja palveluksia pitää olla olemassa yleisen elämän vuoksi, ja että niissä-olijain tulee tajuta niin olevan. Tämä tässä ei voi tapahtua siten, että annetaan lasten oppia ainoastaan sellaista, mikä suorinta tietä viepi leipäkannikkaan, ja samalla saarnataan, että heitä kuitenkin opetetaan palvelemaan yleistä hyötyä. Ei, vakaumus tästä istutetaan lapsiin juuri siten että se tieto, joka oppilaitoksissa annetaan, tarkoittaa älyllistä sivistymistä ilman muuta ja semmoisena itse asiassa on vakaumusta hallitseva tietämys, josta yleishyötyinen toiminta voi syntyä. Tätä tarkoitusta varten humanistit, humanistisen sivistyksen ja opetuksen asianajajat oikeimmiten taistelivatkin; ja heidän hyvä kilvoituksensa on suojellut sekä inhimillisen tietämyksen että inhimillisen toiminnankin korkeimpia harrastuksia.

Opetuksesta kansakoulussa. Litteraturbl. 7 n:sta v. 1861.

Tiedon halua tulee kaiken kouluopetuksen tehdä mahdolliseksi ja valmistaa. Sopisi aivan lyhyesti sanoa: koulun tulee oppilaassa kasvattaa lukukykyä ja -halua, jos ei nykyajan kouluopetus täydellä syyllä olisi tähän lisännyt myös huomaamis-kyvyn ja -halun kasvattamista, havainnon harjoittamista ja luonnon tutkimista, jotka ovat tulleet sitä tarpeellisemmiksi, mitä enemmän lasta ja nuorukaista nyt on kirjan ääressä pidettävä. Mutta jos oppilas ei saa, yksin kansakoulustakin, lukuhalua ja lukukykyä, niin on hänen opetuksensa ollut harhatiellä, ol-

koonpa hän saanut mitä tietoja ja taitoja hyvänsä. Ylioppilaan velvollisuudet. V. 1875.

Kansakoulun laite (on) iso edistys-askel sivistyksen uralla, koska sen kautta ajan yleinen sivistys painuu syvemmälle kansan kaikkien luokkien sydämeen. Kansakoulun opetus ei saata ulettua moniin aineihin, mutta sen tulee sitä enemmin tähystää tiedon- ja opinhalun virittämistä, niin että oppilas, koulun jätettyään, omin päin pitkittää oppimistansa. Opetus kotona ei voi mennä pitemmälle, kuin että opitaan, mitä isä ja iso-isä ovat tienneet, ja oppilas tottuu pitämään tätä kyllin riittävänä tietona. Kansakoulussa sitävastoin korotetaan oppilaalta vaadittavat tiedot korottamalla opettajalta vaadittavaa pätevyyttä, ja mikäli opettajia vaihdetaan, tunkeutuu sinne myös uudemman ajan sivistysaineksia. Jokainen uusi tiedonsiemen herättää halua oppimaan lisää, ja siihen myöskin opettajan esimerkki oppilasta kehoittaa. Mutta sentakia onkin sitä tärkeämpi, että kansakoulunopettajat itse ovat siksi sivistyneitä, että rakastavat tietoa, ja varomatonta on, ettei lisättyjen tulojen ehtona vaadita heitä opinnäytteillä osoittamaan omilla opinnoilla lisääntyneitä tietoja. Kuta ahtaammalle alalle kansakoulussa saatava tieto supistuu, sitä suuremmalla huolella tarvitsee tehdä tätä tietoa hedelmää tuottavaksi; ja sellaiseksi se tulee, kun se herättää oppilaissa halua tietojansa enentämään. Tässä koulun järjestys merkitsee vähemmän kuin opettajan kelpoisuus.

N. s. oppikoulussa on tässä kohden suhde päinvastainen, joten vähemminkin kelvollinen opettaja, koulun kaikesta mielivallasta riippumattoman järjestyksen kautta, saattaa tulla hyödyksi. Opettaja on tässä jo kiitettävä, jos hän edes kykenee hyvästi opettamaan säädetyn oppimäärän. Täällä saatu oppi vaikuttaa laadullaan ja laajuudellaan itsestään elvyttävästi oppilaan tiedonhaluun. Sitä paitsi kestää opetusta siihen ikään, jolla oppilaan itsetietoisuus herää sekä sen mukana hänen halunsa päättää siitä mikä on totta ja todetonta, oikeaa ja väärää. Silloin on käsissä aika siirtyä harjoittelemaan vapaampaa akadeemillista opiskelua, jossa opettajan toimi supistukoon innostuttamaan ja auttamaan oppilaan itsenäistä tutkiskelua. Näin tulee nuorukaisen yliopistossa laskea perustaa itsenäiselle vakaumukselle elin-iäkseen; ja astuttuaan kerran tälle varsinaisen, elävän opinnon uralle, hän ei jätä sitä, ennenkuin hän jättää elämän.

Valtio-oppi v. 1842.

Me aivan epäilemättä tunnustamme, että valtiolla on oikeus pakoittaa vanhempia toimittamaan lapsillensa opetuksen saannin tilaisuutta. Mutta silloin voi tulla kysymykseen ainoastaan vähin oppimäärä, joka esim. onnellisemmissa maissa annetaan kansakouluissa tahi Suomessa vaaditaan jokaiselta ennenkuin hän kelpaa todistajaksi. Sillä täytyyhän vanhemmilla olla vapaus kasvattaa lapsensa siihen tai tähän yhteiskunta-luokkaan. Kuitenkaan ei ole mitään syytä,

minkä tähden ei kaiken opetuksen tulisi olla julkinen; ainakin on yksityisopetuskin asetettava koululain hengen mukaan tehokkaan tarkastuksen alaiseksi.

Tyttökouluista. Saiman 9 n:ssa v. 1844.

Kuinka nyt on kansakoulu järjestettävä, että se voisi herättää rakkautta tietoon, joka on jokaisessa yhteiskunnallisessa asemassa samalla sekä sivistyksen siemen että hedelmä? Vastaamme taas: Sen tulee opettaa lukemaan sisältä. Apukeinona siihen ovat äidinkielen kieliopin taito sekä lukuharjoitukset, suorasanaiset ja runopukuiset. Niin, tämä on niin suuressa määrässä pääasia, että kaikkeakin lukemista koulussa on vähemmin katsottava tietojen kokoomiseksi kuin harjaantumiseksi niiden hankkimistaidossa.

Kansakoulun järjestys. Saiman 15 n:ssa v. 1845.

Jos kansakoulu voi herättää oppilaassa rakkautta tietoon sekä yhdessä kotikasvatuksen kanssa hyviä tapoja, niin on se piirissään vaikuttanut juuri sitä, joka on oleva kaiken opetuksen tarkoitus. Kaikki tieto on hyvän ja pahan hedelmä, ja on esimerkkejä, että rakkautta tietoon ei aina ole seurannut rakkaus oikeuteen; mutta näitä esimerkkejä on vähä. Jos sitä vastoin on ainoastaan tietoa eikä totuuden harrastusta, niin johtuu siitä millä tiedon asteella hyvänsä vain puolisivistys, ja se tulee helposti aseeksi pahuuden käsissä.

Kansakoulun järjestys. Saiman 15 n:ssa v. 1845.

Usein ajatellaan kevytmielisesti kansakoulusta, ollaan sitä mieltä, että sen on tyydyttävä mihin kompendioihin tahansa, ja mihin yleiskursseihin tahansa, samoin kuin kansankirjallisuudesta, että kuka tahansa, jolla on jonkun verran tietovaroja koottuna, kykenee niitä levittämään kansaan. Mutta niin ei ole laita, siitä minä olen vakuutettu, ja minä uskon, että sama vakaumus on kaikilla, jotka ovat vakavasti asiata ajatelleet. Se kirjallisuus, joka on vaikeinta kirjoittaa, on kansankirjallisuus; samoin kuin koulukirjallisuudesta on vaikeinta toimittaa oppikirja ja lukukirja kansakouluille. Kansankirjallisuudesta puhuen uskallan minä väittää, että ainoastaan runollisella mielellä lahjoitettu, sitä suuremmassa määrässä, jota enemmän hänellä on näitä runollisia lahjoja, kykenee kirjoittamaan kelvollista kansalle. Eikä se, joka kirjoittaa kansakoulua varten, saa suinkaan olla vasta-alkuinen tieteessä ja kirjallisuudessa; päinvastoin tulee hänen olla ylimmillä asteilla tieteensä alalla, jotta hän tietäisi ja käsittäisi, mitä on esitettävä niille, jotka aikaisimman nuoruutensa sivistyksen vuoksi ovat enimmän etäällä aineesta, ja jotka ovat opettajiensakin puolesta jääneet vähimmälle osalle. Ja voidaksensa selvästi ja yksinkertaisesti esittää sen, mikä sellaisessa nuorisossa, kuin kansan lapset ovat, voi perustaa todellista sivistyshalua ja todellista, hedelmällistä tietämistä, täytyy hänellä olla aineensa täydellisesti vallassansa.

Puheesta Vilhelmin p:nä v. 1875.

Oikea ajatus on kieltämättä se, että lapset ovat *opetettavat* leikkimään. Mutta silloin täytyy aluksi tietää, mitä lapsen leikki on. Se on kyllä harjoitus heidän sielun- ja ruumiinvoimillensa. Mutta sitä ei tarkoita lapsi. Jokainen tietää sitä vastoin, että lapsi leikitessään yleensä jäljittelee vanhempien ihmisten töitä ja toimia. Ja siinäpä juuri leikki onkin, että se on todellisuuden jälittelyä — leikkiä eikä todentekoa. Tänkaltaisten leikkien ohessa huvittaa lapsia kuitenkin myös kilpailut, etenkin ruumiilliset harjoitukset, joissa ponnistus ja tarkoituksen saavuttaminen, olkoonpa se mikä hyvänsä, on huvin aiheena. Semmoisia leikkejä ovat palloleikit, painimiset j. m. s. Tämänlaatuisia leikkejä on kaikkina aikoina käytetty henkistäkin kehitystä varten, esim. arvoitusten ja muiden tehtävien suorittaminen. Näissä kilpaleikeissä on kuitenkin siveellinen vaarakin: ne yllyttävät itsekkäisyyttä, turhamaisuutta, ylpeyttä, kateellisuutta, synnyttävät eripuraisuutta ja riitoja; ja opetuksen edistämisestä palkinnoilla, jotka kiihdyttävät kilvoittelua, sanoo sentähden Rousseau, että ne jokaisen saavutetun tiedon kanssa kylvävät paheenkin.

Ihmiskunnan reformeeraamisesta lastentarhoilla. Litteraturbl. 11 n:sta v. 1860.

Meidän mielestämme on näet älyllinen sivistys koulun varsinainen päämäärä, vaikk'emme myöskään kiellä koulun velvollisuutta kurinpidon kautta suorastaan vaikuttaa oppilaiden siveelli-

syyteen. Edellistä tarkoitusta varten koulua tarvitaan, samalla kuin jälkimäinen on ainoastaan seuraus tästä tarpeesta.

Opetus taasen on aivan yksinkertaisesti siinä, että lapsia *opetetaan lukemaan*; jonka lisäksi tulee tuo yleinen kirjoitus- ja luvunlasku-taito, muutamat sielua kehittävät näppäryydet niinkuin piirustus ja soitanto, ja esim. teollisuus- ja maanviljelys-kouluissa muita näppäryyksiä eri ammatteja varten. Mutta kaikki muu on erikoisuutta ja verrattain vähäpätöistäkin lukemis-opetuksen rinnalla.

Ei oppikoulullakaan ole mitään korkeampaa tehtävää. Sen tarkoituksena ei ole saada oppilaat osaamaan joku vissi määrä geometriaa, historiaa, kielioppia j. n. e., vaan opettaa oppilasta lukemaan tieteellisiä historiallisia kirjoja, lukemaan kirjailijaa vieraalla kielellä, lukemaan matemaattista kirjallisuutta j. n. e. — Sillä pensumilla (oppimäärällä), joka tämän harjoituksen kestäessä opitaan, ei ole arvoa itsessään, vaan ainoastaan mikäli se on välttämätön valmistus oppilaalle, jotta hän osaisi lukea, se on: lukea omin päin, opinnoida, älyllisen sivistyksensä hyväksi käyttää kaikki ne henkiset aarteet, jotka tieteellinen ja kirjallinen traditsioni tarjoo. Myöskin harjaantuminen kirjallisesti lausumaan mitä tietää, kuuluu tähän luku-opetukseen, jonakin vain enemmin järjestettynä tapana lausua julki lukutaitonsa kuin suullinen esitys. Sanalla sanoen: koulun tulee kehittää oppilasta kykeneväksi tulemaan toimeen ilman opettajan opastusta, itse-

näistyttää häntä; ja tämä ei tapahdu antamalla hänelle määrä-mitoin muistitietoa, vaan kehittämällä hänet kykeneväksi ominpäin hankkimaan itselleen tietoa.

Elköön meitä käsitettäkö väärin. Muistitietojen talteen-keräys ei ole koulusta karkoitettava; mutta tämä on aina pidettävä vain lukuopetuksen keinona, ja sentähden on myös, mikäli mahdollista, ensin asia ymmärrettävä ennenkuin se muistiin juurrutetaan. Opettajan tärkein tehtävä onkin sentähden opettaa oppilasta itse lukemaan; kuulustelu taasen on alempiarvoinen toimi, ollen vain keino lisää pitämään silmällä opetuksen menestystä.

Tämä, oppilaan kyky lukemaan ja oppimaan omin päin, on ainoa keino koetella hänen kypsymystään yliopiston lukuihin. Kaikki muu tieto-määrä tätä siirtymystä varten on satunnaista, mielivaltaista otaksumista.

Suomen kansakoululaitos. Litteraturbl. 10 n:sta v. 1856.

Kokonaista kansaa ei voi vastoin sen tahtoa ajaa vaurauteen ja sivistykseen. Ihmisen luonnosta häviämätön ominaisuus on, että hän ainoastaan itse saatuansa valita tuntee itsensä onnelliseksi. Itse tämä vapaus on ihmisen suurin onni. Korkeampi varustus, korkeampi sivistys saavatkin ainoastaan siten onnellisuuden-keinoina arvonsa, että ne laajentavat vapaan valinnan ja vapaan toiminnan piirin; niinkuin taas tämä vapaus aikaansaa vaurautta ja sivistystä, syystä että nämä suovat sille tyydytystä. Missä nyt

hallituksen toimet eivät kohtaa edessään tämmöistä vapaata toimihalua, siinä niiden on mahdoton täyttää tarkoitustansa, lähteköötpä vaikka kiitettävimmistäkin aikeista.

Uuden vuoden mietteitä vuonna 1858. Litteraturbl. 1 n:ssa v. 1858.

Tämä on mitä *koulukuriksi* sanotaan. Tiedämme kyllä, että moni pitää sitä vanhanaikaisena ja meidän valistuneena aikakautena aivan tarpeettomana. Me emme ole sitä mieltä. Kun ihmiskunta kerran on päässyt niin pitkälle, että koulunuoriso on viisas ja hyvätapainen, tahi ainakin on ehtinyt menettää lämpimän nuorukaisverensä ynnä ne jalot tunteet, joita se voi elähyttää, ja ne vaaralliset taipumukset, joille se antaa sytykettä, silloin pidämme mekin koulukurin tarpeettomana. Mutta kunnes se tapahtuu, pidämme me todellakin koulukurin koulukasvatuksen tukevimpana turvana. Pidämme sitä vieläkin tarpeellisempana täällä rakkaassa isänmaassamme, missä oppilaitoksiin on tunkeutunut vaateliaita pyyteitä ja epätapoja, joiden ilmaantuminen Europan sivistyneissä maissa hämmästyttäisi.

Nuorison hyve ei ole perusjohteiden, vaan viattomuuden. Litteraturbl. 4 n:sta v. 1856.

Ei tarvitse viitata siihen, kuinka kaikkinainen kehitys vaikeutuu jokaiselle toisen vallan alai-

selle kansalle, ja kuinka Suomen ulkonainen asema vaatii aivan erinäistä älyä ja taitavaa huolenpitoa keksimään niitä uria, joita myöten kansalliset pyrinnöt voisivat viedä käytännöllisen päämäärän perille. Monen mielestä on aivan luonnollista ajatella ja sanoa, että se mikä kohottaa maan aineellista vaurautta ja henkistä viljelystä, se on kansallista ja sen eteen pyrkiminen on isänmaallista. Mutta siitäpä juuri kysymys on, että käsitetään, mikä todella kohottaa niin yhtä kuin toista. Joka uskoo siihen ainoastaan tarvittavan jotakin saman näköistä, mitä muut sivistyneet kansakunnat omistavat ja tekevät, siltä itse asiassa tuo käsitys puuttuu. Se henki, jonka johdolla nämä kansat ovat päässeet siihen, mitä he omistavat, se se omistettava on, ja tämä henki on kansallishenki. Missä se elää ja toimii voimallisena, siellä sivistyksen siunaukset ovat sen taattu hedelmä. Sivistys on sen oma luoma, jossa se tulee oman itsensä tajuamaan. Jos jossakin kansassa ei ole olemassa pyrintöä tähän tajuamiseen, ei aineellinen vaurastus eikä sivistys pääse siinä juurtumaan ja vakaantumaan.

Uuden vuoden mietteitä vuonna 1858. Litteraturbl. 1 n:sta v. 1858.

On korvaamaton onnettomuus, ettei 10 vuotta takaperin säädetty, että kaikkien maassasyntyneiden, jotka hakevat opettajapaikkaa yliopistossa, täytyy osottaa omaavansa jotain taitoa suomen-

kielessä. Ettei niin ole tapahtunut, on vuosikymmeniä hidastuttava kansallisen kehityksen edistysaskeleita, suomalaisen kansalliskirjallisuuden syntymistä ja suomenkielen yleistä käyttämistä oikeustoissa ja hallinnossa. Se halventaa yliopiston merkitystä maalle ja kansalle ja siten myöskin sen kelvollisuutta yleensä kutsumuksensa täyttämiseen. Sillä kun yliopisto ei ole sen henkisen liikkeen etunenässä, mikä on temmannut mukanaan koko kansan, kun tästä alkunsa saaneet uudistukset ajautuvat eteenpäin yliopiston toiminnasta riippumatta, ja se vasta jälestäpäin ympärillään tapahtuneen muutoksen väkisin pakottamana, vastenmielisesti seuraa virran mukana, silloin on se luopunut tehtävästään, ja sen kansallinen voimattomuus on tuottava sille tieteellisen rappion.

Suomalainen oikeudenkäyntikieli. Litteraturbl. 8 n:ssa v. 1862.

Ei pitäisi kenenkään jättää yliopistoa, oppimatta tuntemaan sitä suomalaista kirjallisuutta, joka on olemassa, ei kenenkään, ajattelematta, että hän on yksi niistä, joiden pikaisessa tulevaisuudessa on osaa ottaminen kansan toiveiden toteuttamiseen: suomen kielen asettamiseen sen luonnollisiin oikeuksiin, ja siihen valmistumattomana; ei kenenkään, joka jää yliopistoon, pitäisi olla kykenemätön pikaisessa tulevaisuudessa pukemaan tiedettään suomalaiseen kieliasuun. Kun olisi vallitsevana henki, joka tähän johtaisi, silloin saisi suomalainen kirjallisuuskin iloita use-

ammasta toimellisesta ystävästä. On tarpeen, sanotaan kenties, valmistavia opinnoita koulusta saakka, ennenkuin on mahdollista harjoittaa yleisempiä suomalaisia opinnoita yliopistossa. Mutta yliopistostahan ovat saatavat ne miehet, joiden tulee korottaa lukemista kouluissa. Sieltähän on leviävä maahan se harrastus, joka pakottaa tarkoituksenmukaisiin muutoksiin koulujen oppijaksossa. Helppoa on elää niissä oloissa, joita isät ovat valmistaneet; isänmaallisuuden tehtävä on luoda uutta kansalle ja isänmaalle. Korkeampaa päämäärää isänmaalliselle toiminnalle, kuin se mihin pyrkiminen on suomalaiselle ylioppilaalle avoinna, ei voi historia eikä miettiminen löytää. Hänen tehtäväkseen on asetettu sen kysymyksen ratkaisu, onko hänen kansansa jäävä olemaan vai joutuva olemattomaksi. Kaikkinainen isänmaallinen toiminta antaa tukea päämäärän saavuttamiselle. Se isänmaallisuus yksistänsä on väärä, joka ei toimita eikä tee mitään, ja jonka loppu niinkuin alkukin on tyhjissä sanoissa.

Työskentely yliopistossa Suomen kielen ja kirjallisuuden puolesta. Litteraturbl. 3 n:ssa v. 1858.

Nuoriso.

»Pyrintöperä korkealle», se antaa voimia työntekoon, se antaa voimaa uhrautumiseen. Meidän isänmaalla on vielä tulevaisuudeltansa niin paljon odotettavana, että varmaankaan ei työtä puutu, ja korkealle suunnattua työtä yhdeltäkään sydämeltä, älyltä ja tahdolta. Minä toivotan Teille minkä eräs suuri mies on sanonut pitävän olla ihmisen rukouksena: »Jumala, anna minulle suuria ajatuksia.» Ne ne ovat, suuret ajatukset, jotka kannattavat ihmistä elämässä, ja ne ovat myös ne, jotka takaavat hänen omalle elämälleen tyydytystä ja onnea, sillä ne ovat ne, jotka saattavat ihmisen unohtamaan kaikki pienet surut ja huolet, muistaen että niillä on loppunsa ja että elämä on lyhyt, mutta että mitä hän suurten ajatusten ohjaamana voi vaikuttaa, se elää ijankaikkisesti ja kantaa hedelmää, vaikkapa hänen nimensä olisikin unhoitettu, eikä kukaan enää tietäisi kertoa, mistä hyvä työ on alkunsa saanut, kuka sitä edisti, kuka sen vuoksi kärsi.

Puheesta Wilhelmin p:nä v. 1877.

Minua on ilahduttanut, että mitä puutteita meidän kansalla lieneekin ja mitä puutteita voineekin löytää meidän oppilaitoksista, kuitenkin kaikki se nuoriso, joka niistä lähtee, tuntee syvästi sydämmessänsä ja on juurtunut siihen vakaumukseen, että historiassa järjenmukainen järjestys vallitsee, että kaikki, mikä tapahtuu ja mikä tapahtuu kestääksensä maailmassa, on entisyyden synnyttämää ja on olemassa tulevaisuutta varten, ei ollaksensa ainoastaan hetkeä varten, että siis indiviidi, joka menee menojansa hetken kanssa, ei suinkaan voi olla tarkoitusperä, vaan että tarkoitusperä on ulkopuolella hänen lyhyen elämänsä hetkeä, oikeammin sanoen, että tarkoitusperä kyllä toteentuu joka hetki, mutta jälleen siirtyy nykyisyydestä tulevaisuuteen, pukeutuaksensa uuteen täydellisempään muotoon.

Puheesta Wilhelmin p:nä v. 1879.

Palvella totuutta ja oikeutta, taistella niiden puolesta, voittaa ja saavuttaa laakeriseppele, mitä kuitenkin olisi kaikki tämä, mitä olisi kaikki maailman kunnia, jos nuorukaissydän olisi yksin maailmassa, jos ei olisi ketään, joka näkisi jalon pääsöä voitolle, joka osaisi antaa arvoa kunnian palkalle. Mutta kukapa nuorukainen taas katsoisi kaiken maailman tuomiota samanarvoiseksi kuin armahaisensa hyväksyvää katsetta? Tuollapa keveissä rusopilvissä, taivaan sinen ja mielikuvituksen hiljaa paisuvien aaltojen välillä, liiteleekin sentähden ihanne (ideaali), kauneuden jumalatar, molempain toisten päällä, hymyillen hei-

dän uskollisille ja innokkaille palvelijoillensa suloista palkintoa: autuaallista onnea, jota heidän palveluksensa ei voi tuottaa. Tätä ihannetta kohti katsoo alituiseen nuorukaisen mieli, taikka se katsoo alas oman mielikuvituksensa syvyyteen ja koristaa ensimmäisen rakkautensa esineen kaikella ihanteen lumoavalla kauneudella. Niin saa nuorukaisen unelma tarkoituksen, jonka perille jokainen hänen ajatuksensa pyrkii, ja jaloimmaksi toiminnaksi, mitä elämä tarjoaa ja johon nuorukaisen halu palaa, tulee ainoastaan tuo lyhyt matka tämän tarkoituksen perille, vähäinen uhraus, kerran voittaakseen halutun palkinnon: hänen hyväksymisensä, hänen rakkautensa.

Mitä jalompi luonne, sitä pikemmin vaatii se taisteluun voittoa saavuttamaan, sitä useampia vammoja huomaa se sellaisia, joita ihmiskunta sairastaa, huomaa pimeyttä ja väkivaltaa, mihin ikänä katse kääntyy. Sydän laajenee rakastamaan kärsivää ihmiskuntaa, ja mikäli aika ja himo yhä riisuvat rakastetulta ihanteen lainaloistoa, alkaa nuorukaisen sydän yhä voimakkaammin sykkiä velvollisuudelle, totuudelle ja oikeudelle, isänmaalle. Jo näkyy hänelle työssä näiden hyväksi olevan palkinto itsessään, se palkinto, että hän on lähempänä tulla luetuksi kaikkien aikojen mainioimpiin neroihin, se palkinto, että saa hyväksymistä niiltä, jotka kuten hänkin harrastavat jalon voittoa maan päällä.

Niin lakkaa vähitellen totuuden ja oikeuden hyväksi työskenteleminen olemasta ainoastaan onnellisuuden saavuttamiskeino, ja nuorukainen

tuntee voimaa, jopa joskus vastustamatonta haluakin panna sitä alttiiksi totuuden ja oikeuden palveluksessa. Silloin vasta lakkaa unelma olemasta unelma; toden ja oikean ihanteelliset muodot täyttävät yksin hänen tulisen halunsa ja pyytävät päästä toteutumaan. Veltosti huokailevalle, rakkauden kahleihin kietoutuneelle pysyvät elämän taistelut unelmana ja itse elämä tehottomana uinailuna. Mutta kun uhrautumis- ja alttiiksipanemis-halu herää, silloin astuu nuorukaisen paisuva voima vaikuttavana ulos elämään, ja sen vaihteleva virta tempaa hänet pois kohtaloihin, joita hän ei ole uneksinut eikä aavistanut.

Nuorukaisen ihanne ja miehen. »Saiman» 32 n:ssa v. 1845.

On yleinen kokemus, että nuoruudenlempi ei valitse esinettään, vaan puettaa sen henkilön, joka hänen tiehensä sattui, kaikilla täydellisyyksillä, mitkä vain saattavat näin hehkuvaa viehätystä oikeuttaa. Tuosta lemmestä on, sen korkeimmilleen yletessä, lähtenyt mitä mainioimpia sankaritöitä, jaloimpia uhrauksia, mutta myöskin mitä rajuimpia intohimon hyrskyjä, niinkuin se onkin laatinut kaikkein onnellisimmat tai kurjimmat avioliitot; — kumpaakin siitä syystä että lempi on vain hämärä ikävöimys, joka hartaasti hehkuen innostuu kaikkeen jaloon, mutta mieletönnä, itsekkäänä intohimona ei siedä mitään siteitä, eikä koskaan anna mitään takeita tulevaisuudesta, ollen, kuten kaikki halut, ohimenevä, haihtuva.

Valtio-oppi v. 1842.

Nuoruuden entusiasmi eroaa, sen verran kuin voimme käsittää, kypsyneemmän ijän entusiasmista ainoastaan siinä, että se on laajemmalle käypä, ulottuu useampaan idealiseen aineeseen, jonka vuoksi se onkin haihtuvampi, vähemmin kykenevä koko voimallansa ryhtymään yhteen tarkoitusperään ja työskentelemään sen puolesta. Mutta siinäpä onkin sen suuri etu. Sitä ylipäänsä pidetään nuorison kauniimpana ja parhaimpana etevyytenä. — — — Kirjallisuus on todistajana, että ihmiskunnan lahjakkaimmatkin yksilöt ovat surumielisellä kaipauksella katselleet taaksensa siihen ihanaan elämän aikakauteen, jolloin ei mikään ihanteellinen harrastus ollut sielulle outo, ja jolloin sitä ei kietonut mitkään siteet, jotka olisivat vaikeaksi tehneet alttiiksiantaumisen sellaiselle harrastukselle ja epäilyttäneet siihen rupeamasta. Mutta totta on, ainoastaan nuorison parhaimmassa osassa elää sellainen entusiasmi.

»Entusiasmi (innostus) on usein verhona raakuudelle ja todellisen sivistyksen puutteelle.» Litteraturbl. 21 n:ssa v. 1859.

Jos ylioppilasten yhteisessä seuraelämässä ei mitään tieteellistä väittelyä nouse, niin se on paha merkki. Sillä vakaumuksen kätkeminen salaisuutena ei ole nuoruuden luonteen mukaista. Ja tieteellisessä vakaumuksessa on voima, joka ilmituomiseen kehoittaa ja innostuttaa. Kypsynyt tiedemies saattaa täydellä syyllä olla varovainen tietonsa ilmaisemisessa, sillä hän tietää, kuinka

paljo ja huolellista tutkimusta tarvitaan jokaisen todellisen totuudensirusen ilmisaamiseen. Mutta totuutta hakevan nuorison keskuudessa ei tämmöinen varovaisuus ole luonnollinen eikä suotava. Tässä pitää paikkansa sananparsi: Sydämmen kyllyydestä suu puhuu.

Suomen Ylioppilas v. 1875.

Kiitän nöyrimmästi, hyvät herrat, tulostanne. Virtana aikakaudet valuvat meidän ohitse — ja me virran kanssa — tuoden meille murheita paljon, jopa joskus jonkun ilonkin säkeneen. Se onkin niinkuin olla pitää; murheita olla pitää. Työtä, huolta, vaivaa pitää ihmisellä olla hautaan asti, jos mielii jotain jättää jälkeensä, joka todistaisi, ettei hän ole elänyt niinkuin eläin, mutta niinkuin ihminen.

Puheesta Wilhelmin p:nä v. 1881.

Tavallisella kainoudellaan virkkoi Lönnrot hiljan: en minä ole tehnyt mitään, kaikki on käynyt itsestään. Voimme selittää tämän tuolla vanhalla latinan-lauseella: *nulla dies sine linea* (ei päivää ettei piirtoa); ja jos tarkkaatte hänen kulunutta elämäänsä, niin näette tämän toteutuneen. Mutta minä tunnustan puolestani, että, vaikka tämä olkoonkin kohdallaan mitä tulee opintoaikaan yleensä, ellei heti sen alussa, niin kumminkin jälkipuolella sitä, niin tarvitsee sitäpaitsi olla aika, jolloin tehdään työtä vielä virkeämmin, jolloin käydään tuota »piirtoa» ulommas, jolloin opinnoitsija vetäytyy omaan itseensä, seurustelee

ainoastaan muinaisuuden suurten henkien kanssa ja tässä, ulkomaailmasta eroitetussa kanssakäynnissä etsii niitä aatteita, joista hän voi oman elämänsä muodostaa. Minä luulen tämän työn, jos se rehellisesti etsii, myös löytävän.

Herrat ihmettelevät ehkä, etten puhu nuorison osanotosta oman aikansa valtiolliseen elämään. Siitä mitä olen sanonut, voivat herrat suunnilleen päättää, mitä minä tästä ajattelen. Varsin oikein on, ettei saa ummistaa silmiään näkemästä, ettei saa elää tietämättä, mitä meidän kunkin ympärillä tapahtuu; mutta kovin väärin olisi nuorena ollessaan yhtyä näihin pyrintöihin toiselle tai toiselle puolen ja heittäytyä sen tai sen valtiollisen kiihkon ajeltavaksi, sillä intohimo on todesti kaiken jalon innostuksen vihollinen, ja tämä se ainakin on nuorison säilytettävä, innostus tulevaisuutta varten, innostus aatteellisiin pyrintöihin. Kypsempäänkin ikään tulleelle on valtiollinen toiminta usein turmeleva, se kuluttaa pian voimat, se vetää hengen alas tuon ihanteellisen pyrinnön ilmoilta, jonka ei milloinkaan pitäisi hämmentyä ihmisen silmistä. — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

Minun oli kunnia sanoa se yksityisenä mielipiteenäni, että nuoruuden vuosina tulee joksikin aikaa hautautua pelkkiin kirjoihin, saadakseen entisyyden suurten ajattelijain mietteistä oman tulevaisuutensa suetuksi. Joko tuo tapahtuu määrä-aikana, määrätyllä ajankohdalla tai ei, se on kumminkin ainoa keino ihmisen päästä johtavaan ajatukseen, jolla hän voi viedä muita

mukanaan. Ainoastaan tällä tavoin voimme saada vastauksen runoilijan meille opettamaan rukoukseen: »Jumala, anna minulle suuria aatoksia!» Tätä rukousta olisi suotava, että kaikki nuoriso, sivistynyt etupäässä, rukoilisi oikein. Minä soisin yliopiston nuorisossa näin rukoiltavan ja soisin, ettei rukous koskaan jäisi kuulematta.

Snellmanin vastauspuheesta riemumaisterien Lönnrotin, Runebergin ja hänen itsensä kunniaksi pidetyssä ylioppilasjuhlassa 30 p. lokakuuta 1872. (Pikakirjoitelman mukaan Morgonbladet'in n:ossa 255 v:lta 1872.)

Tieto oman kansan historiallisesta edistyksestä ja sen henkisistä pyrinnöistä on kuitenkin ja on oleva ylioppilaille pääasiana. Kansan henki elää kirkkainta ja jalointa elämätänsä kansalliskirjallisuudessaan. Tämän kansanhengen ilmestyksen vaikutukselle on nuorison mieli erittäin altis. Se se nuorisossa sytyttää ja vireillä pitää kotimaanrakkauden liekkiä ja luopi elämän vastaiselle työlle perikuvan. Kääntyköötpä ylioppilaan halu ja pyrinnöt mihin suuntaan hyvänsä, tieteellisiin tai kirjallisiin toimiin taikka vain johonkuhun virkapaikkaan, vaikkapa johonkuhun elinkeinoonkin, niin hän aina tietää olevansa määrätty isänmaan palvelukseen, ja eri tienhaarat yhtyvät uhraavaiseen työhön isänmaan onneksi ja kunniaksi. Ylioppilaan velvollisuudet v. 1875.

Niin, tunnustanpa että, tuntiessanikin minun vuosilleni ja minun elämänkohtaloissani luonnollista epäilystä voidako päästä pitkälle siinä laa-

japeräisessä tieteessä, joka on esitettävänäni, minä kuitenkin saan lohdutusta ajatellessani, että sen esittäminen on antava yltäkyllin aihetta muistuttamaan tämän yliopiston nuorisoa: — kuinka rakkaus tieteeseen on tyhjä sana, jos ei halu ja kyky uhrautuvaan työhön ja ponnistukseen näytä sitä todelliseksi; kuinka eivät ainoastaan ne tässä nuorisossa ole siihen kutsutut, jotka rupeavat tieteen palvelukseen, vaan nekin jotka muilla erinäisillä toimialoilla antauvat isänmaan palvelukseen; kuinka sitä rakkautta isänmaahan, jolle nuorison sydän aina on avoinna, ei kuitenkaan todisteta paljailla lämpimillä tunteilla, vaan myös työllä ja uhrautumisella; kuinka se on ainoastaan heikkojen sielujen, kevytmielisyyden tai velttouden turhaa verukkeen vetelyä, kun tätä työtä ja tätä uhrautumista tahdotaan lykätä tulevaan aikaan, aikaan jolloin siihen ei enää ole tahtoa eikä voimia, koska niitä ei ole nuoruuden vuosina kasvatettu ja vahvistettu; mutta kuinka nuorison on osoittaminen tätä rakkautta tiedon ja isänmaan harrastuksiin — täällä — nyt, tällä ajankohdalla elämätänsä, tässä tiedon etsinnän toimessa, jota varten se tänne kokoontuu. Minä tahdon ahkeroida antaakseni sille tätä kehoitusta, enkä ainoastaan lämpöisen sydämmen, vaan esimerkin oikeudella.

Tieteiden järjestelmästä nimisestä esitelmästä professorin-vihkiäisissä 14 p. toukok. 1856.

Ylöspäin pyrkivän kyvyn koetin on siinä, ettei se masennu mistään vaikeista oloista; ja

miehekäs mieli ilmaisee perinnä omituisuutensa siinä, että se joka aika, kaikissa yhteiskunnan oloissa osaa löytää sopivan alan toimellensa.

Uuden vuoden mietteitä vuonna 1858. Litteraturbl. 1 n:sta v. 1858.

Epäilemättä ihmisen uskonnollinen vakaumus, hänen käsityksensä siveellisestä maailmanjärjestyksestä, ylipäänsä hänen mailmankatsomuksensa vaikuttaa hänen toimintatapaansa — ja niin pitääkin olla. Mutta toiselta puolelta on muistaminen, että tietämistä, vakaumusta voi olla, vaikk'ei sitä ilmilausuta sanoilla, ei saarnata, opeteta, levitetä muiden tiedoksi. Ja kyllä ihmisellä epäilemättä onkin oikeus pitää vakaumuksensa toisen tahi toisen asian suhteen omana varananansa vain. Kun ihminen näin tekee, kokoo tietoja, työskentelee saadaksensa vakaumusta ainoastaan omaa sielunrauhaansa varten, niin hän voi panna elävintä harrastusta tutkimuksiinsa. *Mutta häntä ei elvytä mikään entusiasmi.* Vasta silloin kuin hän, totuuden voiman valtaamana, tahtoo saarnata sitä kanssaihmistensä valistamiseksi ja jalostamiseksi, silloin vasta hän sitä entusiasmilla omistaa. Mutta silloin hän ainakin tarkoittaa lähtemistä tutkimuksesta toiminnan mailmaan, »toteuttaaksensa siellä tuota yleistä». Mielemme on siis: ei kukaan voi olla entusiasti totuuden etsimisessä, jollei hän tarkoita sen julistamista kanssa-ihmistensä jalostuttamiseksi.

Entusiasmi ja sivistys. Litteraturbl. 3 n:ssa v. 1860.

Nainen.

Epäilemättä on montakin, jotka mitä paraimmalla omallatunnolla sanovat: »mitäpä tytön tarvitsee tietää!» ja sillä tarkoittavat, että ne tiedot ovat riittävät naiselle, jotka tekevät hänet hyväksi ruuanlaittajaksi ja lastenhoitajaksi. Sellaiset henkilöt ovat siivoja ja orjailevia hyödyn palvelijoita, jotka kaikestakin tiedosta tahtovat saada selville, mitähän hyötyä siitä on. Että on olemassa tietoa, joka vakaumuksena, tyydytyksenä, itsessään on arvokas, sitä ajatusta he ovat harvoin kuulleet lausuttavan eivätkä ole koskaan uskoneet sitä todeksi.

Mielellään myöskin myönnettäköön, että ei mikään tieto saa jäädä ainoastaan täksi vakaumukseksi, vaan tulee sen osoittautua vaikuttavana ihmisen tekemisessä ja jättämisessä. Mutta kaikkein inhimillisten tehtäväin joukossa on todella lasten kasvatus vähimmin supistettu varman rajan sisälle, jonka mukaan tätä tarkoitusta varten tarpeellisten tietojen laajuus olisi määrättävä. Sillä ei kukaan voi ilmaista, mihin lapsi on kasvatettava, ellei ihmiseksi, siispä kaikkeen siihen, mikä on totta, hyvää ja kaunista. Jospa siis

tahdottaisiinkin vaatia naiselta tietoja ja taitoa ainoastaan hänen perheenäiti-kutsumuksensa mukaan, niin on helppo huomata, että silloinkaan ei voi tulla kysymykseen rajoittua joihinkin määrättyihin hyödyllisiin tiedonaloihin.

Ei ole niin mitään syytä olemassa, jonka tähden naisen opetus yleensä ei olisi olemukseltaan oleva sama kuin miehen.

Mitä tulee naisen oppia? Saiman 5 n:ssa v. 1844.

Ei voida väittää, ettei naisen tarkoitusperä perhe-elämään kohdistuessaan kaipaa tietoa kaikesta siitä, mikä yleisinhimillisissä suhteissa, yhteiskunta- ja perhe-elämässä määrää kunkin ihmisen elämän asemaa; ja vaikea on sentähden sanoa, mihin tiedon haaroihin naisväen opetus on rajoitettava. Eri elämänsuhteet määräävät kuitenkin mahdollisuuden ennättää enemmän tai vähemmän laajan tietomäärän. Pakko tämän mukaan sovittaa opetusaineiden lukumäärä vaatii siis kuitenkin valikoiman. Ainoa järjellinen sääntö, jota tässä sopii noudattaa, on tämä: etusijaan tulevat ne oppiaineet, joiden perusteella muut opitaan, näiden lisäksi liitetään muut aineet, mikäli kukin voi näyttää täydellisemmin ilmaisevan oman ajan sivistystä. Mutta että edeltäpäin kullekin mitellään tietomääränsä, sen mukaan kuin tuumitaan kunkin säädyn tarpeen vaativan, se on kanssaihmisten onnen ja onnettomuuden jättämistä raaimman mielivallan määrättäväksi.

Ote kirjoitelmasta: Tietoja yksityisistä koululaitoksista Kuopiossa. Litteraturbladin 5 ja 6 n:ssa v. 1848.

Miehellä on tieteelliset opintonsa sekä muuten ammatiksensa lakitiede, lääketiede, jumaluusoppi, sotatiede, teknoloogiset ja agronoomiset opinnot j. n. e.

Mutta, lausumme sen toistamiseen, kaikki se, jota voidaan katsoa välttämättömäksi yleiselle ihmissivistykselle, voi ja sen pitää olla yhteistä molemmille sukupuolille.

Mitä tulee naisen oppia? Saiman 5 n:ssa v. 1844.

Saatetaan väittää: valtion tulee pitää huoli ainoastaan siitä, että on kelvollisia palvelijoita kaikilla hallinnon aloilla, lainkäytössä, lainsäätämisessä ja hallituksessa. Mutta tämä väite on väärä, koska valtion säilyminen, sen menestys ja lakastus, pääasiallisesti riippuu kansan suuresta joukosta eikä näistä valtion välittömistä palvelijoista. Jos yleinen kasvatus on hyvä, niin valtio löytää hyviä palvelijoitakin; mutta ei mikään virkamiessivistys voi vaikuttaa hyvää siellä, missä yleinen kasvatus on laiminlyöty. Naisen sivistyksellä täytyy tässä myöskin olla mitä suurin vaikutus, jos nimittäin ei voida kieltää, että perhe-elämän puhtaus tai turmelus on samalla myös kansakunnan ja valtion puhtaus tai turmelus. Yhtä kieltämättömästi on niinsanotun sivistyneen yhteiskunta-luokan vaikutus ratkaisevana koko kansakunnan siveellisessä elämässä. Ja jos kokemus opettaa, että sivistyksen siemenen muassa aina seuraa myös monen paheenkin siemeniä, niin opettaa kokemus myöskin, että viimemainittujen taimet voidaan tukehuttaa ainoastaan siten,

että ensinmainittu saatetaan pikaisesti täydelliseen kehitykseen. Sitenpä ei voi olla olemassa mitään syytä, joka vapauttaisi valtion pitämästä huolta naisen sivistyksestä tasan miehen sivistyksen kanssa. Se on: valtion tulee osoittaa samaa huolenpitoa sivistyneen yhteiskunta-luokan nuorista naisista kuin sen nuorista miehistäkin.

Tyttökouluista. Saiman 9 n:ssa v. 1844.

Kun siten nainenkin ilolla ottaa huomataksensa jokaista kotimaisen kirjallisuuden askelta edistyksen tiellä, niin hän tietää olevansa osallinen samasta tunteesta jaloimpien kansalaistensa kanssa, niiden, joissa isänmaanrakkaus elää vaikuttavimpana. Hänen osanottonsa koskee silloin kansan tulevaisuutta, eikä ainoastaan yhden kansan, vaan inhimillisen sivistyksen menestystä siinä kansassa, johon hän kuuluu kaikkinensa, mitä hänellä kalleinta on. Eikä tämä tunne ole jäävä hedelmättömäksi hänen töissänsä ja toimissansa, vaan hänkin on piirissänsä vaikuttava tämän tulevaisuuden eduksi, varmana siitä, että hänen halpa vaikutuksensa ei ole turhaa työtä, koska se on tehty ihmisyyden palveluksessa, Jumalan säätämisten toteuttamiseksi. Ja äiti, joka tyttärelleen tekee mahdolliseksi sellaisen elämän, samalla antaa hänelle turvan turhuutta ja sitä surua vastaan, joka useinkin rasittaa jalon naisen mieltä hänen sattuessansa miettimään omaa ajattelemattomuuden orjuuteen tuomittua elämäänsä, jollai-

sen elämän uhrina on kenties tämä hellä äiti itse ollut.

Onko sivistyneellä naisella Suomessa mitään hyötyä suomalaisesta kirjallisuudesta? Saiman 11 n:ssa v. 1846.

Meidän tarkoituksemme ei voi olla vaatia naiselle niitä oikeuksia, joita viime aikoina on ruvettu yhteensä sanomaan naisemansipatsioniksi. Tämä kumoaa perheen ja samalla sen yhteiskunnan, jonka sisällä yleiset ihmisoikeudet voivat tulla naisen hyväksi. Sillä perheen ulkopuolella hän välttämättä joutuu saman kohtalon alaiseksi kuin heikompi yleensä: vahvemman kukistettavaksi ja häntä palvelemaan sekä joutumaan häviöön.

Mutta meidän mielestämme naisen oikeutta vieläkin poljetaan juuri niissä laeissa, joita on olemassa perheen olemassaolon turvaksi. Sellaiset perintölait, jotka eivät myönnä naiselle yhtäläistä perintöoikeutta miehen kanssa, ja sellaiset perheen omaisuuden hallintolait, jotka useimmissa tapauksissa jättävät tämän hallinnon miehen mielivaltaan, ovat vielä suuremmassa tai pienemmässä määrin voimassa Euroopan sivistyneissä maissa. Ja varsinkin: lasten kasvatus, tämä perheen perimmäinen tarkoitus ja varsinaisin side, joka pitää sitä koossa, on laiminlyötynä kaikkein maiden lainsäädännössä, mikäli se koskee naista. Vai eikö sitä, että ei vielä tarkoiteta totta tunnustuksella, että nainen on ihmisarvoltaan tasa-

arvoinen miehen kanssa, — eikö sitä todista se, että valtio ei tee mitään siihen suuntaan, että naisella olisi tilaisuus hankkia itselleen sivistystä, sitä, joka oikeastaan on ihmisen ihmisyys?

Naisen kasvatuksesta. Saiman 4 n:ssa v. 1844.

Silminnähtävä virhe lainsäädännössä on se, että miehen yksinään sallitaan ottaa lainoja, pantata irtaimistoa ja siten saattaa perhettä velkoihin, usein vaimon tietämättäkin. Moni tuhlaaja on täten saattanut perheensä häviöön, joka ehkä olisi saatu vältetyksi, jos tuommoiset toimet olisivat saaneet tapahtua ainoastaan vaimon suostumuksella. Niin, yksistäänpä se seikka, että miehen olisi täytynyt vaimolleen ilmaista aikeensa, olisi usein pidättänyt häntä tuosta. Yleensä perheen omaisuuden asiassa ei ole tarpeeksi tunnustettu naisen oikeuksia, joiden tässä suhteessa tulee olla ihan miehen oikeuksien vertaiset vaikka missä sulosopu vallitsee puolisoiden välillä, edellinen aina mielellään myöntää miehen etevämpää *älyä ja taitoa.* Ihminen ymmärtää terävällä silmällä oman hyötynsä, ja lain vaimolle turvaama osallisuus perheenomaisuuden hoidossa estänee kai harvoin sen karttumista, mutta usein kyllä sen tuhlaamista, joka nykyään, eikä niinkään harvoin, on seurauksena miehen yksinvaltaisesta omaisuuden käytöstä. Valtio-oppi v. 1842.

Ei lapsi siltä ole paheellinen että se on äpärä, mutta nykyinen lainsäädös sepä kyllä tekee paljon ajaakseen lasta paheen helmaan. Joka ta-

pauksessa voidaan syyllistä rangaista hänen hairauksestaan tai aviorikoksestaan. Jos sitävastoin tahdotaan rangaista äitiä hänen lapsensa kurjuudella, niin menetellään julmurimaisesti; jos tahdotaan häntä peloitella asiasta kuvittelemalla hänelle tuota kurjuutta, niin pannaan vain lain vääryys vastustamaan hänen luontais-viettiänsä saavuttaa äidin nimen, ja lain kalseat tulevaisuuden ennustukset, jotka viettelijä väittää perättömiksi, tuokion lämmintä onnellisuudenhalua, jopa usein sen pakoittavaa tarvettakin vastaan.

Minua ei arveluta lausua, että miehet tässä asiassa, samoin kuin kysymyksessä perheen omaisuuden hallinnosta, ovat laatineet lakeja *sen* oikeuden mukaisia, jota mahtavampi tavallisesti lahjoittaa heikommalleen, ja että ajan sivistys ei vielä ole syrjään sysännyt kaikkea entisten aikain raakuutta naista kohtaan. Valtio-oppi v. 1842.

Naista, mikäli hän on äidiksi aiottu, estävät jo luonnolliset syyt toimimasta perheen ulkopuolella. Perhe-elämän vaivalloisuudet ovatkin sentähden hänen toimialansa, jolla hän löytää tyytymyksensä ja onnensa. Hänen onnellisuuden halunsa onkin niin voimakas, ettei hän, kuten mies, saata heittää tätä onnellisuutta alttiiksi pyrkimyksen kunnialle, ja siinä saavuttaa tyydytystään. Hänen kunnianhimonsa ei pohjaltaan ole milloinkaan muuta kuin halu miellyttää miestään, kun tämän taas usein täytyy kieltäydä nykyisen hyvän nautinnosta ja etsiä korvausta tulevaisuuden kunniasta. Perhe-elämä suopi nyt

naiselle tuota nykyisyyden tyydytystä, koska sen velvollisuudet ovat rakkauden, ja tämä sekä itsessään on nautinto että synnyttää vastarakkautta. Naisen päämäärä vaatii siis etupäässä kodillista kasvatusta. Samoin se tekee hänestä perheen kasvattajan miehen edellä, joka voi omistaa ainoastaan osan huoliaan perheelleen ja silloinkin pääasiallisesti pitää huolta perheen ulkonaisista asioista ja taloudellisesta toimeentulosta. Äidin kuoltua tai kun pitkällinen ruumiin tai sielun sairaus tekee hänet kykenemättömäksi täyttämään tehtäväänsä, täytyy siis lasten perheessä jäädä tarpeellista kasvatusta vaille, ja tämänpä asianlaidan me ylempänä otaksuimmekin syyksi, miksi suvaitsimme yleisiä kasvatuslaitoksia, vaikka jokainen hellä isä siinäkin tapauksessa on kernaammin valitseva vaikkapa palkatunkin kasvattaja-naisen omassa kodissaan. Mutta puuttuva isällinen huolenpito ei niin suuria vaikuta lasten kasvatukseen, vaikka, jos köyhyys haittaa, heidän opetuksensa siitä supistuu ahtaammalle. Valtio-oppi v. 1842.

Minun ei tarvitse lausua sanaakaan naisen merkityksestä perheelle, sen siveelliselle elämälle. Jos tämä on, kuten onkin, rakkauden määrättävänä, niin vaimon ja äidin rakkaus on perheessä — jollei kaikkea — melkein kaikki.

Ja kuitenkin juljetaan kevytmielisesti puhua siitä että naisen tehtävä perheen hyväksi on muka liian vähäinen hänen henkensä toiminnaksi!

Älkäät uskoko tätä, te jalot naiset. Jumala on siellä perheessä teidän sydäntenne pohjaan kätkenyt kansojen kohtalot, ihmiskunnan kehityksen, Oikean *olemuksen maan päällä.*

Perheen merkitys historiassa. Litteraturbl. 8 n:sta 1863.

Uskonto ja kirkko.

Uskonto opettaa, ettei ole mitään ihmisen vanhurskautta, ja jokaisen ihmisen omatunto vahvistaa tämän opin.

Sanoja, lausutuita J. J. Tengströmin haudalla 15 p. huhtikuuta 1858.

Uskonto ei ole ainoastaan lohduttaja elämän surkeudessa, vaan myös se varmuus ijäisen läsnäolosta ajallisuudessa, joka antaa ihmiselle voimaa kohota hetkeä ylemmäs toiminnan ijäisyyttä varten.

Valtio-oppi v. 1842.

Eikös ihmiskunta sitte menekään eteenpäin yhä suurempaan täydellisyyteen? Kaikkina aikoina on tähän kysymykseen vastannut kaksi ääntä, toinen vaikeroiden ihmisen nopeaa turmeltumista, toinen ylistellen valistuksen oivia hedelmiä; toinen pyrkien pitämään kiinni pyhistä totuuksista, toinen asetellen uusia. Jälkimmäisellä puolella on etunaan epävarma tulevaisuus; edellinen on varma, mutta ainoastaan siitä mikä on ollutta. Nuori polvi se historian tekee, ja vanha sen tietää. Mutta siinä onkin kaikki. Ei

ihmiskunnasta milloinkaan ole tuleva täydellistä tässä (-ehdottomassa) merkityksessä, eikä voi milloinkaan kieltää, etteikö se jo kultakin kuluneelta hetkeltä ole täysin valmis. Täydellisyys ilmaisee vain jotakin suhteellista, ja suhteellisia etuja voi etsiä kaikkialla. Pyrkimys täydellisyyteen on tuo häviämätön halu, joka tekee sen ettei historia koskaan seisahdu, ja tämä halu, hengen elämä, on sen korkein täydellisyys. Se olemus on nykyisyydessä, ja nykyisyys on sen takia aina historian täysikuntoisin elomuoto, johon entisyys ja tulevaisuus ahtautuvat yhteen.

Ellei näin olisi, ei ihmisellä olisi lohdutusta elämässä. Sillä kansan elämä on niinkuin yksilönkin äärellinen. Ne ovat kumpikin mailmanhistorian pakon alla, ja se side, jolla luonnontäytymys lannistaa yksilön toimia, kahlehtii kansaakin. Perheen onnea hallitsee luonnon sokeat voimat. Lapsi saattaa syntyä tai jäädä syntymättä; se saattaa syntyä surkeana, ihmishaamuna, ihmisjärkeä vailla; ja surma katkoo yhtenään perheen sidettä. Kansalaisyhteiskunta saattaa antaa ihmiselle aineellista aikaantuloa, sivistystä, turvallisuutta ja oikeutta; mutta saattaa se kieltääkin häneltä kaikkia näitä; ja surkeana, tietämätönnä, väkivallan ja vertaistensa vääryyden alaisena saattaa hän elää kituroida kurjaa elämätä. Isänmaallisuus voi elvyttää hänen mieltänsä miehekkäästi kaikkea tuota kestämään; mutta hän saattaa syntyä langenneen sukukunnan sekaan, kuulua kansaan, josta isänmaallisuuden liekki on sammunut, jonka keskellä ei

kukaan viritä eikä mikään pidä vireillä sen kipinää hänen povessaan, jonka nurja-tapa on ainoa hyvä tapa mistä hän tietää ja jonka myrkkyä hän on äidin maidossa itseensä imenyt. Sanalla sanoen: toiminnan maailma saattaa olla häneltä suljettuna ja kieltää häneltä tajunnan että hänen henkensä on vapaa ja järjellinen.

Mutta tietämyksen mailma on hänelle avoinna tarjoten lohdutustaan ja tietämyksen vapaus kohoo sovintoa täynnä toiminnan vapautta korkeammalle. Mitä onnettomuutta, vääryyttä, siveellistä turmelusta ja muuta toiminnan objektiivinen mailma tarjookin — se on kuitenkin varma, että oikea elää nyt ja vasta maan päällä, tulee ihmisten tunnettavaksi ja tunnustettavaksi, ja että paha mailmanhistoriassa siten objektiivisesti sovitetaan. Ihmistoimella sovitetaan, mitä ihmistoimi on rikkonut. Ja tämän tajuaminen on Kaitselmuksen uskomista mailmanhistoriassa, on tietämistä, että ikuinen järki, olematta sidottuna hetkeen ja yksilön äärelliseen olemassaoloon, yhä eteenpäin kulkien ohjaa ihmisen kohtaloita. Mutta tähän tietämykseen ihminen ei pääse menneitä katselemalla ja tulevista haaveksimalla. Hänen on tiedettävä ijäinen nykyisessä, hetkessä; sillä jos hetki rikkoo, on se myös kutsuttu sovittamaan, mitä menneisyys on rikkonut. Jos joltakin aikakaudelta puuttuisi tämä sovittava voima, eikä oikea kulkisi voitollisena eteenpäin — silloin Kaitselmuksen hallitus pysähtyisi ja sokea kohtalo pitelisi mailman valtikkaa käsissään.

Joka uskonnossa elää tämä tajunta ikuisen läsnäolosta ajallisessa. Jos ihmiskunnan vaiheiden ohjaaja ajatellaankin sen yläpuolella olevaksi olennoksi, niin on kuitenkin kaikessa jumalanpalveluksessa, joka uhrissa ja sovinto-opissa vakaumus Jumaluuden läsnäolosta äärellisessä, ja hartaus tuntee välittömästi tämän läsnäolon omassa sielussaan. Kristinusko lausuu tämän vakaumuksen selvemmin kuin mikään muu uskonto, historiallisesti Jumalan ihmiseksi-tulemisessa ja, läsnäoloisesti, opissaan ihmisen pyhityksestä ja Jumalan Hengen asumisesta hänen hengessään. Kaikessa uskonnossa elää myöskin, sovintoa uskottaessa, se vakaumus että ihmishenki tietämisessä, ihmisen tajuavassa tietoisuudessa, voipi hävittää pahan, semmoisenakin kuin se on toiminnassa astunut ilmi.

Valtio-oppi v. 1842.

Peruspohjaltaan käsitykseni nojauu siihen oivaltamiseen, että uskonto tietämyksenä ihmisen suhteestä Korkeimpaan Olentoon eli, mikä on samaa, tietämyksenä ihmishengen omasta ikuisesta olennosta, on perustana kannattamassa hänen käsitteitään henkensä vapaudesta ja oikeasta, siis hänen toimiaan ylipäänsä ja valtiota, joka juuri onkin oikea toteentuneena, hänen vapautensa ja tointensa maailma. Sillä jos todella kaikki yhteiskunta olisi ainoastaan järkevyydenkeino auttamassa ihmistä välttävän eheänä kulkemaan tiensä kehdosta hautaan, jos siis järjellinen ajattelu ja siveellinen toiminta ei itsessään

olisi minkään arvoista hengen ikuisen olennon toteuttamisena, eipä tosiaan syytä olisi, miksi kehtoa ja hautaa ollenkaan on olemassa.

Mutta yhtä lujasti kuin tunnustan uskontoa valtiolle välttämättömäksi, yhtä avomielin kiellän, että uskonto on sidottu mihinkään yksinomaiseen muotoon, ulkonaiseen tai sisälliseen. Ei mikään kirkko voi kytkeä sitä muuriensa taa, eikä tunne voi väittää yksin omaavansa tietämystä, niin kauan kuin ajatteleva käsityskin olokappaleista saa tietämyksen nimen. Ken siis kehuu olevansa uskonnon ystävä yksinomaan siitä syystä että hänen vakaumuksensa suosii jotakin määrättyä opinkappalta tai hän herkemmin kuin toinen viehättyy tunteensa valtoihin, hänen kerskuunsa on naurettava ja typerä.

Omantunnon-vapautta ei tarkkaan katsoen mikään valta mailmassa voi ihmiseltä ottaa; mutta yksilöä, jos hänelle henkensä on hyvää omaatuntoa kalliimpi, voidaan kyllä pakoittaa tunnustukseen jota hänen vakaumuksensa ei hyväksy. Niitä aikoja on ollut, jolloin näin tapahtui. En tahdo edes kieltääkään, että valtio voimissaan pysyäkseen on saattanut tarvita kirkon yhteyttä; mutta nuo tavalliset keinot syrjähtyneen palauttamiseksi kirkon helmaan täytyy jokaisen hyljätä. Ne ovat olleet seurauksena lainkäytön ainoastaan verrattaisesta oikeudesta yleensä. Kuitenkin täytyy vapaamielisimmänkin kansanvaltaisen myöntää enemmistölle oikeus yhteiskunnan hallituksesta erottaa ne, joiden oppi enemmistön mielestä ei sovi yhteiskunnan pysymyksen kanssa

yhteen, jopa, ankarasti katsoen, yhteiskunnankin keskuudesta. Mutta siitä seuraa myöskin eriuskolaisen oikeus hakea itselleen uusi kotimaa, jossa hän voi yhteen sovittaa vakaumuksensa ja velvollisuutensa valtiota kohtaan.

Kun nyt sivistys on totuuden harrastusta ja kykyä etsimään itselleen vakaumusta, täytyy välttämättä, sivistyksen kohotessa, mielipiteitten monistua ja vaihtumistaan vaihtua. Valtio, joka tahtoisi sitoa kaikki jäsenensä yhteen uskonkaavaan, silloin piankin murenisi rikki. Kaiken valtiokirkon täytyykin sentähden ajan pitkään rakentaa olemassa-olonsa tunnustajiensa tietämättömyyden perustalle ja pysyäkseen pystyssä ehkäistä sivistyksen edistystä. Kokemus näyttää, ettei tämäkään keino pitkälle auta, sillä valistusta vastaan ei ole vielä mikään valtiomies keksinyt varmaan tepsivää keinoa. Jollei siis valtiokirkko tiedä aikaansa, niin työntää aika hänet syrjään tyhjänä muotona, josta henki on paennut. Sivistyksen eteenpäin mennessä muuttuvat myös valtion laitos ja lait, ja jos uskonnollinen tietämys pysähtyy paikoilleen, niin kansan elämä, sen toimitapa kansalais-yhteiskunnassa ja valtiossa yhä enemmin irtautuu siitä ja kirkko jää valtiolle merkitystä vaille.

Valtio-oppi v. 1842.

Kristinusko antaa yleisiä siveyssääntöjä, joiden yleislaatuisuus voi tehdä ne kaikille kansoille ja kaikille ajoille päteviksi, ja osoittaa siinäkin universaalisen luonteensa esim. Mooseksen lain edellä, joka uskonnon nimessä latelee mitä eri-

koisimpia sääntöjä elämälle, ja välistä menee aivan vähäpätöisiin, jopa vastenmielisiinkin yksityiskohtiin. Mutta nämät kristinuskon yleiset siveyskäskyt eivät riitä tienoppaiksi, kun kysyttäviin tulee, mikä kussakin yksityisteossa on oikeaa tai väärää. Siihen onkin jokainen siveysoppi riittämätön. Kunkin tekojen ylimpänä ohjeena on ja täytyy aina olla se, että hän noudattaa kansansa tapaa ja lakeja. Ilman tätä tukikohtaa ei ole mitään rajoittamassa mielivaltaa, ei mitään suistamassa harhailuja oikean ja väärän suhteen. Älköön kukaan intoilija ajatelko kristinuskon arvoa tällä väitteellä alennettavan. Alentavampi sille olisi, ellei se vuosituhannen kuluessa olisi ennättänyt elähyttää kristittyjen kansain lainsäädäntöä ja tämä siten sisältäisi huonomman siveysopin kuin uskonto. Valtio-oppi v. 1842.

Ihminen kuuluu valtioon toimiensa, kirkkoon vakaumuksensa puolesta. Edellisessä täytyy olla suhteellisesti yhdentekevä, ajatteleeko yksilö toisin kuin hän toimii, kun hän vaan toimiessaan noudattaa lakia ja tapaa, joiden yleispätöisyys aina todistaa kansankin vakaumuksen niitä ylipäänsä kannattavan. Mutta kirkossa on toimena ainoastaan ulkonainen jumalanpalvelus, jonka semmoisenaan, vakaumuksen puutteessa, täytyy olla peräti merkitystä vailla, jota vastoin kirkon oleellisena yhdyssiteenä on oppi, jäsenten tieto ja vakaumus. Valtio-oppi v. 1842.

Niinkuin yksilö saatuaan korkeamman älyllisen sivistyksen ei tyydy Jumalan käskyihin sem-

moisinaan, vaan hän vaatii että käskyn sisällinen totuus ja oikeus sitä oikeaksi osoittakoon, niin kansatkin kohoovat oivaltamaan yhteiskuntajärjestyksen välttämättömyyttä itsessään. Kirkko ja valtio lakkaavat silloin olemasta samana valtana, ja edellinen voi ainoastaan vakaumuksen aseella puolustaa opin puhtautta. Niin tulee kirkosta kansalaisyhteiskunnalle opetuslaitos, ja opin siveellinen ydin on ainoa, mitä valtiovallan tarvitsee hoitaa. Tämän hoidon valtio toimittaa luontevimmin asettamalla sivistyneitä ja siveellisiä uskonnonopettajia. Mutta varsinainen uskonoppi, vakaumus Jumalan olennon opista ja ihmisen suhteesta häneen, jää yhä enemmin yksilön omaksi asiaksi.

Niin on, kristityn kirkon piirissä, uskonpuhdistus yksilön omaksi voittanut täyden ajatusvapauden uskonnonasioissa, niin että ainoastaan usko, yksilön oma vakaumus, astuu todistajaksi opin totuuden puolesta. Protestanttinen valtiokirkko, jonka oppia lain koura pitää pystyssä, on siis uskonpuhdistuksen periaatteelle vieras. Missä semmoinen kirkko on, todistaa se ettei valtiolla vielä ole tarpeeksi voimaa omasta takaa, se on: että kansan sivistys ja siveellinen tajunta ei ole vielä kyllin vahvaksi varttunut tunnustamaan valtion sisällistä järjellisyyttä. Mutta missä kansallishenki on tälle kannalle kehittymäisillään, siellä on yleinen suvaitsevaisuus työntänyt syrjään valtiokirkon yksinvaltiuden.

Valtio-oppi v. 1842.

Ulkonaisena laitoksena ei kirkko ole mikään valtiomahti eikä seiso yläpuolella valtiota, paitsi ehkä siinä paavinvallan hahmossa joka vielä on jälellä. Pyhä yhteinen kirkko ei noudata mitään kirkkojärjestystä eikä sillä ole pappeja, vaan jokainen sen jäsen kantaa kirkkoa omassa povessaan. Tästä kirkosta eivät mitkään papin pannajulistukset karkoita toisin ajattelevaa, vaan kukin puolustaa täällä tietämystänsä Jumalasta ja ihmisen suhteesta häneen ainoastaan oman omantuntonsa tuomioistuimen edessä.

Valtio-oppi v. 1842.

Että pakollinen uskonnontunnustus on aivan arvoton, joko se kutsutaan kuuluviin polttorovioita pystyttämällä tai kansallisia ja valtiollisia etuoikeuksia antamalla, sitä ei yksikään ajatteleva ihminen epäile. Valtio-oppi v. 1842.

Jos sentähden vala käsitetään niin, että yksilö sillä tahallaan sulkeutuu erilleen Kaitselmuksen hallinnosta, jos hän joutuisi totuudesta hairahtumaan, on se epäjärjellinen ja epäuskonnollinen. Jos taas valaa pidetään sinä, minä sivistynyt sen epäilemättä pitääkin, ainoastaan muistutuksena mailmanhallinnon järjellisyydestä, valtiota ja yksityisen vaiheita johtavasta Kaitselmuksesta, niin sopii se erityisesti tilaisuuteen tämmöiseen, jolloin yksilö antaa todistuksensa oikean toteuttamiseksi maan päällä. Se perustuu siis itsessään oikeaan käsitykseen ihmisen suhteesta Korkeampaan olentoon ja on siinä tilaisuudessa so-

velias kiinnittämään ajatusta todistuksen suureen merkitykseen. Jos todistajan totuudellisuus riippuu rangaistuksen pelosta, eikä rakkaudesta Jumalaan, jonka tahdon pyhyyteen hän vahvasti uskoo, niin tämä ei ole valatavan syy, vaan seuraa se virheellisestä uskonnon opetuksesta.

Valtio-oppi v. 1842.

Ei sokea usko eräihin uskonlauselmiin voi uudistaa maailmaa. Miettimys opettaa, että sellainen usko on kuollut; historia opettaa, että sellainen usko on eri aikoina ja eri kirkoissa omikseen hyväksynyt ristiriitaisia lauselmia, vaikuttamatta muuten kuin ehkäisevästi kansojen henkiseen ja siveelliseen kehitykseen. Mitä useampia tällaisia lauselmia, jotka ovat vapautetut kaikesta järjen tutkinnasta ja joihin mikään tutkinta ei pystykään, on jossakin kirkonopissa, sitä kauempana on seurakunta ollut jäljellä sivistyksessä ja hyvissä tavoissa. Ainoastaan sitä uskoa, joka on elävä töissä ja toimissa, tarvitsee nykyaika, lujaa uskoa jumalallisen huolenpidon hallitukseen, hyvän voittoon, Jumalan hengen voimaan nöyrässä ja itsekkäisyydestä vapaaksi päässeessä mielessä.

J. I. Berghin vihkimäpuheesta Kuopion lukiossa v. 1846. Katsaus kristillisen sivistyksen kehitykseen ja nykyiseen tilaan. Saiman 38 ja 39 n:ossa v. 1846.

Meidän aikamme viisaus näyttää, edellisten aikain viisauteen verrattuna, olevan monissa suhteissa suuri. Kuinka lapsellisia olivatkaan esim.

esi-isäin arvelut maan suhteesta maailman-kaikkioon? Siinä se maa seisoi, ihmiselle äärettömän suurena, maailmanrakennuksen keskipisteenä. Auringon oli Jumala asettanut taivaanlaelle valaisemaan ja lämmittämään maata, olemaan hyödyksi sen kasveille ja eläimille ja etenkin ihmiselle. Kuu oli ripustettu lyhdyksi yön pimeään; tähdet koristivat taivaanlakea kummeksivan ihmisen ihailtavina.

Ja entäs nyt? — Eihän tämä maamme ole muuta kuin pieni piste maailmankaikkiossa. Samoin kuin joukko muita yhtä vähäpätöisiä mineraalimöykkyjä vierii se auringon ympäri. Ja aurinko itse on vain yksi noita epälukuisia avaruuteen sirotettuja auringoita, jotka siinä vähäisine planeetti-pallukoineen kiertelevät omia ratojansa.

Kuinka suuri olikaan edellisen katsantotavan mukaan ihminen, seisoen siinä luomiston keskustassa, sen perimmäisenä tarkoituksena, Jumalan jälkikuvana, jota kaikki näkyväinen oli määrätty palvelemaan!

Kuinka pieneksi hän nyt on kutistunutkaan, muurahaisen vertaiseksi, joka ryömii siinä pikku mättäällänsä, syrjäisessä nurkassa maailmanavaruutta! — —

Mutta täytyykö meidän todella uskoa näin olevan?

Ei — ja tuhat kertaa ei? Ihminen on vielä tänäpäivänä luomiston keskipiste. Hän on se — tahi hänellä ei ole muuta tarkoitusta kuin sam-

malella tai matosella. Mutta hänen omatuntonsa todistaa, että hänellä on korkeampi tarkoitus. Hänen henkensä todistaa hengen ylhäisyyttä.

Perheen merkitys historiassa. Litteraturbladin 8 n:ssa v:lta 1863.

Täydellisesti on nyt valmistunut

Tohtori K. O. LINDEQVISTIN

YLEINEN HISTORIA

sisältäen 1436 sivua ja 645 kuvaa. Hinta kahdessa osassa 26 mk., sidottuna 32 mk., korukansissa 34 mk.

Yleisestä historiasta lausui Historiallisessa Aikakauskirjassa Tohtori K. J. Jalkanen:

»Yllämainitun teoksen julkaisemisella on kustantaja Werner Söderström ryhtynyt poistamaan epäilemättä varsin tuntuvaa puutetta suomenkielisestä historiallisesta kirjallisuudesta. —

Tohtori Lindeqvistin teos lienee kirjoitettu silmälläpitäen niiden laajempien piirien tarvetta, joissa historiallista kirjallisuutta harrastetaan, (se tarkoittaa) tulla niin sanoakseni oppikirjaksi laajempaa kansalaissivistystä varten, jommoista meillä on tarvittu ja kaivattu. Ei koko eikä hintakaan ole niin suuri, että niiden pitäisi olla esteeksi sen laajalle leviämiselle ja käyttämiselle.

Aineen käsittely on tarkkaa ja tunnollista työtä, jossa, sikäli kuin olen ollut tilaisuudessa vertailemaan, on otettu huomioon tieteen uudemmatkin tulokset. Esitystapa on asiallista, selvää ja lyhyydessään pirteää. — Kirjan kuvitus ansaitsee kaikkea kiitosta.

Käsitykseni on se, että historiallinen kirjallisuutemme tohtori Lindeqvistin teoksen kautta on saanut arvokkaan ja tervetulleen lisän.»

PORVOO
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

[redacted]

OSAKEYHTIÖ F. TILGMANN, 1906